

KOUVOLAN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2010-2012

Hyväksytty Kouvolan kaupunginvaltuustossa 24.5.2010

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
Johdanto	4
1. Suunnitelman tausta ja lähtökohdat.....	6
2. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja elinolot Kouvolassa	9
2.1 Lapsiväestö	9
2.2 Toimeentulo	10
2.3 Koulutus	10
2.4 Terveys	10
2.5 Lähisuhde- ja perheväkivalta sekä rikollisuus	11
2.6 Kokemuksellinen hyvinvointi.....	12
2.7 Lastensuojelun tarve	12
3. Lasten ja nuorten palvelut ja niiden toimivuus	15
3.1 Lastensuojelun voimavarat ja palvelujärjestelmä	16
3.2 Lasten ja nuorten palvelujen toimivuus.....	17
3.3 Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimivuus	20
4. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	23
4.1 Toimenpiteet ja vastuutahot	25
4.2 Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun kehittämissuunnitelma	33
5. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta	34
Lähdeluettelo	35
Liitteet	
Liite 1. Ohjausryhmän ja projektiryhmän kokoonpanot	36
Liite 2. Lasten ja nuorten palvelut Kouvolassa vuonna 2009	37

Tiivistelmä

Uusi lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kuntia laatimaan valtuustokausittain suunnitelman siitä, miten lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään ja kuinka lastensuojelupalveluja järjestetään ja kehitetään. Lain tavoitteena on lastensuojelun painopisteen siirtyminen ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja avohuoltoon. Lastensuojelu käsitetään kaikkia viranomaisia koskevaksi toiminnaksi. Vaikka ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla, lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.

Lastensuojelulain 12 § sisältää ohjeen siitä, mitä tietoja suunnitelman tulee sisältää. Suunnitelman tulee olla strateginen toimintaa linjaava sekä konkreettiset toimet sisältävä toimintaohjelma, jotta lasten ja nuorten hyvinvointityötä voidaan johtaa ja kehittää pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti. Suunnitelman on tarkoitus olla osa toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin vuosirytmä.

Kouvolassa suunnitelma on nimetty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi ja se sisältää myös nuorisolain mukaisen lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman. Kouvolassa suunnitelma on rajattu lastensuojelulain mukaisiin ikäryhmiin eli alle 21-vuotiaisiin vaikka nuorisolaki ulottuukin 28-vuotiaisiin saakka.

Suunnitelma on laadittu kaupungin toimialojen yhteistyönä ja se koskee kaikkia toimialoja ja palvelusektoreita.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy Kouvolan kaupunkistrategiaan, lastensuojelulain tavoitteisiin, Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmaa sekä Valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmaan 2007-2011 liittyvään Etelä-Suomen läänin lapsi- ja nuorisopoliittiseen toimenpanosuunnitelmaan. Suunnitelmassa on otettu huomioon myös sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman (KASTE-ohjelma) tavoitteet.

Suunnitelmassa on kouvolalaisten lasten ja nuorten hyvinvointia ja elinoloja kuvaavia tietoja ja kuvaus lasten ja nuorten palveluista ja niiden toimivuudesta. Lisäksi suunnitelmassa on tarkasteltu lain edellyttämällä tavalla lastensuojelun tarvetta, lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun voimavaroja, lastensuojelun palvelujärjestelmää sekä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun kehittämistä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman strategiset päämäärät ovat

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen väheneminen
2. Lasten ja nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen
3. Turvalliset kasvuolot
4. Palveluiden laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden paraneminen

Kriittisiä menestystekijöitä ovat

- Painopiste siirtyy matalan kynnyksen apuun, ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen
- Erityispalvelujen tukea tarjotaan lasten ja nuorten peruspalveluihin ja toimintaympäristöihin ja turvataan palvelujen oikea-aikaisuus
- Lapset ja nuoret osallistuvat heitä koskevien asioiden ja palvelujen suunnitteluun
- Lapset ja nuoret osallistuvat palvelujen suunnitteluun ja toimintaan heidän elinympäristössään
- Vanhemmuus ja vanhempien osallisuus vahvistuvat
- Turvataan lähipalvelujen saatavuus
- Kehitysympäristöt ovat turvallisia ja terveellisiä
- Tunnistetaan lasten ja nuorten tarpeet
- Luodaan eheitä palvelukokonaisuuksia
- Kehitetään palveluja ja otetaan käyttöön hyviä käytäntöjä ja uusia toimintamalleja
- Henkilöstö on uudistumiskykyistä
- Palveluntuottajien välinen yhteistyö toimii

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti suunnitelmaan kirjatulla tavalla.

Johdanto

Vuoden 2008 alussa voimaan tulleen lastensuojelulain 12 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja –suunnitelmaa laadittaessa.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 4.5.2009 § 179 hyväksyä perusturvalautakunnan ehdotuksen asettaa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadintaprojekti ja hyväksyi projektisuunnitelman. Myöhemmin kaupunginhallitus liikunta- ja nuorisolautakunnan ehdotuksesta päätti, että lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sisällytetään myös nuorisolain mukainen lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma.

Hyvinvointisuunnitelman laadintaprojektilla on ollut ohjausryhmä ja projektiryhmä.

Ohjausryhmän tehtävänä oli ohjata suunnitelman laadintaa ja tehdä tarvittavat linjaukset. Kaupunginhallitus ja lautakunnat sekä toimialat nimesivät edustajansa ohjausryhmään. Ohjausryhmän puheenjohtajana on toiminut Minna Tuukkanen-Peussa, varapuheenjohtajana Birgit Koskela ja sihteerinä perhepalvelujen tilaajapäällikkö Kristiina Sihvonen, joka on toiminut myös projektipäällikkönä. Ohjausryhmä on kokoontunut neljä kertaa.

Projektiryhmänä toimi toimialojen ja palvelusektoreiden sekä Kouvolan seurakunnan edustajista koottu työryhmä. Projektiryhmän puheenjohtajana on toiminut Kristiina Sihvonen ja sihteerinä lasten ja nuorten palvelujen suunnittelija Merja Ritari, joka on toiminut myös projektisihteerinä. Projektiryhmän tehtävänä oli valmistella suunnitelmaa ohjausryhmän ohjeiden ja linjausten mukaisesti sekä oman asiantuntemuksensa perusteella. Projektiryhmä on kokoontunut 11 kertaa.

Ohjausryhmän ja projektiryhmän kokoonpanot on esitetty liitteessä 1.

Ohjausryhmällä ja projektiryhmällä oli 15.10.2009 yhteinen työseminaari, jossa työstettiin lasten ja nuorten palvelujen arviointia SWOT-analyysin avulla sekä hyvinvointisuunnitelmaan sisällytettäviä toimenpiteitä. Tätä ennen Kouvolan perhepalveluverkosto –hankkeen projektipäällikkö Taija Nöjd oli tehnyt ehkäisevän työn ja varhaisen tuen kartoituksen ja projektiryhmässä oli työstetty ja ohjausryhmässä hyväksytty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sisällytettävät strategiset päämäärät ja kriittiset menestystekijät.

Projektsuunnitelman mukaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tuli laatia kaupungin strategian pohjalta ja toimialojen strategioihin liittyen. Hyvinvointisuunnitelmaan sisällytettävät strategiset päämäärät, kriittiset menestystekijät ja toimenpide-ehdotukset ovat valmistelun aikana olleet toimialojen ja palvelusektoreiden johdon tarkasteltavana ja tarkistettavana.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun arviointi SWOT-analyysillä on tehty yhdessä lastensuojelun avopalvelujen ja lasten sijaishuollon henkilöstön kanssa ja lopulliset toimenpide-ehdotukset on valmisteltu yhdessä lapsiperhepalvelujen johtoryhmän kanssa.

Sen lisäksi, että suunnitelma tuli laatia kaupunginhallituksen, lautakuntien, toimialojen, palvelusektoreiden ja eri sidosryhmien toimijoiden yhteistyönä, se tuli laatia myös lapsia, nuoria ja perheitä kuullen.

Kouvolalaisille tarjottiin mahdollisuus olla mukana suunnitelman tekemisessä osallistumalla Webropol -kyselyyn Kouvolan kaupungin kotisivuilla olevien linkkien kautta. Kysely toteutettiin ajalla 7.-30.9.2009. Kysymykset oli suunnattu erikseen lapsille, nuorille ja aikuisille. Kysymykset koskivat mm. sitä, mitä kuuluu kouvolalaisille lapsille ja nuorille, mitkä asiat ovat hyvin ja mitkä voisivat olla nykyistä paremmin, minkälaista apua tai tukea toivotaan aikuisilta ja mihin

asioihin perheet kaipaavat neuvoja ja tukea. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 92 lasta, 27 nuorta ja 129 aikuista.

Nuorisovaltuusto osallistui suunnitelman valmisteluun nuorisovaltuustolle järjestetyssä keskustelutilaisuudessa 29.10.2009.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa koskevia tietoja on koottu Kaakkois-Suomen lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämisverkostossa Kehikossa.

Suunnitelman kokoamisesta on vastannut Kristiina Sihvonen. Kuvaukset lasten ja nuorten palveluista on koottu pääosin vuoden 2009 palvelusopimuksista. Tämän lisäksi tekninen toimiala on tehnyt kuvauksen lasten ja nuorten elinympäristöön liittyvistä palveluista. Lasten- ja nuorisopsykiatrian kuvaukset on saatu Kymenlaakson sairaanhoitopiiriin kotisivuilta ja kuvaukset Kouvolan seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöstä lapsityönjohtaja Hilikka Taipaleelta ja nuorisotyöntekijä Tanja Pekalalta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmisteluun sen eri vaiheissa on osallistunut lukuisa joukko uuden Kouvolan lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen toimijoita. Työskentelyä on leimannut innostus ja yhteistyökyky.

Kiitokset kaikille lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tekemiseen osallistuneille!

1. Suunnitelman tausta ja lähtökohdat

Lasten ja nuorten hyvinvointi on viime aikoina nostettu kansallisen huomion kohteeksi. Meneillään on useita ohjelmia, joiden tavoitteena on sekä lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen että kuntien palvelurakenteiden ja toimintatapojen uudistuminen. Myös lasten oikeuksia ja lasta koskevaa lainsäädäntöä on jatkuvasti kehitetty.

Matti Vanhasen II hallituksen **Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa** (5.12.2007) todetaan, että väestön ikääntyminen edellyttää entistä parempaa huolehtimista lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Terveydelle ja hyvinvoinnille luodaan pohja lapsuus- ja nuoruusiässä. Politiikkaohjelman painopisteenä on ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen. Ohjelma vahvistaa lapsiystävällistä Suomea, jossa tuetaan lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia, vähennetään syrjäytymistä, lisätään lasten ja nuorten osallistumista ja kuulemista sekä lasten oikeuksista tiedottamista. Näillä toimilla uskotaan voitavan vähentää pitkällä aikavälillä pahoinvoinnista aiheutuvia kustannuksia.

Politiikkaohjelmalla kehitetään myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannan tietopohjaa sekä edistetään päätösten lapsivaikutusten arviointia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämällä tavalla. Tavoitteena on myös parantaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja koordinaatiota lasten, nuorten ja perheiden asioissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) vuosille 2008-2011 on nostanut yhdeksi osatavoitteeksi lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn ja osallisuuden lisäämisen. Taustalla on huoli lasten psykiatrisen hoidon tarpeen ja huostaanottojen jatkuvasta kasvusta sekä nuorten jäämisestä ulos peruskoulun jälkeisestä opiskelusta, työelämästä syrjäytymisestä ja pitkäaikaisesta elämisestä viimesijaisella toimeentulotuella. Myös pitkäaikaisasunnottomuus on ongelma erityisesti suurissa kaupungeissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008).

Ohjelman toimenpiteissä korostetaan ongelmien ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen merkitystä sekä lasten ja nuorten palvelukokonaisuuksien kehittämistä. Ohjelma velvoittaa kuntia kehittämään yhteistyötä yli hallintokuntarajojen, koska sektorikohtaiset uudistukset eivät enää riitä vaan tarvitaan uusia ennakkoluulottomia ratkaisuja lasten, nuorten ja perheiden ongelmien ratkaisemiseksi.

Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2007 **nuorisolain** (72/2006) 4 §:n mukaisesti ensimmäisen **lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman**. Ohjelma sisältää valtakunnalliset tavoitteet sekä läänien ja kuntien vastaavan ohjelmatyön suuntaviivat, jotka liittyvät koulutukseen,

työllisyyteen, toimeentuloon, terveyteen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja sosiaaliseen vahvistamiseen, asumiseen, yrittäjyyteen, asevelvollisuuteen ja siviilipalveluun sekä muihin lapsia ja nuoria koskeviin ajankohtaisiin asioihin. Lapsi- ja nuorisopolitiikalla tarkoitetaan laajasti alle 29-vuotiaiden kasvu- ja elinolojen parantamista.

Hallituksen strategisiksi painopisteiksi määritellään ohjelmassa 1) ennaltaehkäisevän peruspalvelujärjestelmän toimivuus, 2) palvelujärjestelmän toimivuus elämän siirtymä-, muutos- ja kriisivaiheissa, 3) palvelujärjestelmän varhainen puuttuminen ja tuki, 4) moniammatillisuus, poikkihallinnollisuus ja monitoimijuus, 5) osaamisen turvaaminen ja asiakaslähtöisyys sekä 6) päätöksenteon lapsi- ja perhevaikutusten ennakointi, arviointi ja seuranta. Ohjelma muodostuu yhdeksästä eri politiikkakokonaisuudesta, joita ovat moninaisuus ja yhdenvertaisuus, luovuuden Suomi, digitaalinen sukupolvi, laajaan osallistumiseen ja yhteisöllisyyteen, perheiden tukeminen, varhainen puuttuminen ja erityisryhmien tuki, kaikkien nuorten saaminen koulutukseen ja työelämään, terveyden edistäminen ja terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen sekä asumisen ja yhdyskuntasuunnittelu. Jokaisesta kokonaisuudesta esitetään kuvaus, tavoitteet, toimenpiteet, vastuutaho ja ohjausväline. (Opetusministeriö 2007)

Turvallisuus on keskeinen osa hyvinvointia ja se syntyy monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta., kuten esimerkiksi turvallisesta koti-, asuin- ja työympäristöstä, toimivista peruspalveluista sekä hyvin suunnitellusta liikenneympäristöstä. Sisäisen turvallisuuden edistäminen vaatiikin eri tahojen laaja-alaista yhteistyötä. Yhteistyön edistämiseksi hyväksyttiin vuonna 2004 Arjen turvaa – sisäisen turvallisuuden ohjelma. Ohjelma päivitettiin vuonna 2008 ja sen nimeksi tuli **Turvallinen elämä jokaiselle – Sisäisen turvallisuuden ohjelma**. Ohjelman tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa vuonna 2015. Ohjelmassa asetetaan yksityiskohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet muun muassa syrjäytymisen ehkäisyyn ja alkoholihaittojen torjuntaan, koulutuksen ja osaamisen kehittämiseen sekä kodin, vapaa-ajan ja liikkumisen turvallisuuden parantamiseen (Sisäasianministeriö 2008).

Kouvola on vuonna 2008 toisena suomalaisena kuntana hyväksytty jäseneksi kansainväliseen **Safe Community/Turvallinen kunta –verkostoon**. Kouvola on tehty määrätietoista turvallisuustyön ja tapaturmien ehkäisyn kehitystyötä jo usean vuoden ajan. Osana tätä työtä on kehitetty esteettömyyttä ja kevyen liikenteen turvallisuutta sekä monia muita keinoja ehkäistä tapaturmia ja lisätä turvallisuutta. Koulujen turvallisuustyö perustuu systemaattiseen turvallisuusarviointiin,

johon on luotu oma menetelmänsä seurantamatriiseineen. Kouvolan seudun tapaturmahankkeessa (START) tehdyn työn tuloksena Kouvolassa on ainutlaatuinen syyppohjainen tapaturmatiedon seurantarajestelmä. Vuoden 2006 alusta järjestelmää on täydennetty web-pohjaisella tapaturmatiedon keruulla mm. päivähoidosta ja kouluista.

Valmisteltavana olevan **Kouvolan seudun turvallisuussuunnitelman 2010** mukaan myös uuden Kouvolan turvallisuustyön tavoitteena on kehittää toiminta- ja elinolosuhteita kunnassa niin, että asukkaiden ja kunnan työntekijöiden tapaturmat vähenevät, hyvinvointi lisääntyy ja terveydenhuollon kustannukset alenevat.

Kouvolassa on meneillään monia **lapsia ja nuoria koskevia kehittämishankkeita**, joista useimmissa tehdään KASTE-ohjelman ja lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman edellyttämää hallintokuntien yli menevää yhteistyötä.

Kouvolan perhepalveluverkosto –hanke sisältyy Kaste-ohjelmaan kuuluvaan Lapsen ääni-kehittämissuunnitelmaan. Lisäksi Kouvola on mukana niin ikään Lapsen ääni –kehittämissuunnitelmaan sisältyvässä Kaakkois-Suomen lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämissuunnitelmassa Kehikossa.

Sivistyspalvelut on mukana useissa Opetusministeriön rahoittamissa ja Opetushallituksen koordinoimissa hankkeissa mm. Oppilas- ja opiskelijahuolto, Tehostettu ja erityinen tuki - Kelpo-kehittämissuunnitelma, jonka tavoitteena on jalkauttaa erityisopetuksen strategian mukaisia linjauksia paikalliselle tasolle, Oppilaan ohjauksen kehittämissuunnitelma - tavoitteena oppilaanohjauksen kehittäminen siten, että oppilailla on mahdollisuus saada riittävästi ohjausta opiskelun eri vaiheissa, Joustava perusopetus - JOPO - tavoitteena toimintatavan kehittäminen kunnan yhtenä opiskeluvaihtoehdona, Romanilasten opetuksen kehittäminen, Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen koulu-yhteistyössä ja Koulujen kerhotoiminnan kehittäminen sekä Taikalamppu, joka on lastenkulttuurikeskusten valtakunnallinen verkosto. Sen tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluita koko Suomessa. Taikalamppu tukee jo olemassa olevien lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja edistää palveluiden syntymistä sinne, missä niitä ei vielä ole. Verkoston toiminta perustuu tällä hetkellä viiden vuoden toimikausiin.

Start-keskuksen ja Kouvolan seudun ammattiopiston yhteistyönä on käynnistynyt Amis-TAPE –hanke, joka tähtää tapaturmien seurannan ja ehkäisyn kehittämiseen ammattioppilaitosympäristöissä.

Lisäksi perusturvan toimialalla on vireillä Etelä-Suomen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämissuunnitelma/Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteis-päivystyksen ja kriisikeskuksen kehittäminen sekä Voi hyvin nuori! –hanke.

Hallintokuntien välisenä yhteistyönä on lisäksi tehty vasta valmistuneet Kouvolan päihdestrategia

2009-2012 ja Maahanmuutto-ohjelma, jotka osataan liittyvät lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen.

Keskeisin tekijä Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman taustalla on kuitenkin vuoden 2008 alussa voimaan tullut **lastensuojelulaki**, joka velvoittaa kuntaa tekemään suunnitelman siitä, miten lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään ja kuinka lastensuojelupalveluja järjestetään ja kehitetään.

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Lain mukaan ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Sen lisäksi lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.

Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia.

Uudessa lastensuojelulaissa lastensuojelu on määritelty lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Lastensuojelun lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan erimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lastensuojelun keskeisinä periaatteina ovat

1. lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia
2. vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa
3. lapsen ja perheen ongelmien ehkäisy ja varhainen puuttuminen
4. ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu
5. hienovaraisuusperiaate
6. avohuollon tukitoimien ensisijaisuus jollei lapsen etu muuta vaadi

7. jos sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä
8. sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä

Uudessa laissa lastensuojelu määritellään laajasti kaikkia viranomaisia koskevaksi toiminnaksi ja kunnan tehtäväksi on määrätty lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen yhteistyössä. Lain mukaan viranomaisten on seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia ja poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.

Moniammatillisen yhteistyön velvoite on kirjattu myös nuorisolakiin, jonka 7 §:ssä todetaan, että nuorisotyötä ja –politiikkaa toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä paikallisten viranomaisten sekä yhteistyönä nuorten ja kolmannen sektorin kanssa.

Lastensuojelulain 12 §:n mukaisen suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;
3. lastensuojelun tarpeesta kunnassa;
4. lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulisi olla strateginen toimintaa linjaava sekä konkreettiset toimet sisältävä toimintaohjelma. Kuntien päättäjien ja johtajien tehtävä on ohjata ja johtaa sekä yhteistyössä kehittää lasten ja nuorten hyvinvointityötä pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti.

Suunnitelmalla on myös konkreettinen tehtävä. Se sisältää toimet ja kehittämissuunnitelmat valtuustokaudelle eli toteuttamissuunnitelman.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy myös valmistella olevaan Kouvolan kaupunkistrategiakokonaisuuteen vuosille 2010 - 2013 ja se on koostettu osittain samantyyppiseen formaattiin.

Suunnitelman laadinnan aikana suunnitelma päädyttiin rajaamaan koskemaan vain alle 21-vuotiaita lapsia ja nuoria, vaikka nuorisolain mukaiset toimet ulottuvat 28-vuotiaisiin saakka. Ratkaisuun vaikutti voimakkaasti projektiryhmän jäsenten edustamat palvelut: lastensuojelulain mukainen toiminta päättyy nuoren täyttyessä 21 vuotta, oppivelvollisuus päättyy nuoren täyttyessä

16 vuotta ja lukio päättyy useimmilla sinä vuonna, kun nuori täyttää 19 vuotta.

Suunnitelman nuoria aikuisia koskevat puutteet voidaan korjata, kun laki nuorisolain muuttamisesta tulee voimaan. Se sisältää säädökset paikallisten viranomaisten monialaisesta yhteistyöstä. Kuntiin tulee koota nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali-, terveys-, nuorisotoimen sekä työ-, poliisi- ja puolustushallinnon edustajat. Verkoston tehtävänä on koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkosto edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus. Lisäksi laissa säädetään etsivästä nuorisotyöstä, jonka tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

2. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja elinolot Kouvolassa

Lastensuojelulain mukaan suunnitelman tulee sisältää tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta. Ollakseen vaikuttavaa, lasten ja nuorten hyvinvointityön tulee olla suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Suunnitelmallisen työn perustana on kattava ja luotettava tieto lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja elinoloista sekä hyvinvoinnin riskitekijöistä.

Hyvinvointi on käsitteenä monitulkintainen ja abstrakti. Hyvinvointi on ihmisten itsenäistä, turvallista, terveellistä ja sosiaalista selviytymistä sekä viihtymistä omassa asuin- ja elinympäristössä (Perttilä ym. 2004). Hyvinvointi koostuu useista tekijöistä, joihin kuuluu sekä mm. toimeentuloon ja elinoloihin liittyviä objektiivisesti mitattavia käsitteitä että onnellisuuden, itsensä toteuttamiseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä subjektiivisia arvoituksia ja tuntemuksia. Usein nämä osatekijät vahvistavat toisiaan (Moisio ym. 2008).

Hyvinvointi voidaan ajatella subjektiiviseksi, objektiiviseksi ja normatiiviseksi käsitteeksi: yksilö kokee itse oman hyvinvointinsa, toisaalta hyvinvointia voidaan mitata ulkoisesti objektiivisilla mittareilla ja lisäksi hyvinvoinnin minimitasolle on lainsäädännöllisiä normeja (Kurkinen 2004).

Hyvinvointia voidaan kuvata indikaattoreilla, jotka kuvaavat mm. väestörakennetta, väestön elinoloja, elinympäristöä, terveyttä ja sairastavuutta, elämäntapoja ja elämänhallintaa sekä hyvinvointipalvelujen toimivuutta.

Hyvinvointitiedon tuottamisen tapoja voidaan hahmottaa kolmesta näkökulmasta, jotka ovat tilastollinen, kokemuksellinen ja asiantuntijuuteen perustuva hyvinvointitieto. Tilastollisella tiedolla tarkoitetaan olemassa oleviin tilastoaineistoihin perustuvaa tiedontuotantoa. Kokemuksellisessa lähestymistavassa tarkastellaan ihmisten henkilökohtaisia tulkintoja elämänkulustaan ja sen tapahtumista. Kokemuksellista hyvinvointitietoa voidaan kerätä esimerkiksi kansalaishaastattelujen ja –kyselyjen sekä elämäkertakirjoitusten ja muistelueryhmien avulla. Asiantuntijatieto puolestaan perustuu hyvinvointikysymysten parissa työskentelevien ammattilaisten näkemyksiin hyvinvoinnin tilasta ja sen muutoksista. Kysymys on työkäytäntöihin liittyvästä tiedon tuotannosta, joka perustuu asiantuntijan tekemiin havaintoihin toimintaympäristön muutoksista ja kansalaisyhteiskunnan rakenteesta (Lehtola & Kahila 2003).

Ryhdyttäessä laatimaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa todettiin, että lasten ja nuorten kasvuoloja ja hyvinvoinnin tilaa koskevien tietojen kokoamista vaikeuttaa se, että Kouvolassa on kaupunkina juuri perustettu ja sitä koskevaa tietoa ei ollut suoraan saatavilla. Tilastollinen tieto oli kuuden kunnan hajallaan olevaa tietoa ja työläästi

haettavissa ja yhdistettävissä. Koko kaupunkia koskevaa asiantuntijatietoa ei vielä ollut saatavilla, koska asiantuntijoiden tiedot rajoittuivat entistä omaa kuntaa koskeviin tietoihin. Myöskään kokemuksellista tietoa ei oltu vielä ehditty keräämään.

Kun kaupunginhallitus päätti 22.6.2009 perusturvalautakunnan ehdotuksesta, että Kouvolassa otetaan käyttöön hyvinvointikertomus osana kaupungin strategista kehittämistä, päädyttiin lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaamaan tässä suunnitelmassa vain kaikkein keskeisimpien hyvinvointiindikaattoreiden avulla. Ajateltiin, että lasten ja nuorten hyvinvointi tulee tarkemmin kuvattua osana hyvinvointikertomusta.

Kouvolalaisille tarjottiin kuitenkin mahdollisuus olla mukana suunnitelman tekemisessä osallistumalla Webropol -kyselyyn Kouvolan kaupungin kotisivuilla olevien linkkien kautta. Kysely toteutettiin ajalla 7.-30.9.2009. Kysymykset oli suunnattu erikseen lapsille, nuorille ja aikuisille. Kysymykset koskivat mm. sitä, mitä kuuluu kouvolalaisille lapsille ja nuorille, mitkä asiat ovat hyvin ja mitkä voisivat olla nykyistä paremmin, minkälaista apua tai tukea toivotaan aikuisilta ja mihin asioihin perheet kaipaavat neuvoja ja tukea.

Nuorisovaltuusto osallistui suunnitelman valmisteluun nuorisovaltuustolle järjestetyssä keskustelutilaisuudessa 29.10.2009 ja toi esille nuorten elämään liittyviä kehittämiskohteita.

Tammikuussa 2010 julkaistiin Kouvolan nuorisokysely 2009, joka oli tehty Nupit Kaakkoon! 2007-2010 projektissa. Kysely toteutettiin lokakuussa 2009 ja se oli kohdistettu 14-18 -vuotiaille ja työpajanuorille. Kyselyssä arvioinnin kohteena oli palveluiden käyttö ja tärkeys sekä tyytyväisyys niihin. Tavoitteena oli myös selvittää nuorten ajatuksia asuinkunnasta, koulutus- ja työllisyysasioista, vapaa-ajanvietosta, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä tulevaisuudesta.

2.1 Lapsiväestö

Kouvolassa on maamme kymmenenneksi suurin kaupunki. Vuoden vaihteessa 2008/2009 Kouvolassa oli 88.436 asukasta. Näistä lapsia (0-17 -vuotiaita) oli 16.807 eli 19 % koko väestöstä. Koko maassa lasten osuus oli 20,5 %.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan, mikäli kehitys jatkuu samansuuntaisena, 65-vuotiaiden ja sitä iäkkäämpien osuus Kouvolan väestöstä kasvaa nykyisestä noin 20 prosentista jopa yli 30 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä 0-18 -vuotiaiden osuuden arvioidaan olevan 18 %, kun se vuoden 2008 lopussa oli 20 %.

Alle 18 -vuotiaiden jakautuminen ikäryhmiin Kouvolassa ja koko maassa 31.12.2008 ja osuus koko väestöstä

	Kouvola		Koko maa	
	n	%	n	%
0-6	5.692	33,9	408.927	37,5
7-12	5.572	33,2	352.278	32,2
13-17	5.543	33,0	330.355	30,3
0-17-vuotiaat yhteensä	16.807	100,0	1.091.560	100,0
Koko väestö	88.436		5.325.600	
0-17 –vuotiaiden osuus koko väestöstä		19,0		20,5

Alle kouluikäisten osuus (0-6 -vuotiaat) lapsi-
väestöstä oli 33,9 %, 7-12 -vuotiaiden osuus
33,2% ja 13-17 -vuotiaiden osuus 33,0 %.

Vuonna 2008 Kouvolassa oli 9.273 lapsiperhettä.
Lapsiperheiden osuus perheistä oli 38,0 %, kun
se koko maassa oli 40,5 %. Yksihuoltajaperheitä
oli 1.902. Yksihuoltajaperheiden osuus lapsiper-
heistä oli Kouvolassa 20,5 % ja koko maassa 20
%.

2.2 Toimeentulo

Vuonna 2007 lapsiperheiden pienituloisuusaste oli
Kouvolassa 17,4 ja koko maassa 13,9. Lapsiper-
heiden pienituloisuusaste on indikaattori, joka
ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle
18 –vuotiaiden henkilöiden osuuden prosentteina
kaikista alueella asuvista alle 18 –vuotiaista henki-
löistä.

Vuonna 2008 Kouvolassa oli toimeentulotukea
saaneita lapsiperheitä 617. Tämä oli 6,5 % kaikis-
ta lapsiperheitä. Koko maassa luku oli 8,1 %.

Vuonna 2008 ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia
oli 2.538. Tämä oli 27,1 % kaikista lapsiasunto-
kunnista. Koko maassa luku oli 29,3.

Vuonna 2008 nuorten työttömien osuus työ-
voimasta oli 12 % kun se koko maassa oli 8,8 %.
Nuorten työttömyys on laman myötä lisääntynyt..
Vuoden 2009 marraskuussa Kouvolan työtyövoi-
matoimiston alueella oli työttömiä työnhakijoita 5
541. Näistä 15-24 -vuotiaita oli 719. Nuorten
osuus työttömistä oli 12,98 %.

Vuonna 2007 toimeentulotukea sai kaikkiaan
848 18-24 –vuotiasta. Tämä oli 12 % vastaa-
vanikäisestä väestöstä. Koko maan luku oli 8,8 %.
Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavia 18-24 –
vuotiaita oli 167, mikä oli 2,5 % vastaavan ikäises-
tä väestöstä. Koko maan luku oli 2,4 %.

2.3 Koulutus

Koulutustaso on yhteydessä väestön terveyteen ja
hyvinvointiin.

Kouvolaisten koulutustaso on alle maan kes-
kitason. Vuonna 2008 Kouvolaa koskeva koulu-
tustasomittain oli 285, kun se koko maassa oli
322. Koulutustasomittain on Tilastokeskuksen
kehittämä. Se lasketaan 20 vuotta täyttäneen
väestön suorittamien tutkintojen koulutusasteista.
Mittain huomioi väestön koulutuksien lukumäärän
ja painottaa ne koulutusasteen mukaan ja tiivistää
tiedot yhdeksi indikaattoriksi.

Korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus
15 -vuotta täyttäneistä oli Kouvolassa 22,2 % ja
koko maassa 26,9 %. Sen sijaan keskiasteen
koulutuksen saaneiden osuus 41,3 % oli suurempi
kuin koko maan luku 38,6 %.

Vuonna 2007 koulutuksen ulkopuolelle jäi
kaikkiaan 854 kouvolaista 17-24 -vuotiasta. Tä-
mä on 10,9 % vastaavan ikäisestä väestöstä.
Koko maassa vastaava luku on 11,7 %. Koulutuk-
sen ulkopuolelle jääneistä oli miehiä 540 ja naisia
314. Miesten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
oli 13,3 % ja naisten 8,4 %. Koko maassa mies-
ten osuus oli 13,6 % ja naisten 9,7 %.

2.4 Terveys

Kouvola oli mukana vuonna 2008 toteutetussa
kouluterveyskyselyssä ja hankki kyselyn tulokset
käyttöön. Opettajan ohjaama luokkakysely
tehdään kunnan kaikkien peruskoulujen 8. ja 9.
luokkien oppilaille sekä lukioiden 1. ja 2. vuoden
opiskelijoille. Vuodesta 2008 alkaen kysely on
tehty myös ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2.
vuoden opiskelijoille.

Seuraavaan on koottu eräitä peruskoulun 8. ja
9. luokkien oppilaita koskevia tietoja.

Peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden vastauksia vuoden 2008 kouluterveyskyselyssä

	Kouvola	Koko maa
	% oppilaista	% oppilaista
Koulukiusatuksi joutuneet	9,12	8,34
Ei yhtään läheistä ystävää	11,40	9,78
Keskivaikea tai vaikea masentuneisuus	13,38	13,00
Tupakoi päivittäin	15,47	15,13
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	17,53	16,48
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	5,40	6,17
Vanhemmuuden puutetta	23,46	22,24
Harrastaa liian vähän liikuntaa viikossa	54,38	51,73
Liikunnan harrastusta harvemmin kuin kerran viikossa	9,39	7,64
Päivittäin vähintään kaksi oiretta	19,00	18,45
Terveydentila keskinkertainen tai huono	17,89	16,92

Poikien ja tyttöjen luvut eroavat toisistaan monen indikaattorin kohdalla ja koulukohtaiset erot ovat suuria myös Kouvolaissa.

Vuoden 2008 kouluterveyskyselyn mukaan Kouvolaissa 11 % pojista ja 7 % tytöistä kertoo tulleen kiusatuksi koulussa vähintään kerran viikossa tai useammin. Koko maassa vastaavat luvut ovat samansuuntaisia eli 10 % ja 7 %.

Pojista 11 % ja tytöistä 7 % tupakoi päivittäin. Koko maassa luvut ovat 10 % ja 7 %.

Pojista 9 % ja tytöistä 8 % käyttää alkoholia vähintään kerran viikossa. Koko maassa luvut ovat 9 % ja 6 %.

Pojista 4 % ja tytöistä 3 % juo itsensä tosi humalassa vähintään kerran viikossa. Koko maassa on samat luvut. Sen sijaan pojista 7 % ja tytöistä 5 % on kokeillut marihuanaa tai hassista vähintään kerran elämässä kun koko maassa luvut ovat 6 % ja 1 %.

Lasten ja nuorten tapaturmien osalta tilanne on ollut Kouvolaissa hiukan muuta maata parempi, sillä vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 0-15 -vuotiaiden potilaiden määrä oli vuonna 2008 5,4 % vastaavan ikäisestä, kun se koko maassa oli 8,0. 16-24 -vuotiaiden osalta luku Kouvolaissa oli 11,7 ja koko maassa 13,4.

Vuonna 2008 oli erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0-15 -vuotiaita 4,4 % vastaavan ikäisestä väestöstä ja 16-24 -vuotiaita 5,8 %. Vastavat luvut koko maan osalta olivat 4,2 % ja 5,5 % eli lähes samansuuruisia.

Rikoksesta epäiltyjen kouvolaisten määrä Kouvolan poliisiasemalla ikäryhmittäin vuosina 2006-2009

	2006	2007	2008	2009 (30.11.)
Alle 15-vuotiaat	59	92	102	97
15-17 -vuotiaat	263	312	369	405
18-20 -vuotiaat	539	648	715	817
Yhteensä	861	1.052	1.186	1.319

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden 0-17 -vuotiaiden määrä oli 6,2 % vastaavan ikäisistä ja 18-24 -vuotiaiden määrä 8,2 %. Koko maan luvut olivat 5,3 % ja 8,7 %. Näiden lukujen kohdalla on kuitenkin mahdollista, että ne eivät kuvaa pelkästään palvelujen tarvetta vaan myös palvelujen saatavuutta. Sama koskee päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleiden 15-24 -vuotiaiden osuutta vastaavan ikäisistä, joka on 1,2 % Kouvolaissa ja 2,8 % koko maassa ja päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleiden 15-24 -vuotiaiden osuutta, joka on 2,7 % Kouvolaissa ja 1,6 % koko maassa. Tämä saattaa olla yhteydessä kouvolaisten suureen alkoholiin käyttöön yleensä tai päihdehuollon hyvään palvelutarjontaan.

2.5 Lähisuhde- ja perheväkivalta sekä rikollisuus

Kouvolan poliisiasemalta saatujen tietojen mukaan Kouvolan rikosilmoitusjärjestelmässä on tilastoitu perheväkivaltatapauksia viime vuosina noin 50 tapausta vuodessa. Näihin lukuihin ei sisälly esim. lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä, sillä ne luokitellaan seksuaalirikoksiksi. Käytännössä perheväkivaltajutut ovat pääsääntöisesti lieviä pahoinpitelyjä tai pahoinpitelyjä.

Poliisin mukaan nuorten tekemät rikokset ovat yleensä lieviä omaisuusrikoksia, lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä. 18-20 –vuotiaiden joukossa rikokset ovat jo huomattavasti vakavampia eli varkauksia, törkeitä varkauksia, pahoinpitelyjä, petoksia jne. Rikosten määrä ei ole olennaisesti muuttunut, joten nuorten epäiltyjen määrän kasvu antaa viitteitä tulevasta.

2.6 Kokemuksellinen hyvinvointi

Kouvolaalaisille lapsille, nuorille ja aikuisille osoitetussa nettikyselyssä lapsilta kysyttiin, mitkä asiat ovat hyvin. Lapset mainitsivat useimmin kaverit, kodin, vanhemmat, perheen sekä harrastukset. Monet lapset myös totesivat, että kaikki tai melkein kaikki on hyvin. Maininnoiksi siitä, minkä asian toivoisi olevan paremmin, nousi toive olla parempi koulussa tai että koulussa olisi kivempaa. Myös kavereihin ja harrastuksiin liittyviä asioita mainittiin. Keinoina asioiden muuttumiseen esitettiin käyttäytymistä hyvin, riitojen sopimista, kuuntelemaan oppimista ja ahkeruutta koulussa. Vanhemmille toivottiin myös parempaa palkkaa.

Nuorten mielestä kouvolaalaisille nuorille kuuluu enimmäkseen hyvää. Parannuksia toivottiin kouluruokaan, vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin ja käyttövaroihin. Keinoiksi parannuksiin esitettiin koulukuraattoreita ja –psykologeja, vanhempien kannustusta ja ylipäättään kuuntelevia ja nuorista kiinnostuneita aikuisia.

Aikuisten mielestä suurimmalle osalle kouvolaalaisista lapsista ja nuorista kuuluu hyvää mutta kasvavalle osalle myös huonoa ja osalle tosi huonoa. Monet pelkäsivät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointierojen kasvavan.

Suurimmat vastauksissa mainitut ongelmat liittyivät vanhempien ja aikuisten läsnäolon ja asetettujen rajojen puutteeseen sekä nuoriso- ja vapaa-ajanviettotilojen ja harrastusmahdollisuuksien niukkuuteen. Toisaalta monen vastaajan mielestä Kouvolaossa on hyvää juuri hyvät harrastusmahdollisuudet. Perheiden tiukkaa taloudellista tilannetta pidettiin uhkana näiden perheiden lapsille ja nuorille.

Vastaajat olivat huolissaan lasten ja nuorten mielenterveysongelmien laajuudesta ja lisääntymisestä ja niihin liittyvien palvelujen puutteesta. Myös päihneiden käyttö koettiin ongelmalliseksi. Osa vastaajista mainitsi ongelmaksi kiusaamisen ja vähäiset kaverisuhteet. Jotkut kokivat myös median tai verkossa viihtymisen uhkaavan nuorten hyvinvointia. Työ-, harjoittelu- ja opiskelupaikkojen puute oli myös ongelma.

Mielikuva uudesta Kouvolaasta vaikutti yleensä hyvältä. Kuitenkin kaupungin taloudellinen tilanne ja mahdollinen palvelujen supistaminen koettiin uhaksi. Monissa vastauksissa peräänkuulutettiin lasten ja nuorten äänen saamista kuuluville palvelujen suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Kouvolan nuorisokyselyn mukaan nuoret pitivät kavereita, perheen läheisyyttä ja hyviä opiskelumahdollisuuksia tärkeinä viihtymisen tekijöinä. Myös hyvät kulkuyhteydet, harrastusmahdollisuudet sekä työnsaantimahdollisuudet koettiin tärkeiksi. Tyytyväisimpiä nuoret olivat perheen lähellä oloon ja kavereihin ja tyytymättömiä nuorisotoimintaan, työnsaantimahdollisuuksiin ja kulttuuritarjontaan.

Asuinympäristön osalta nuoret pitivät kavereiden tapaamispaikkoja, liikkumisen helppoutta ja asuin- ja liikkumisympäristön turvallisuutta tärkeänä. Tyytyväisimpiä he olivat näihin samoihin asioihin.

Palveluiden osalta tyytyväisimpiä nuoret olivat kouluihin, kirjastopalveluihin ja harrastusmahdollisuuksiin.

Osallisuudessa nuorille tärkeintä on tunne, että voi vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Tiedon saanti nuoria koskevista asioista ja kuulluksi tuleminen niissä toteutuvat entistä paremmin. Tässä opiskelijat olivat peruskoululaisia tyytymättömiä. Vaikuttamiskeinoista tärkeimpinä pidetään nuorisovaltuustoa sekä oppilas- ja opiskelijakuntia. Myös nuorten omaa nettisivustoa pidettiin tärkeänä.

Keskustelussa nuorisovaltuuston kanssa nuoret ottivat esille toiveen lasten ja nuorten yhteisistä kotiintuloajoista, käyttäytymisongelmien lisääntymisen myös lukioissa, vanhempien tuen tarpeen myös murrosikäisten lasten kanssa (vrt. lastenneuvolat), nuorten riittämättömät tiedot työelämän ja arjen pelisäännöistä ja toimintavoista, julkisen liikenteen riittämättömyyden sekä vapaa-ajanviettopaikkojen puutteen. Nuorille toivottiin kauppojen ja huoltoasemien sijasta esim. nuorisokahvilaa.

2.7 Lastensuojelun tarve

Lastensuojelun tarve on kasvanut koko 2000-luvun ajan Suomessa. Lastensuojeluasia tulee vireille lastensuojeluilmoituksesta. Vuonna 2009 Kouvolaossa tehtiin 1.921 lastensuojeluilmoitusta, jotka koskivat 1.245 lasta. Tämä on 7 % vastaavan ikäisistä.

Lastensuojeluilmoitusten kohteena olevien lasten jakautuminen ikäryhmiin vuonna 2009

Ikäryhmä	Lasten määrä	%
0-2	80	7
3-6	119	10
7-12	266	21
13-15	353	28
16-17	427	34
Yhteensä	1.245	100

Vuonna 2009 Kouvolassa alkoi 571 lastensuojelun asiakkuutta. Asiakkuus alkaa, kun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta päätetään tehdä LSL 27 §:ssä tarkoitettu lastensuojelutarpeen selvitys. Lastensuojelun avohuollon asiakkuus voi alkaa myös kiireellisestä sijoituksesta. Näissä tilastoissa sama lapsi on mukana vain kerran.

Avohuollon tukitoimet

Vuonna 2008 avohuollollisten tukitoimien piirissä oli 772 0-17 -vuotiasta. Osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli 4,6 %. Koko maassa luku oli 5,4 %.

Vuonna 2008 avohuollollisten tukitoimien piirissä oli 110 18-20 -vuotiasta. Osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli 3,7 %. Koko maassa luku oli 4,2 %.

Avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien lasten ja nuorten jakautuminen ikäryhmittäin vuonna 2009

Ikäryhmä	N	%
0-2	85	11
3-6	132	17
7-12	243	30
13-15	159	20
16-17	135	17
(0-17 yhteensä)	(754)	-
18-20	42	5
Kaikki yht.	796	100

Avohuollon tukitoimista säädetään lastensuojelulain 36 §:ssä. Sen mukaan kunnan on lasten päivähoidon, kotipalvelun, toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen lisäksi järjestettävä lastensuojelun tukitoimina

1. tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen
2. taloudellista ja muuta tukea lapsen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä

3. tukihenkilö tai -perhe
4. lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapialpalveluja
5. perhetyötä
6. koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon
7. vertaisryhmätoimintaa
8. loma- ja virkistystoimintaa
9. muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

Avohuollon tukitoimien osalta ei ole saatavilla luotettavaa ja kattavaa tilastotietoa mutta tavallimpia avohuollon tukitoimia ovat tukihenkilö, tukiperhe, perhetyö ja taloudellinen tukeminen esim. harrastuksissa.

Vuonna 2009 sijoitettiin kiireellisesti 109 lasta ja avohuollon tukitoimena 90 lasta. Perhekuntoutuksessa (lastensuojelun perhetyö) oli 76 perhettä, joissa oli kaikkiaan 120 lasta.

Tilastotiedot lastensuojelun asiakkuuksien määrästä eivät suoraan kerro lastensuojelun tarpeesta vaan siitä, ketkä ovat ohjautuneet lastensuojelupalvelujen piiriin. Erityisesti tämä on tullut esille uudessa Kouvolassa, jossa Lapsiperhepalvelujen palvelualueen tehtävät rajattiin lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun ja ajateltiin, että ehkäisevä lastensuojelu on pelkästään äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan, kasvatus- ja perheneuvolan, lasten päivähoidon, kouluterveydenhuollon, koulun psykososiaalisen oppilashuollon ja nuorisotyön tehtävänä. Vuoden kokemus on osoittanut, että lapsilla, nuorilla ja perheillä on ongelmia, joihin peruspalvelut ja niihin mahdollisesti liittyvät erityisen tuen palvelut eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia mutta jotka eivät myöskään ”riitä” lastensuojelun asiakkuuteen.

Myös lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun yhteyteen olisi saatava ehkäisevää lastensuojelua ja varhaisen tuen palveluja. Nyt peruspalvelujen ja lastensuojelun väliin jää harmaa alue, jolla on niitä peruspalvelujen piirissä olevia erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia, jotka mahdollisesti saattavat tarvita myös lastensuojelun apua.

Vuoden 2010 talousarvioon on varattu määräraha lapsiperheiden varhaisen tuen ja kotipalvelun käynnistämiseksi. Lisäksi vuoden 2010 palvelusopimukseen on sisällytetty tavoite selvittää ensi- ja turvakotipalvelujen tarvetta ja järjestämistapoja sekä sitä, millä keinoin voitaisiin vastata lähisuhde- ja perheväkivallasta nouseviin palvelutarpeisiin.

Lisäksi selvitetään valvottujen tapaamisten tarvetta ja järjestämistapoja sekä lastensuojelun edunvalvonnan tarvetta ja suunnitellaan toimintamalleja otettavaksi huomioon laadittaessa vuoden 2011 talousarviota.

Lasten sijaishuolto

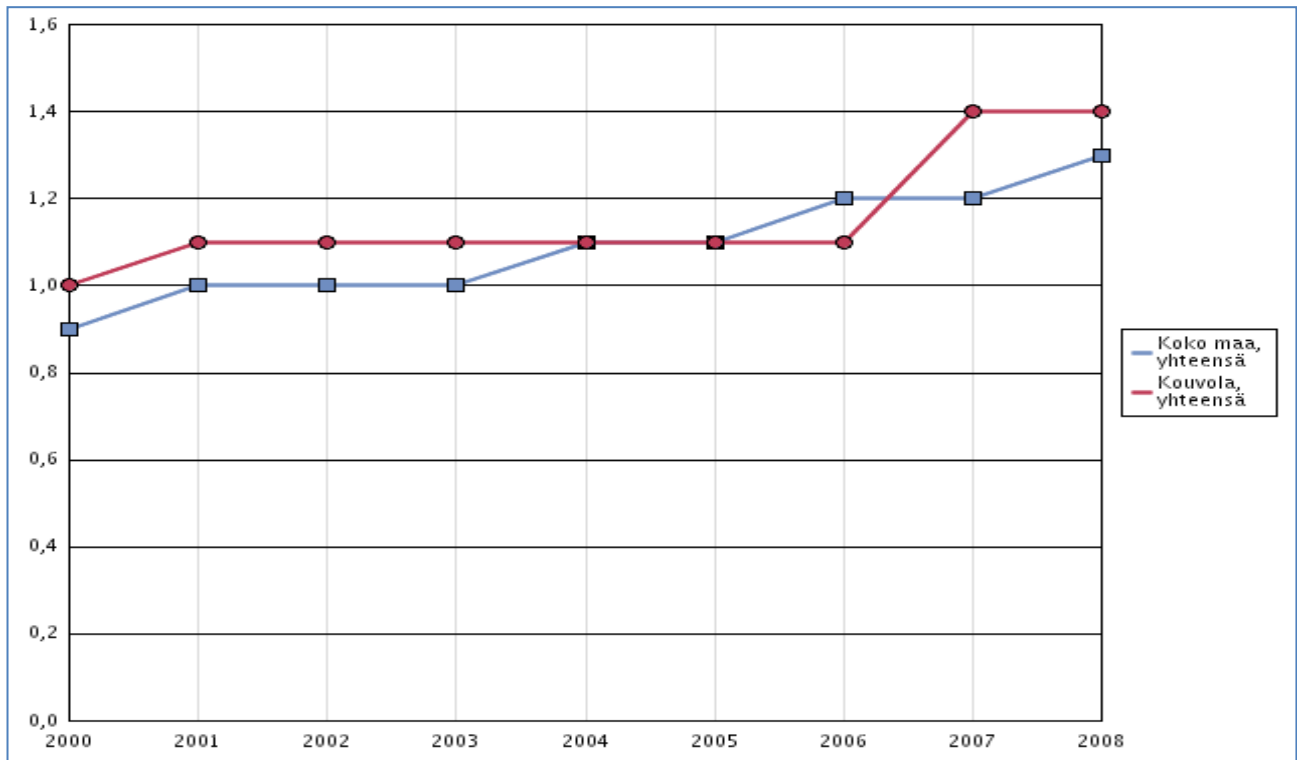
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on Suomessa viime vuosina kasvanut kahden ja viiden prosentin vuosivauhtia. Vuonna 2008 koko maassa oli sijoitettuja kaikkiaan 16.000. Näistä alle 18-vuotiaita oli 13.714.

Kouvolassa kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17 -vuotiaiden määrä oli vuonna 2000 181 ja vuonna 2008 228. Määrä on kasvanut 26 %. Sijoitettujen osuus vastaavan ikäisestä oli 1,0 % vuosina 2000-2006 ja 1,4 % vuosina 2007-2008.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat vuosina 2000-2008 ja % osuus vastaavanikäisestä väestöstä

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Naisia	81	90	98	98	92	88	88	114	106
Miehiä	100	109	99	103	103	112	109	126	122
Yhteensä	181	199	197	201	195	200	197	240	228
Osuus	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,4	1,4

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (id: 191 info)

Vuoden 2009 aikana huostaanotettuja ja sijoitettuja lapsia oli kaikkiaan 144. Näistä perhehoitoon oli sijoitettu 75 (52 %), ammatilliseen perhekotiin 15 (10 %) ja laitokseen 54 (38 %).

Lastensuojelun jälkihuolto

Lastensuojelun jälkihuollon asiakkaana oli vuonna 2009 kaikkiaan 110 nuorta. Uusia asiakkaita vuoden aikana 37 ja asiakkuuksia päättyi 12. Vuonna 2010 uusia asiakkaita arvioidaan tulevan 23 ja asiakkuuksia päättyvän 17. Vuoden 2010 aikana asiakkaita arvioidaan olevan 121.

3. Lasten ja nuorten palvelut ja niiden toimivuus

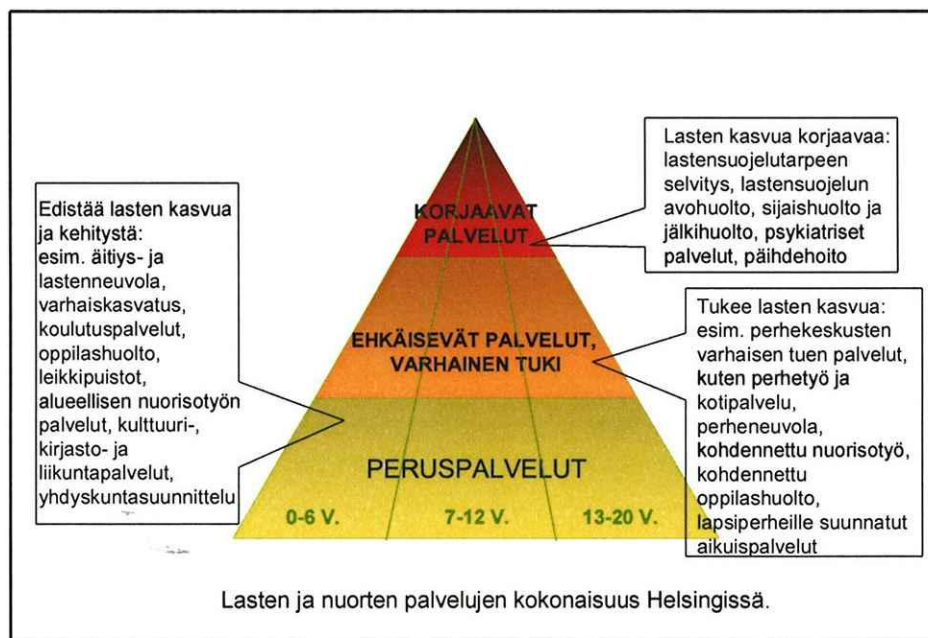
Viime vuosina lasten ja nuorten palveluja on Suomessa tarkasteltu jaottelemaan ne peruspalveluihin, ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin sekä korjaaviin palveluihin. Peruspalveluilla tarkoitetaan koko ikäryhmää koskevia palveluja kuten äitiys- ja lastenneuvolatoiminta, varhaiskasvatus, koulutuspalvelut ja oppilashuolto. Peruspalveluja ovat myös nuorisopalvelut, kulttuuri- ja kirjastopalvelut, liikuntapalvelut sekä yhdyskuntasuunnittelu. Myös perheoikeudellisia palveluja pidetään peruspalveluina.

Ehkäisevät palvelut ja varhainen tuki ovat tiettyille kohderyhmille tiettyyn lapsen tai perheen

tarpeeseen kohdennettua tukea. Tällaisia palveluja ovat esim. neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö, kehitysneuvolatoiminta, varhaiskasvatuksen erityinen tuki, perheneuvolapalvelut, lapsiperheiden kotipalvelu, kohdennettu oppilashuolto ja kohdennettu nuorisotyö. Myös monia lapsiperheille suunnattuja aikuispalveluja voidaan pitää ehkäisevinä palveluina.

Korjaavat palvelut ovat lapsen kasvua korjaavaa ja viimesijaista tukea kuten lapsi- ja perhekohdennettu lastensuojelu tai psykiatrinen hoito.

Lasten ja nuorten palvelujen kokonaisuus Helsingissä

(Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009)

Voidaan myös puhua kasvua ja kehitystä edistävästä toiminnasta, johon kuuluu kasvuyhteisöjen turvallisuus, virikkeisyys ja riskiolosuhteita ehkäisevä toiminta sekä erilaiset peruspalvelut. Kasvua tukevalla toiminnalla tuetaan lasta ja huoltajia lasten kasvatuksessa. Kasvua korjaavia palveluja taas ovat perhe- ja yksilökohtainen lastensuojelu sekä muut lasten ja perheiden erityispalvelut. (Kuntaliitto 2008).

Käytännössä palveluiden ryhmittely ei ole näin yksioikoista ja sama palvelu saattaa sisältää useisiin ryhmiin kuuluvia elementtejä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin perustana ovat kaikille suunnatut laadukkaat peruspalvelut, joiden rinnalle tarvitaan ehkäiseviä ja korjaavia toimenpiteitä. Viime vuosi-

na on myös alettu kiinnittää huomiota peruspalvelujen toimivuuteen, jotta korjaavien palvelujen pitkään jatkunut tarpeen kasvu saataisiin pysähtymään ja jopa vähenemään.

Kouvolan lasten ja nuorten palvelut on kuvattu tarkemmin liitteessä 2.

Kuvaukset on koottu pääosin vuoden 2009 palvelusopimuksista. Tämän lisäksi tekninen toimiala on tehnyt kuvauksen lasten ja nuorten elinympäristöön liittyvistä palveluista. Lasten- ja nuorisopsykiatrian kuvaukset ovat Kymenlaakson sairaanhoitopiirin kotisivuilta ja kuvaus Kouvolan seurakunnan lapsityöstä lapsityönjohtaja Hilikka Taipaleelta ja nuorisotyöstä nuorisohjaaja Tanja Pekalalta.

Tekstien alkuperästä johtuen palvelukuvaukset on jaoteltu vain kahteen ryhmään eli peruspalveluihin ja korjaaviin palveluihin. Peruspalvelut esitetään palvelusektoreittain alkaen terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista ja päättyen sivistyspalveluiden eri palveluihin, lasten ja nuoren elinympäristöön liittyviin palveluihin sekä seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöhön. Peruspalvelut sisältävät myös kuvauksia ehkäisevistä ja varhaisen tuen palveluista joko tiettyihin peruspalveluihin sisältyen tai niiden rinnalla. Korjaaviin palveluihin on sisällytetty kuvaukset lasten- ja nuorisopsykiatriasta sekä lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta.

3.1 Lastensuojelun voimavarat ja palvelujärjestelmä

Kunnalla on lastensuojelulain 11 §:n mukaan velvollisuus huolehtia ehkäisevän lastensuojelun sekä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun järjestämisestä sisällöltään ja laajuudeltaan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan. Lastensuojelun on siis oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelutarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Ehkäisevää lastensuojelua tuotetaan lähes kaikilla palvelualueilla ja useimmissa palveluyksiköissä. Tähän suunnitelmaan ei ollut mahdollista koota tietoja näiden yksiköiden henkilöstö- tai muista voimavaroista.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palveluja tuotetaan lastensuojelun avopalvelujen ja lasten sijaishuollon palveluyksiköissä. Seuraa-

vaan on koottu tietoja näiden palveluyksiköiden henkilöstövoimavaroista ja keskeisistä kustannuksista.

Lastensuojelun avopalveluissa on avopalvelujen toimisto, jossa työskentelee päivystystiimi ja kolme aluetiimiä. Päivystystiimissä on kaksi vakinaista työntekijää: sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja. Aluetiimeissä on johtavan sosiaalityöntekijän lisäksi 2-3 sosiaalityöntekijää ja yksi sosiaaliohjaaja. Vuoden 2009 lopulla avopalveluissa oli kaikkiaan 16 työntekijää (kolme johtavaa sosiaalityöntekijää, yhdeksän sosiaalityöntekijää ja neljä sosiaaliohjaajaa). Asiakkaana olevia lapsia oli 66 yhtä sosiaalityöntekijää kohti johtava sosiaalityöntekijät mukaan lukien.

Sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuuksia säädelään ns. kelpoisuuslailla (272/2005). Lastensuojelulain päätöksentekoa ja asioiden valmistelua koskevat säädökset edellyttävät niihin osallistuvilta henkilöstöltä em. lain mukaisia kelpoisuusvaatimuksia. Etelä-Suomen lääninhallituksen (2009) mukaan kelpoisuuslaki edellyttää valtaosassa kunnista lastensuojelussa työskentelevän henkilöstön työnjaon muuttamista, määrän lisäämistä ja koulutustason nostamista. Henkilöstön resurssitarpeeseen vaikuttaa myös lakiin säädetyt määräajat lastensuojeluprosesseista.

Vuonna 2009 ajalla 1.1.-31.10. lastensuojelutarpeen selvitys pystyttiin tekemään lain määräämässä ajassa vain 74 % tapauksista. Vuoden 2010 talousarvioon on sisällytetty kaksi uutta sosiaaliohjaajaa ja täyttölupatoimikunta on antanut luvan täyttää molemmat tehtävät määräaikaaisesti vuoden 2010 loppuun saakka.

Palvelutakuun toteutuminen lapsiperhepalveluissa ajalla 1.1.-31.10.2009

	Toteutuminen	Keskimääräinen käsittelyaika
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen ryhtymisestä viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen vastaanottamisesta	74 %	5,4 päivää
Lastensuojelutarpeen selvityksen valmistuminen viimeistään kolmen kuukauden kuluessa	64 %	52,7 päivää

Lastensuojelulaisissa ei ole säädöksiä yhdellä työntekijällä olevien asiakasperheiden määrästä. Kohdullisena sosiaalityöntekijäkohtaisena asiakasperhemääränä voidaan Talentian ja Lastensuojelun Keskusliiton kannanoton mukaan pitää noin 25 perhettä.

Arvion mukaan vuonna 2009 kiireellisiin sijoituksiin ja avohuollon tukitoimena tehtäviin sijoituksiin kului noin 1.434.400 euroa. Henkilöstön käsityksen mukaan kustannuksia aiheutuu erityisesti siitä, että palvelutarpeen selvitysten pitkittyessä myös kiireellisten sijoitusten kesto pitkittyy. Mikäli

henkilöstöä olisi enemmän, voitaisiin selvitykset tehdä nopeammin ja saada tukitoimet käynnistymään ilman pitkiä odotusaikoja.

Lastensuojelun avopalveluissa on **perhekuntoutusyksikkö**, joka tekee lastensuojelun perhetyötä. Perhekuntoutusyksikössä oli vuoden 2010 alussa johtava sosiaalityöntekijä ja yhdeksän perheohjaajaa.

Jo uuden Kouvolan ensimmäiseen talousarvioon vuodelle 2009 kirjattiin tavoitteeksi lastensuojelun painopisteen siirtäminen avohuoltoon ja perhekuntoutuksen vahvistaminen.

Jotta perhekuntoutuksella voitaisiin vaikuttaa huostaanottojen määrään, siihen tulisi sisällyttää myös intensiivistä perhetyötä. Tätä on tarkoitus kokeilla oman henkilöstön toimesta vuonna 2010 mutta se ei onnistu, mikäli kaikkia tehtäviä ei saada täyttää.

Vuonna 2009 perhekuntoutusyksikön kustannukset olivat 475.400 euroa.

Lasten sijaishuollossa työskentelee sijaishuollon tiimi ja jälkihuollon tiimi. Tiimeillä on yhteinen johtava sosiaalityöntekijä. Sijaishuollon tiimissä on neljä sosiaalityöntekijää ja kolme sosiaaliohjaajaa. Sijoitettuja lapsia oli yhtä sosiaalityöntekijää kohti 36. Lasten sijoittaminen perhehoitoon ja sijaisperheille annettava koulutus ja tuki edellyttävät enemmän sosiaalityöntekijän työpanosta kuin lasten sijoittaminen perhekoti- tai laitoshoidon. Tuotteistamisen ja kustannuslaskennan myötä tätä tullaan selvittämään tarkemmin.

Kouvolassa on oma **perhetukikeskus**, joka toimii kahdessa eri pisteessä. Kankarossa on 11-paikkainen arviointiyksikkö ja Kuusankoskella vastaanotto- ja kuntouttava yksikkö. Vastaanotto-osastolla on kolme paikkaa ja kuntouttavalla osastolla seitsemän paikkaa. Lisäksi yksiköllä on turvas asunto ja se hoitaa sosiaalipäivystyksen etupäivystystä (viranomaispuhelin). Perhetukikeskuksessa on johtajan lisäksi kaksi vastaavaa ohjaajaa ja 23 ohjaajaa. Lastensuojelulaissa on säädökset lastensuojelulaitosten henkilöstön määräsistä.

Vuonna 2009 perhetukikeskuksen menot olivat noin 1.890.000 euroa.

Vuoden 2009 aikana huostaanotettuja ja sijoitettuja lapsia oli kaikkiaan 144. Näistä perhehoitoon oli sijoitettu 75 (52 %), ammatilliseen perhekotiin 15 (10 %) ja laitokseen 54 (38 %).

Ostopalveluna järjestettävän sijaishuollon kasvatuksen ja hoidon menot olivat vuonna 2009 laitoshoidossa 2.197.800 euroa, ammatillisissa perhekodeissa 1.451.900 euroa ja perhehoidossa 670.900 euroa, yhteensä noin 4.320.600 euroa.

Ammatillisten perhekotien ja lastensuojelulaitosten hoitopäivän hinnat vaihtelevat 150-270 euroa ja ovat keskimäärin 80 300 euroa vuodessa.

Kouvolassa sijaishuollossa on tavoitteena siirtää painopistettä kalliista perhekoti- ja laitoshoidosta edullisempaan perhehoitoon. Tämä edellyttää sitä, että sijaisperheiden tukea vahvistetaan lisäämällä sijaisperheiden valmennusta, koulutusta ja perheille annettavaa tukea. Perhehoitajien palkkioita korotettiin vuoden 2009 alussa.

Jälkihuollon tiimissä on kaksi sosiaalityöntekijää ja kaksi sosiaaliohjaajaa. Vuonna 2009 yhtä sosiaalityöntekijää kohti oli keskimäärin 55 nuorta.

Ostopalveluna järjestettävän jälkihuollon kasvatuksen ja hoidon menot olivat vuonna 2009

laitos- ja perhekotihoitossa ja perhehoidossa yhteensä 227.700 euroa.

Kouvolassa on tavoitteena vahvistaa jälkihuoltoa, jotta vuosien arvokas työ ei valuisi hukkaan vain sen takia, että nuori jää yksin ongelmiensa kanssa sen jälkeen kun huostaanotto päättyy. Myös lastensuojelulaki velvoittaa tähän.

3.2 Lasten ja nuorten palvelujen toimivuus

Lasten ja nuorten palvelujen arvioinnin tarkoituksena oli lisätä toimijoiden yhteistä ymmärrystä palvelujen nykytilasta ja nostaa esille kehittämiskohteita.

Lasten ja nuorten palveluja sekä lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua arvioitiin SWOT-analyysin avulla. Myös ehkäisevän työn ja varhaisen tuen kartoitus sisälsi palveluihin liittyvää arviointia mm. palvelujen tavoitettavuuden ja lapsi- ja perhekohtaisten riskien tunnistamisen suhteen. Lisäksi kartoituksessa tarkasteltiin monialaista yhteistyötä, lapsen huomioimista aikuisten palveluissa sekä lasten, nuorten ja perheiden huomioimista kaupungin päätöksenteossa.

Vahvuudet	Heikkoudet
Oppilashuolto ja kouluterveydenhuolto Jokaiselle koululle on nimetty kouluterveydenhoitaja, joka käy koululla säännöllisesti Jokaisella koululla on oppilashuoltosuunnitelma ja oppilashuoltotyöryhmä, jota rehtori vetää Yhteistyö koulun kanssa sujuu	Kouluterveydenhuollon nykyinen henkilöstömitoitus ei riitä asetuksen mukaisten tarkastusten tekemiseen Oppilashuollossa ei ole riittävästi koulukuraattoreita ja –psykologeja Koulupsykologipalveluja ei voida antaa Lääkäripalvelut eivät ole riittäviä Laaja kouluverkko (48 koulua) sitoo resursseja matkustamiseen koululta toiselle Palvelujen saatavuus kouluittain vaihtelee, koska kouluterveydenhoitaja ei voi olla pienillä kouluilla kaikkina koulupäivinä
Toisen asteen opetus Useat lukiot takaavat palvelujen saavutettavuuden Suuret lukiot lisäävät kurssitarjontaa ja valinnan mahdollisuuksia Ammattiopistoissa on monipuolinen koulutustarjonta (mm. linjoja, joita ei ole muualla)	Erityisopetus on resurssoitu riittämättömästi Opintojen ohjaus on riittämätöntä
Opiskeluhoito ja opiskeluterveydenhuolto Jokaiselle koululle on nimetty terveydenhoitaja, joka käy koululla säännöllisesti Yhteistyö koulun kanssa sujuu	Terveydenhoitajia ei ole riittävästi Lääkäreitä ei ole kattavasti (ammattiopistossa on mutta ammattikorkeakoulussa ei ole) Lukioissa ei ole koulukuraattoreita eikä -psykologeja Ammatillisen opetuksen puolella ei ole psykologeja Nykyinen ikäkäytäntö, jossa 2 asteen kouluilla on yhteistyökumppanina sekä nuorisopsykiatria että aikuispsykiatria
Perheneuvola Nuorisoneuvola Monipuolisia palveluja, erityisosaamista Tarjolla on myös ns. nopeita aikoja	Tarve ja tarjonta eivät kohtaa (<i>resurssit eivät ole riittäviä</i>) Henkilöstön saatavuus
Korjaava palvelut Lasten- ja nuorisopsykiatrisia palveluja on saatavilla omassa kaupungissa (poliklinikat ja sairaalahoito)	Lastenpsykiatrian palvelujärjestelmä ei kykene vastaamaan akuuttiin kriisiin. Perustason mielenterveyspalvelut puuttuvat Nuorten päihdepalvelut puuttuvat Pitkät jonot erilaisiin terapioihin Psykiatripula, perheterapeutti- sekä lasten ja nuorten psykoterapeuttipula
Nuorisopalvelut Ennakoiva nuorisotyö Kokeillaan nuorisotyöntekijöiden toimimista kouluilla Motiimi, jossa toimintamallina on erityisnuorisotyö ja ehkäisevä päihdetyö Nuorten tieto- ja neuvontapiste Majakka ja www.majakat.fi –sivusto, etenkin Pulmakulma – nettineuvonta Verkostotyö Alueellisesti kattava palveluverkosto (nuokkarit) Työpajatoiminta	Vähäiset voimavarat (kysyntä/tarjonta) Erityispalvelujen resursointi riittämätön Palvelujen saatavuus vaihtelee alueittain
Liikuntapalvelut Runsaasti erilaisia liikuntapalveluja kaiken ikäisille	Suuret alueelliset erot Harrastusjoukkuepelimahdollisuuksia on niukasti

Vahvuudet	Heikkoudet
Kulttuuripalvelut Runsaaasti erilaisia kulttuuripalveluja kaiken ikäisille Hyvin toimivat, monipuoliset ja saavutettavat kirjastot Mediamaja, jossa voi tuottaa nuorisokulttuuria	Suuret alueelliset erot
Järjestötoiminta Runsaaasti erilaisia järjestöjä, joissa myös lapset ja nuoret voivat toimia	Vastuukysymykset ratkaisematta Pitkäjänteisyyden puute
Seurakunnat Monipuolinen lasten- ja nuorisotoiminta	Alueelliset erot
Ennaltaehkäisevät palvelut ja varhainen tuki	Varhainen tunnistaminen ei toteudu riittävästi Varhainen puuttuminen ja tuki ei toteudu riittävästi Asiakas putoaa helposti palvelujen väliin Lapsiperheiden kotipalvelua ei ole riittävästi Mamu-lasten ja nuorten palveluja ei ole riittävästi
Osallisuus ja yhteisöllisyys Nuorisovaltuusto toimii Oppilaskunnat toimivat toisen asteen opetuksessa Oppilaskuntia tulossa myös ylä- ja alakouluihin Tukioppilastoiminta	Terveysten- ja sosiaalihuollon asiakkaita ei oteta riittävästi mukaan palvelujen suunnitteluun ja arviointiin Oppilaita ei oteta riittävästi mukaan koulutyön suunnitteluun ja arviointiin
Turvalliset kasvuolot Kouvola haluaa olla turvallinen kaupunki	Lasten ja nuorten tiloissa on jonkin verran terveellisyteen ja turvallisuuteen liittyviä teknisiä ongelmia
Palveluiden laatu Uuden Kouvolan myötä palvelutarjonta on monipuolistunut ja osaaminen lisääntynyt	Viranomaisten yhteistyö ei toimi riittävän hyvin Palveluista tiedottaminen on puutteellista Asiakaspalautetta kerätään liian vähän

Mahdollisuudet	Uhat
Osaamisen lisääminen Palvelujen vaikuttavuuden lisääminen Tuottavuuden lisääminen Palvelurakenteen selkiyttäminen Palveluverkon hallittu kehittäminen ja tiivistäminen Palvelujen kehittäminen ja palvelukokonaisuuksien luominen Toimialojen ja palvelujen tuottajien välisen yhteistyön lisääminen Ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen ja lisääminen Palveluvalikon monipuolistaminen ja laadun kehittäminen Osaamisen ja palveluiden keskittämisen hyödyntäminen Vertailu ja toisten osaamisen hyödyntäminen omassa työssä Kansainvälistyminen ja monikulttuurisuus Internet-pohjaisten palvelujen kehittäminen	Laman jatkuminen ja taloudellisten resurssien niukkuus Kaupungin väkiluvun ja lasten ja nuorten osuuden pieneneminen (painopiste lasten ja nuorten ja lapsiperheiden palveluista terveydenhuoltoon ja vanhuspalveluihin) Tarpeiden ja käytettävissä olevien resurssien epäsuhta Palvelujen karsiminen Keskittäminen ja palveluverkon supistaminen Palveluverkon jättäminen ennalleen ja kyvyttömyys tehdä päätöksiä välttämättömässä ikärakenteen muutostilanteessa Palveluiden uudelleen organisointi Henkilöstön saatavuuden heikentyminen Hidas ja nurkkakuntainen päätöksenteko Hallinnon ja käytännön välisen eron kasvaminen Kotouttamisen epäonnistuminen

3.3 Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimivuus

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimivuutta arvioitiin lastensuojelun avopalvelujen ja lasten sijaishuollon henkilöstön yhteisessä työkokouksessa sekä lapsiperhepalveluiden johtoryhmässä. Projektiryhmällä oli tilaisuus kommentoida ja täydentää arviointia.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimivuuden arviointi

Vahvuudet	Heikkoudet
Avopalvelut Palvelujen keskittäminen, erikoistuminen ja kollegiaalisen tuen saaminen Palveluprosesseja on suunniteltu yhdessä ja ne ovat sujuvia Toimintatavat on yhtenäistetty Lapsi otetaan entistä enemmän huomioon Asiakkuus entistä selkeämpää Alueellisen yhteistyön tekeminen Henkilöstön sitoutuneisuus ja joustavuus sekä valmius oman työn kehittämiseen Hyvä yhteishenki ja työilmapiiri Kouvolan sosiaalipäivystys toimii 24/7	Asiakasmäärään nähden riittämättömät henkilöstöresurssit Lain mukaisia määräaikoja ei pystytä noudattamaan Asiakkaiden odotusajat palvelujen saamiseen pitkät Kouvolassa ei ole tarjolla riittävästi ja tarpeeksi monimuotoisia avohuollon tukitoimia Palveluprosessissa aukkoja, mm. kun asiakas siirtyy päivystystiimistä aluetiimiin Omat työprosessit kesken, uusia palveluprosesseja ei ehditä kokeilemaan Työn kehittämiseen ei ole tarpeeksi aikaa Lastensuojelun yksiköiden keskinäinen yhteistyö on kehittymätöntä eikä ole riittävän toimivaa Muodollisesti päteviä sosiaalityöntekijöitä ei ole riittävästi (vaikutus lain määräämiin päätöksentekoprosesseihin) Ammatillinen osaaminen ja innovatiivisuus jäävät työpaineen ja -määrän alle
Perhekuntoutus Työ on enimmäkseen suunnitelmallista ja tavoitteellista Palvelun intensiteettiä voidaan vaihdella perheen tarpeen mukaan Palveluprosesseja on suunniteltu yhdessä ja ne ovat sujuvia Toimintatavat on yhtenäistetty Henkilökunnalla on monipuolista osaamista Henkilökunta on joustavaa ja kykenee muuttamaan toimenkuviaan	Intensiiviperhetyötä ei voida tarjota tarvetta vastaavasti Palvelua ei ole säännöllisesti tarjolla ilta- ja viikonloppu-aikaan Perhetyötä käytetään epätarkoituksenmukaisesti kun ei ehditä miettimään perheelle paremmin sopivaa palvelua Tiedonkulku ei aina toimi avopalveluiden ja sijaishuollon välillä Yhteistyön selkiintymättömyys Yhteisen toimitilan puute (hajallaan olevat tilat ja työntekijöiden fyysinen etäisyys toisistaan)
Lasten sijaishuolto Sijaishuollon sosiaalityöhön on osoitettu aikaisempaa enemmän resursseja Palveluprosesseja on suunniteltu yhdessä ja ne ovat sujuvia Asiakkaat saavat nyt oikea-aikaista ja laadukasta palvelua Lapsia tavataan ja kuullaan säännöllisesti Asiakassuunnitelmat tehdään lain vaatimusten mukaisesti Painopiste on siirtynyt laitoshoidosta perhehoitoon Tukihenkilö- ja tukiperhepankkitoiminta on saatu hyvin käyntiin Henkilöstö on kustannustietoista Sijais- ja jälkihuollon työntekijät ovat motivoituneita	Asiakasmäärään nähden riittämättömät henkilöstöresurssit Toimintatavat eivät ole vielä riittävän yhdenmukaisia Yhteistyö muiden yksiköiden kanssa ei vielä suju riittävän hyvin Tukihenkilöitä ja -perheitä ei ole riittävästi Muodollisesti päteviä sosiaalityöntekijöitä ei ole riittävästi (vaikutus lain määräämiin päätöksentekoprosesseihin) Sijaishuoltoyksikön sijainti kaukana yhteistyökumppaneista

Vahvuudet	Heikkoudet
Jälkihuolto Jälkihuollon sosiaalityöhön on osoitettu oma henkilöstö, erikoistuminen Työ on tavoitteellista ja suunnitelmallista Ei hoideta toimeentulotukiasioita (aikuissosiaalityö) Henkilöstön joustavuus muuttaa toimenkuvia ja auttaa toista tiimiä Henkilöstö on motivoitunutta	Jälkihuoltoyksikön sijainti kaukana asiakkaista ja yhteistyökumppaneista Tilojen turvattomuus (talon sokkeloisuus, ei vahtimestaripalveluja)
Perhetukikeskus Kolmen kunnan yksiköt on koottu yhdeksi hallinnolliseksi yksiköksi, jonka toiminta on eriytetty kahteen yksikköön, erikoistuminen Palveluprosesseja ja palvelujen laatua on ryhdytty kehittämään Kokenut henkilöstö	Vastaanotto-osaston paikkamäärä on tarpeeseen nähden liian pieni Henkilöstömitoitus ei ole riittävä työmuotoihin (arviointi ja kuntoutus) nähden Toimintatavat eivät vielä ole riittävän yhdenmukaisia Ei riittävää osaamista maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa tehtävään työhön Valvottujen tapaamisten järjestämiseen ei ole riittävästi resursseja

Mahdollisuudet	Uhkat
Ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen palvelujen lisääminen vähentämään lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta Avohuollon tukitoimien monipuolistaminen ja lisääminen Perhehoidon lisääminen ja laitoshoidon vähentäminen Perhetukikeskuksen vahvistaminen ja palvelujen kehittäminen Henkilöstömitoituksen vahvistaminen ja tehtävära-kennesuosituksen mukainen henkilöstö Asiakasprosessien kehittäminen ja työn suunnittelu Palvelujen oikea-aikaisuus Palvelujen tuotteistaminen ja kustannustietoisuuden lisääminen Eri toimijoiden välinen suunnitelmallinen yhteistyö Henkilöstön osaamisen vahvistaminen Henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen Kouvolan kehittäminen halutuksi ja vetovoimaiseksi työpaikaksi (kohtuullinen työ määrä, säännöllinen työnohjaus, mahdollisuus täydennyskoulutukseen ja itsensä kehittämiseen, jatkuva työn kehittäminen ja kilpailukykyinen palkkaus)	Kaupungin taloudellisen tilanteen huononeminen ja palveluresurssien supistaminen Ihmisten ongelmien vaikeutuminen ja määrän kasvaminen Palvelujen riittämättömyys tarpeisiin nähden Valitusten ja kantelujen määrän kasvu, joka sitoo henkilöresursseja Huostaanottojen määrän kasvu Henkilöstömäärän supistaminen Työmäärän kasvu ja henkilöstön uupuminen Sosiaalityöntekijöiden saatavuuden edelleen heikentyminen

4. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Projektisuunnitelman mukaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tuli laatia kaupungin strategian pohjalta ja toimialojen strategioihin liittyen.

Kouvolan kaupungissa on valtuuston 17.11.2008 hyväksymä siirtymävaiheen strategia, jonka pohjalta toimialat ja palvelusektorit valmistelivat vuonna 2009 omia strategioitaan.

Strategian mukaan Kouvolan visiona on **elinvoimainen osajien ja monimuotoisen luonnon kaupunki, joka luo edellytykset turvalliseen ja terveelliseen elämään sekä luovaan yrittämiseen**.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadintaprojektissa ei muotoiltu erillistä lapsiin ja nuoriin liittyvää visiota, koska myös lasten ja nuorten ajateltiin sisältyvän koko kaupungin visioon. Myöskään arvoihin ei otettu kantaa, koska tiedettiin, että valtuusto työstää kaupungin arvot keväällä 2010.

Strategisia päämääriä on kaikkiaan 16 ja ne jakautuvat seuraaviin näkökulmiin 1) talous, 2) rakenteet ja palveluprosessit, 3) henkilöstö ja johtaminen, 4) asiakas, kuntalainen ja vaikuttavuus sekä 5) elinvoimaisuus. Kriittisiä menestystekijöitä eli asioita, joissa kaupungin on onnistuttava, on strategiassa lueteltu kaikkiaan 51.

Kouvolan kaupunkistrategian strategiset päämäärät ovat tasapainoinen kuntatalous, vahvistuva tulopohja, parantuva tuottavuus, vahvistuva kunnallinen demokratia, vaikuttava omistaja- ja konserniohjaus, toimiva tilaajan sopimusohjausjärjestelmä, toimiva tuottajan sopimusohjausjärjestelmä, innovatiivinen ja yhtenäinen organisaatiokulttuuri, toimiva johtaminen ja esimiestoiminta, vetovoimainen työnantaja ja uudistumiskykyinen henkilöstö, toimivat innovatiiviset ja kehittyvät palvelut, terveet ja hyvinvoivat ihmiset, osallistava yhteisö, kilpailukykyinen ja vetovoimainen kaupunki, turvalliset ja laadukkaat asumisympäristöt sekä monipuolinen elinkeinorakenne ja työllisyystason nostaminen.

Näistä neljä nostettiin tähän suunnitelmaan:

1. terveet ja hyvinvoivat ihmiset
2. osallistava yhteisö
3. turvalliset ja laadukkaat asumisympäristöt sekä
4. toimivat, innovatiiviset ja kehittyvät palvelut.

Näiden pohjalta muokattiin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman strategiset päämäärät:

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen väheneminen
2. Lasten ja nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen
3. Turvalliset kasvuolot
4. Palveluiden laadun, vaikuttavuuden ja saataavuuden paraneminen

Kriittiset menestystekijät työstettiin yhtä aikaa päämäärien kanssa.

Valitut päämäärät ja kriittiset menestystekijät edistävät lastensuojelun keskeisiä tavoitteita, joita ovat

- lapsen ja nuoren osallisuuden ja oikeuksien varmistaminen sekä työskentelyn lapsilähtöisyys
- ehkäisevän lastensuojelun ja varhaisen tuen vankistaminen koko kunnan ja lapsen kanssa toimivien yhteisenä tehtävänä. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia ja tuetaan vanhemmuutta.
- lasten ja yksittäisen lapsen kasvuolojen turvallisuuden sekä palvelujen kehittäminen tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- lastensuojelun tukitoimien laadun ja vaikuttavuuden varmistaminen lapsen ja perheen tarpeiden mukaisesti
- lapsen vastuutyöntekijän eli sosiaalityöntekijän työskentelyn tukeminen

Suunnitelmassa on myös otettu huomioon Etelä-Suomen läänin lapsi- ja nuorisopoliittinen toimeenpanosuunnitelma 2008-2011 (Tulevaisuuden tekijät: Lapset ja nuoret), joka suosittaa, että kuntien suunnitelmassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi kiinnitetään huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- nuorisotyöttömyyden sekä nuorten asuntopulan ja asunnottomuuden poistamiseen
- lasten ja nuorten huostaanottojen vähentämiseen
- lasten ja nuorten keskinäiseen ja heihin kohdistuvaan väkivaltaan
- nuorten päihteiden käyttöön
- oppilaiden alisuoriutumiseen ja syrjäytymiseen
- lasten ja nuorten yhteiskunnalliseen kasvatukseen sekä
- lasten ja nuorten harrastustoimintaan

Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman strategiset päämäärät ja kriittiset menestystekijät

Strateginen päämäärä (Suluissa kaupunkistrategian ilmaisu)	Kriittiset menestystekijät
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen väheneminen (Terveet ja hyvinvoivat ihmiset)	Painopiste siirtyy matalan kynnyksen apuun, ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen
	Erytispalvelujen tukea tarjotaan lasten ja nuorten peruspalveluihin ja toimintaympäristöihin ja turvataan palvelujen oikea-aikaisuus
Lasten ja nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen (Osallistava yhteisö)	Lapset ja nuoret osallistuvat heitä koskevien asioiden ja palvelujen suunnitteluun
	Lapset ja nuoret osallistuvat palvelujen suunnitteluun ja toimintaan heidän elinympäristössään
Turvalliset kasvuolot (Turvalliset ja laadukkaat asumisympäristöt)	Vanhemmuus ja vanhempien osallisuus vahvistuvat
	Turvataan lähipalvelujen saatavuus
	Kehitysympäristöt ovat turvallisia ja terveellisiä
Palveluiden laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden paraneminen (Toimivat, innovatiiviset ja kehittyvät palvelut)	Tunnistetaan lasten ja nuorten tarpeet
	Luodaan eheitä palvelukokonaisuuksia
	Kehitetään palveluja ja otetaan käyttöön hyviä käytäntöjä ja uusia toimintamalleja
	Henkilöstö on uudistumiskykyistä
	Palveluntuottajien välinen yhteistyö toimii

Kaupungin päämääristä parantuvaa tuottavuutta pidettiin erityisen tärkeänä. Se jätettiin kuitenkin tästä suunnitelmasta pois, koska todettiin, että tuottavuuden edistäminen on jo aloitettu kaupungin tuottavuusohjelman mukaisesti.

Hyvinvointisuunnitelman päämäärien toteutumiseksi esitetään lukuisia toimenpiteitä, jotka on vastuutettu eri toimijoille.

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä työstettiin ohjausryhmän ja projektiryhmän yhteisessä työseminaarissa. Pohjana olivat SWOT-analyysissa esille tulleet kehittämiskohteet, erityisesti ”heikkoudet” ja ”mahdollisuudet”. Toimenpide-ehdotuksia saatiin myös lapsille, nuorille ja aikuisille osoitetussa nettikyselyssä sekä nuorisovaltuuston kanssa käydyssä keskustelussa. Toimenpide-ehdotuksia on viimeistelty projektiryh-

män lisäksi projektipäällikön ja eri palvelualueiden johtoryhmien ja palvelujohtajien välisissä keskusteluissa.

Koska Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma koskee vain alle 21-vuotiaita, toimenpiteisiin ei sisällytetty nuorisotyöttömyyden sekä nuorten asuntopulan ja asunnottomuuden poistamiseen liittyviä toimia. Nuoriin aikuisiin liittyviä palveluja kehitetään aikuissosiaalipalvelujen palvelualueella, jonka johdolla työskentelee esim. nuorten asumista koskeva työryhmä. Kouvolassa on myös erityisryhmien asumispalveluja kehittävä työryhmä. Lisäksi aikuissosiaalipalveluissa ja työvoiman palvelukeskuksessa erityisenä kehittämisen kohteena on vaikeasti työllistettävien nuorten työllistäminen.

4.1 Toimenpiteet ja vastuutahot

1. Päämääränä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen väheneminen (Terveet ja hyvinvoivat ihmiset)

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
Painopiste siirtyy matalan kynnyksen apuun, ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen	Matalan kynnyksen apua, ennaltaehkäiseviä palveluja ja varhaista tukea on kehitetty ja lisätty	Järjestetään moniammatillinen ja monialainen koulutuspäivä Kouvolan varhaisen tuen palveluista	Perhepalveluverkosto -hanke
		Aloitetaan raskaana olevien naisten hoitoonohjaus ja varmistetaan päihdekuntoutus	Avoterveydenhuolto Aikuissosiaalipalvelut
		Suunnitellaan lapsiperheiden varhaisen tuen ja kotipalvelun tiimin toiminta ja käynnistetään se	Perhepalvelut Lapsiperhepalvelut
		Tuetaan järjestöjen lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattua ennalta ehkäisevää työtä	Perusturvan toimiala Sivistyksen toimiala
		Otetaan käyttöön kasvun ja oppimisen tukipalveluiden lasten ja nuorten hyvinvointia lisäävät varhaisen tuen toimintamallit ja kehitetään niitä edelleen. Järjestetään koulutusta varhaisen avoimen yhteistyön toimintamalleista.	Varhaiskasvatuspalvelut Perusopetuspalvelut II asteen koulutuspalvelut
		Kehitetään avoimen varhaiskasvatuksen palveluja yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa niin, että lakisääteiselle päivähoidolle olisi vaihtoehtoisia palveluja lapsen varhaiskasvatuksen turvaamiseksi ja perheen vertaistuen mahdollistamiseksi.	Lasten ja nuorten palvelut (ti) Varhaiskasvatuspalvelut
		Lisätään kouluterveydenhoitajia, jotta terveystarkastukset voidaan hoitaa asetuksen mukaisesti	Perusturvapalvelut Avoterveydenhuolto
		Lisätään koulupsykologeja ja koulukuraattoreita ja suunnitellaan psykososiaalisen oppilashuollon vahvistaminen ”vetovoimainen työnantaja” päämäärän toteutumiseksi (kohtuullinen työmäärä, mahdollisuus työnohjaukseen sekä itsensä ja työn kehittämiseen, kilpailukykyinen palkkaus)	Henkilöstöyksikkö Lasten ja nuorten palvelut
		Kehitetään ja vahvistetaan nuorisoneuvolan toimintaa vastaamaan myös nuorten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin	Lapsiperhepalvelut

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
		Kehitetään vapaa-ajan ja loma-ajan toimintaa erityisesti niille kouluikäisille lapsille ja nuorille, jotka tulevat sosioekonomisesti heikommista perheistä (esim. kerhoja ja päiväleirejä)	Nuorisopalvelut Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut Kouvolan seurakunnat
		Tehostetaan nuorten työpajatoimintaa Priorisoidaan nuorten työllistämistä Tuetaan koulutusuran loppuunsaattamista Vahvistetaan yrittäjyyskasvatusta Kehitetään TET-toimintaa	Nuorisopalvelut Perusopetuspalvelut II asteen koulutuspalvelut
Erityispalvelujen tukea tarjotaan lasten ja nuorten peruspalveluihin ja toimintaympäristöihin ja turvataan palvelujen oikea-aikaisuus	Lasten ja nuorten peruspalveluissa ja toimintaympäristöissä on tarjolla erityispalveluja	Jatketaan vuonna 2009 käynnistetyin kehitysneuvolan toiminnan kehittämistä	Avoterveydenhuolto Lapsiperhepalvelut
		Kokeillaan kouluterveydenhuollon vahvistamista palkkaamalla alakouluille psykiatrisia sairaanhoitajia vuosina 2010-2011	Perhepalvelu-verkosto -hanke Avoterveydenhuolto
		Palkataan perheneuvolaan lastenpsykiatri ja nuorisopsykiatri, jotka konsultoivat koko varhaisen tuen kenttää	Lapsiperhepalvelut
		Lisätään intensiivisen perhetyön antamista lastensuojelun avohuollon tukitoimena	Perhepalvelut Lapsiperhepalvelut
		Jatketaan kokeiluna aloitettua nuorisotyöntekijöiden toimintaa kouluilla	Nuorisopalvelut
		Osoitetaan työntekijä nuorten kanssa tehtävään päihdetyöhön ja organisoidaan peruspalveluihin päihdeyhdyshenkilöt	Aikuissosiaalipalvelut Nuorisopalvelut
		Lisätään nuorten tuettua asumista ja selkiytetään eri toimijoiden välistä vastuunjako	Aikuissosiaalityö Lapsiperhepalvelut Terveyspalvelut

2. Päämääränä lasten ja nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen (Osallistava yhteisö)

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
Lapset ja nuoret osallistuvat heitä koskevien asioiden ja palvelujen suunnitteluun	Lapset ja nuoret osallistuvat omien palveluidensa suunnitteluun, saamiseen ja arviointiin	Vahvistetaan toimintamalleja, joissa lapsi ja nuori osallistuu oman palvelunsa suunnitteluun, saamiseen ja arviointiin sosiaali- ja terveystalouksissa, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisopalveluissa. Järjestetään koulutusta osallisuudesta ja sen jälkeen workshoppeja kehittämisen tueksi.	Avoterveydenhuolto Lapsiperhepalvelut Varhaiskasvatuspalvelut Perusopetuspalvelut II asteen koulutuspalvelut Nuorisopalvelut Perhepalvelu-verkostonhanke
Lapset ja nuoret osallistuvat palvelujen suunnitteluun ja toimintaan heidän elinympäristössään	Nuorisovaltuusto toimii aktiivisesti ja osallistuu nuoria koskevien asioiden valmisteluun	Nuorisovaltuusto arvioi ja tarkentaa tavoitteitaan ja toimintaansa painoarvonsa lisäämiseksi	Nuorisovaltuusto Nuorisopalvelut
		Nuoria koskevat asiat käsitellään nuorisovaltuustossa jo valmisteluvaiheessa	Nuorisovaltuusto Lautakuntien ja johtokuntien valmistelijat
	Lasten ja nuorten osallistumistapoja heitä koskevien palvelujen suunnitteluun on lisätty	Oppilaskuntatoimintaa laajennetaan ja oppilaskuntien tehtäviä arvioidaan ja tarkennetaan yhdessä nuorten kanssa ja toimintaa tuetaan nuorten toiveiden mukaisesti	Oppilaskunnat Perusopetuspalvelut II asteen koulutuspalvelut
		Kouluissa kehitetään yhteisöllisyyttä edistäviä toimintamalleja (esim. KiVa Koulu)	Perusopetuspalvelut II asteen koulutuspalvelut
		Edistetään yhteisöllisyyttä vahvistavaa lasten ja nuorten liikuntaa	Liikuntapalvelut
Lapsia ja nuoria otetaan entistä enemmän mukaan heitä koskevien toimintaympäristöjen suunnitteluun sekä niiden huoltoon ja kunnossapitoon	Tekninen ja ympäristötoimiala Maankäyttö ja yhdyskuntatekniset palvelut		

3. Päämääränä turvalliset kasvuolot (Turvalliset ja laadukkaat asumisympäristöt)

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
Vanhemmuus ja vanhempien osallisuus vahvistuvat	Vanhemmuus on vahvistunut ja vanhempien osallistuminen lisääntynyt	Kehitetään neuvolan antamaa perhevalmennusta	Avoterveydenhuolto
		Neuvolan ennalta ehkäisevää perhetyötä kehitetään ja vahvistetaan	Avoterveydenhuolto
		Järjestetään ja tuetaan vanhempien vertaisryhmiä	Avoterveydenhuolto Perheneuvola
		Vahvistetaan toimintamalleja, joiden avulla vanhemmat ovat mukana perheen asioiden suunnittelussa ja arvioinnissa. Lapsia ja nuoria koskevien palveluiden suunnittelussa otetaan perheet mukaan yhteistyöhön	Avoterveydenhuolto Varhaiskasvatuspalvelut Perusopetuspalvelut
		Aikuisten palveluissa otetaan huomioon lapsen tuen tarpeet ja vakiinnutetaan Lapset puheeksi -työmenetelmän käyttö mielenterveystoimistossa, A-klinikalla ja aikuis-sosiaalityössä	Perhepalveluverkosto -hanke Aikuispsykiatrian avopalvelut Sosiaalipalvelut Aikuissosiaalipalvelut
Turvataan lähipalvelujen saatavuus	Lasten ja nuorten saatavilla on erilaisia lähipalveluja	Määritellään lasten ja nuorten lähipalvelut ja sisällytetään niiden turvaaminen kaupungin strategiaan	Toimialat Konsernihallinto
		Lisätään matalan kynnyksen liikuntapalveluja lapsille ja nuorille	Liikuntapalvelut
		Järjestetään taiteen perusopetusta ja kirjastopalveluja lähipalveluna	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
		Käydään läpi Mediamajan ja Majakan rajapintaprosessit palveluiden yhdistämiseksi	Nuorisopalvelut Kirjasto
		Laaditaan palveluverkon toiminnallinen ja laadullinen analysointi suunnittelun yhteydessä	Tekninen ja ympäristötoimiala Maankäyttö ja yhdyskuntatekniset palvelut
		Lapsille ja nuorille ja heidän perheilleen on tarjotaan eri toimijoiden yhteistyönä tuotettuja toimintoja	Seurakunnat ja eri kulttuuri-, harraste- ja liikuntatoimintaa erikoistuneet järjestöt

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
Kehitysympäristöt ovat turvallisia ja terveellisiä	Lasten ja nuorten kehitysympäristöjen turvallisuus ja terveellisyys on lisääntynyt	Varhaiskasvatuksen toimipisteissä ja kouluissa on terveyttä edistävät ympäristöt ja toimintakulttuurit	Varhaiskasvatus Perusopetus II asteen koulutuspalvelut
		Päiväkotien ja koulujen tapaturmien seuranta on kattavaa. Tapaturmien seurantatiedot kerätään ja analysoidaan vuosittain ja sen pohjalta toteutetaan tapaturmien ehkäisytöitä	Sivistyspalvelut Start-keskus
		Alueiden toiminnallisuutta ja turvallisuutta tarkastellaan vuosittain lasten ja nuorten näkökulmasta. Havaitut puutteet ja ongelmat korjataan välittömästi.	Tekninen ja ympäristötoimiala Yhdyskuntatekniset palvelut
		Vireillä olevien viheryleiskaavojen perusteella laaditaan virkistys- ja viheralueiden sekä ulkoilureittien perusparannusohjelmat	Tekninen ja ympäristötoimiala Yhdyskuntatekniset palvelut
		Päiväkodit, koulut ja nuorisotalot pidetään kunnossa käyttäjien kanssa tehtyjen suunnitelmien mukaisesti	Tilaliikelaitos
		Lähiliikuntapaikat, koulujen ja päiväkotien pihat ja leikkipuistot pidetään kunnossa käyttäjien kanssa tehtyjen suunnitelmien mukaisesti	Tilaliikelaitos
		Päiväkotien, koulujen ja kirjastojen ympäristön liikenneturvallisuus varmistetaan	Tekninen ja ympäristötoimiala Yhdyskuntatekniset palvelut
		Päivitetään toimipaikkojen turvallisuussuunnitelmat	Perusturvapalvelut Sivistyspalvelut

4. Päämääränä palveluiden laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden paraneminen (Toimivat, innovatiiviset ja kehittyvät palvelut

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
Tunnistetaan lasten ja nuorten tarpeet	Lasten ja nuorten tarpeet tunnistetaan entistä paremmin	Kartoitetaan perheen voimavaroja vauvaperheen vanhemmille tarkoitulla voimavaramittarilla	Avoterveydenhuolto
		Osallistutaan Kymenlaakson sairaanhoitopiirissä sovittujen terveyden edistämisen mittareiden tietojen kokoamiseen	
		Osallistutaan joka toinen vuosi toteutettavaan kouluterveyskyselyyn, hankitaan sen tulokset ja analysoidaan ne sekä kohdennetaan palveluja tulosten pohjalta.	Perusturvan toimiala Sivistyksen toimiala Avoterveydenhuolto Perusopetuspalvelut Lukiokoulutus Ammatillinen koulutus
		Otetaan käyttöön lasten ja nuorten tapaturmaidikaattorit	Perusturvapalvelut Start-keskus
		Vakiinnutetaan ja kehitetään oppilashuollollisen varhaiskasvatuksen toimintamalleja	Varhaiskasvatuspalvelut
		Vakiinnutetaan ja kehitetään kokonaisvaltaisen oppilashuoltotyön toimintamalleja	Perusopetuspalvelut
		Osallistutaan säännöllisesti nuorisokyselyn tekemiseen	Nuorisopalvelut
Luodaan eheitä palvelukokonaisuuksia	Lasten, nuorten ja perheiden palveluihin on luotu eheit palvelukokonaisuudet	Suunnitellaan ja toteutetaan kaupungin organisaation uudistamisen yhteydessä	Perusturvan toimiala Perusturvapalvelut Sivistyksen toimiala Sivistyspalvelut

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
Kehitetään palveluja ja otetaan käyttöön hyviä käytäntöjä ja uusia toimintamalleja	Palveluja on kehitetty ja käyttöön on otettu hyviä käytäntöjä ja uusia toimintamalleja	Osallistutaan STM:n Kaste-ohjelman, OPM:n, ESR:n ym. kehittämishankkeisiin, joilla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia ja ehkäistään syrjäytymistä: Lapsen ääni – kehittämissohjelma/Kouvolan perhepalveluverkosto –hanke ja Kaakkois-Suomen lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämissverkosto - Kehikko Etelä-Suomen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämishanke/Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteispäivystyksen ja kriisikeskuksen kehittäminen Voi hyvin nuori! –hanke Oppilas- ja opiskelijahuolto Tehostettu ja erityinen tuki Oppilaan ohjaus Joustava perusopetus Romaniopetus Etsivä työ Ennalta ehkäisevä päihdetyö Monikulttuurisuus Koulujen kerhotoiminta Taikalamppu Amis-TAPE	Perusturvan toimiala Perusturvapalvelut Sivistyksen toimiala Sivistyspalvelut
		Lisätään nykyisten hyvien toimintatapojen käyttöönottoa kaupungin eri osissa	Tekninen ja ympäristötoimiala Maankäyttö ja yhdyskuntatekniset palvelut
		Selkiytetään ja lisätään kunnan järjestämiä palveluja koskevaa tiedottamista	Perusturvapalvelut Sivistyspalvelut
		Toteutetaan OPM:n Kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämishankkeessa laadittua Kulttuurin hyvinvointivaikutusten toimintaohjelmaa vuosille 2010-2014, jossa osaluoteita ovat mm. - kulttuuri osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristöjen edistäjänä - taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa	Kulttuuripalvelut
		Kehitetään lastenkulttuuritoimintaa valtakunnallisessa Taikalamppuverkossa	Kulttuuripalvelut
		Lisätään kirjaston tarjoamien nuorten palveluiden monimuotoisuutta	Kirjasto

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho
Henkilöstö on uudistumiskykyistä	Henkilöstön osaaminen on lisääntynyt	Järjestetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen liittyvää moniammatillisia ja monialaista koulutusta	Toimialat Palvelusektorit Perhepalvelu-verkosto – hanke
Palveluntuottajien välinen yhteistyö toimii	Johtamis- ja yhteistyörakenteet on suunniteltu ja otettu käyttöön	Lasten, nuorten ja perheiden palveluihin suunnitellaan ja otetaan käyttöön johtamis- ja yhteistyörakenteet Kouvolan perhepalveluverkosto – hankkeen tuella	Perhepalvelu-verkosto – hanke, Perusturvan toimiala Sivistyksen toimiala Perusturvapalvelut Sivistyspalvelut

4.2 Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun kehittämissuunnitelma

Edellä olevat strategiset päämäärät ja kriittisten menestystekijät koskeva myös lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Tämän lisäksi lapsi- ja perhekohtaisen kehittämiseksi ehdotetaan muutamaa omaa menestystekijää:

- Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun painopiste siirtyy avohuoltoon
- Sijaishuollon painopiste siirtyy laitoshoidosta perhehoitoon
- Oman lastensuojelulaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja kustannustehokasta
- Lastensuojelunuorten syrjäytyminen on vähentynyt

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet
Painopiste siirtyy matalan kynnyksen apuun, ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen	Lapsiperheille on kehitetty ja lisätty monipuolisia varhaisen tuen muotoja myös lapsiperhepalveluihin	Toteutetaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet
		Suunnitellaan lapsiperheiden varhaisen tuen ja kotipalvelun tiimin toiminta ja käynnistetään se Lapsiperheiden varhaisen tuen ja kotipalvelun yksikköön palkataan 10 työntekijä vuosina 2010-2011
		Tuetaan järjestöjen lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattua ennaltaehkäisevää työtä
		Selvitetään lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyvä palvelutarve ja palvelujen järjestämistavat
		Selvitetään valvottujen tapaamisten tarve ja järjestämistavat
Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun painopiste siirtyy avohuoltoon	Lastensuojelutarpeen arviot ja selvitykset tehdään lain määräämässä ajassa	Palkataan lastensuojelun avopalveluihin kaksi uutta sosiaaliohjaajaa vuonna 2010
		Lastensuojelun avopalvelujen toimintatapoja kehitetään vastaamaan kasvavaan lastensuojelutarpeeseen
	Huostaanotettujen ja sijoitettujen 0-17 –vuotiaiden osuus vastaavasta ikäryhmästä pienenee	Lisätään ja monipuolistetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimia
		Perhekuntoutusyksikön kaikki yhdeksän perheohjaajan tehtävää täytetään vakinaisesti
	Lisätään intensiivisen perhetyön osuutta	
	Selvitetään ensi- ja turvakotipalvelujen tarve ja järjestämistavat	

Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet	Toimenpiteet
Sijaishuollon painopiste siirtyy laitoshoidosta perhehoitoon	Huostassa olevien ja sijoitettujen jakautuminen perhehoitoon 60 % laitoshiitoon 40 %	Perhehoidon palkkioiden taso pidetään kilpailukykyisenä Pride-koulutusta järjestetään vähintään joka toinen vuosi Perhehoitajille järjestetään koulutusta joka vuosi Perhehoitajille annetaan riittävästi tukea ja ohjausta (sijaishuollossa vähintään viisi sosiaalityöntekijää)
Oman lastensuojelulaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja kustannustehokasta	Perhetukikeskuksen palvelukyky vastaa Kouvolassa esille tulevaa tarvetta Perhetukikeskus pystyy vastaamaan entistä paremmin avohuollon tarpeisiin ja avohuollon sijoitukset voidaan toteuttaa perhetukikeskuksessa entistä enemmän Kiireelliset sijoitukset ja sijoitukset avohuollon tukitoimena ostopalveluihin vähenevät	Perhetukikeskuksen palvelutuotteita arvioidaan ja kehitetään Perhetukikeskukseen palkataan yksi uusi ohjaaja vuonna 2010 ja keittäjän tehtävä muutetaan ohjaajan tehtäväksi vuonna 2011 Lopetetaan sosiaalipäivystyksen etupäivystys, kun päivystys siirtyy yhteispäivystyksen yhteyteen.
Lastensuojelunuorten syrjäytyminen on vähentynyt	Huostassa olleiden ja sijoitettujen lasten ja nuorten elämänhallinta ja arjessa selviytyminen on parantunut	Jälkihuoltoa kehitetään ja vahvistetaan uuden lastensuojelulain mukaisesti

5. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta

Lastensuojelulain 12 §:n mukaan suunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Lisäksi suunnitelma on otettava huomioon talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa.

Vastuu suunnitelman toteuttamisesta jakautuu Kouvolassa lähes kaikille lautakunnille ja palvelusopimuksilla myös johtokunnille. Kouvolan kaupungissa lasten, nuorten ja perheiden palveluista vastaa osaltaan viisi lautakuntaa. Perusturvalautakunta vastaa terveys- ja sosiaalipalveluista (pl. lasten päivähoito), opetus- ja kasvatustaloutakunta lasten päivähoitosta, perusopetuksesta ja koulujen psykososiaalisista palveluista, liikunta- ja nuorisolautakunta liikunta- ja nuorisopalveluista, kulttuuri- ja kirjastolautakunta kulttuuri- ja kirjastopalveluista. Myös teknisellä lautakunnalla on merkittävä rooli lasten ja nuorten elinympäristöön liittyvien toimintojen järjestämisessä.

Vastuu palvelujen tuottamisesta on perusturvapalvelujen ja sivistyspalvelujen johtokunnilla ja teknisen tuotannon liikelaitoksella. Käytännössä lasten, nuorten ja perheiden palveluja tuotetaan lähes kaikilla palvelualueilla ja useissa palveluyksiköissä.

Tästä johtuen suunnitelmaan on kriittisiksi menestystekijöiksi nostettu eheiden palvelukokonaisuuksien luominen ja palveluntuottajien välinen toimiva yhteistyö. Kouvolassa talvella 2010 käynnistävän organisaatiouudistustyön toivotaan ottavan huomioon myös lasten ja nuorten palvelujärjestelmän kehittämisen.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen seuranta ja arviointi liitetään osaksi perustettavan lasten ja nuorten palveluiden koordinaatiotyöryhmän työskentelyä. Koordinaatiotyöryhmä raportoi suunnitelman toteutumisesta perusturvan, sivistyksen ja teknisen toimialan johtoryhmille. Yhteistyöstä Kouvolan hyvinvointikertomuksen toimijoiden kanssa sovitaan erikseen.

Raportointi tehdään vuosittain siten, että suunnitelman toteutuminen voidaan ottaa huomioon seuraavan vuoden talousarviota käsiteltäessä. Raportoinnissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten suunnitelmaan sisältyneet tavoitteet ja toimenpiteet ovat toteutuneet. Lisäksi analysoidaan sitä, mikä on ollut esteenä sille, jos tavoitteet ja toimenpiteet eivät ole toteutuneet suunnitelman mukaisesti.

Lähdeluettelo

- Etelä-Suomen läänin perhepoliittinen ohjelma 2006-2015. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 2006:113
- Helsingin kaupunki 2009. Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2009-2012.
- Indikaattoripankki SOTKANet.
- Kouluterveyskysely 2008: Anjalankosken, Elimäen, Jaalan, Kouvolan, Kuusankosken ja Valkealan kuntaraportit. Stakes.
- Kouvolan nuorisokysely 2009. Nupit Kaakkoon! projekti 2007-2010.
- Kurkinen Jorma. 2004. Raahen seudun hyvinvointi. Kansalaisten kokemuksia hyvinvoinnista ja palveluista. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 11/2004.
- Lahden kaupunki 2009. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma v. 2009-2012.
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus Opetusministeriön julkaisuja 2007:41
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. 2008. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 1. Suunnitelman valmistelu. Suomen Kuntaliitto.
- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma. Hallituksen politiikkaohjelma. 2007.
- Lehtola M, Kahila P. 2003. Hyvinvoinnin tila Etelä-Pohjanmaalla. Selvitys e-Pohjanmaa-aluekeskusohjelman hyvinvointiklusterin työn taustamateriaaliksi. Seinäjoki: Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus ja Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SOnet BOTNIA. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen raportteja ja artikkeleita 86.
- Monialaisen viranomaisyhteistyön ja etsivän nuorisotyön lakisääteistäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:22
- Perttilä Kerttu, Orre Soili, Koskinen Sari, Rimpelä Matti. 2004. Kuntien hyvinvointikertomus. Hankkeen loppuraportti. Aiheita 7/2004. Stakes.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. KASTE-ohjelma 2008-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:6
- Suojeleeko laki lasta II. Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystosaston julkaisuja 2009:4
- Suomalaisten hyvinvointi. 2008. Pasi Moisio, Sakari Karvonen, Jussi Simpura, Matti Heikkilä (toim.). Stakes. Helsinki 2008.
- Terveyden edistämisen politiikkaohjelma. Hallituksen politiikkaohjelma 2007.
- Tulevaisuuden tekijät: lapset ja nuoret. Etelä-Suomen läänin lapsi- ja nuorisopolitiittinen toimenpanosuunnitelma 2008-2011. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 2009:138
- Turvallinen elämä jokaiselle – Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäasianministeriön julkaisuja 16/2008.

Ohjausryhmän ja projektiryhmän kokoonpanot

Ohjausryhmä

Minna Tuukkanen-Peussa	pj.	Perusturvalautakunta
Tiina Saavalainen		Kaupunginhallitus
Birgit Koskela vpj.		Perusturvalautakunta
Kalle Ylimäki		Perusturvalautakunta
Katja Airaksinen		Opetus- ja kasvatustalautakunta
Pia Saarinen		Opetus- ja kasvatustalautakunta
Pulla Peltola		Opetus- ja kasvatustalautakunta
Matti Norppa		Kulttuuri- ja kirjastotalautakunta
Janita Rahikainen		Liikunta- ja nuorisotalautakunta
Leila Lehtola		Tekninen lautakunta
Kristiina Sihvonen	siht.	Perusturvan toimiala/perhepalvelut
Kati Myllymäki		Perusturvan toimiala/terveyspalvelut
Kim Strömmer		Sivistyksen toimiala/lasten ja nuorten palvelut
Veikko Niemi		Sivistyksen toimiala/II asteen koulutuspalvelut
Elina Koivisto		Sivistyksen toimiala/kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
Merja Ritari		Sivistyksen toimiala/lasten ja nuorten palvelut
Hannu Purho		Tekninen ja ympäristötoimiala/ asemakaavoitus

Projektiryhmä

Kristiina Sihvonen	pj.	Perhepalvelujen tilaajapäällikkö
Merja Ritari	siht.	Lasten ja nuorten palvelujen suunnittelija
Marja-Liisa Parkkima		Osastohoitaja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto
Anne And		Osastohoitaja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto
Britta Dölling-Hasu		Kotihoidon aluejohtaja
Leila Rämä		Aikuissosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä
Liisa Korppi		Lapsiperhepalvelujen palvelujohtaja
Martti Niemi		Psykososiaalisten palvelujen palvelupäällikkö
Pirjo Piironen		Kasvun ja oppimisen tukipalvelujen päällikkö
Terttu Hänninen		Erytisen tuen koordinaattori
Helena Kuusisto		Varhaiskasvatuspäällikkö
Raija Untolahti		Vastaava erityislastentarhanopettaja
Maija Saksa		Perusopetuspalveluiden palvelupäällikkö
Heikki Rinne		Nuorisopalvelujen päällikkö
Anne Pänkäläinen		Nuorisopalvelujen koordinaattori
Eeva Nummi		II asteen koulutuspalvelujen suunnittelija
Tuula Soininkallio		Nuorisotyön suunnittelija
Marju Myllymaa		Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen suunnittelija
Hannu Purho		Kaavoitusarkkitehti
Taija Nöjd		Perhepalveluverkosto-hankkeen projektipäällikkö
Hilka Taipale		Kouvolan seurakunnan lapsityön johtaja
Tanja Pekala		Kouvolan seurakunnan nuorisotyöntekijä

Lasten ja nuorten palvelut Kouvola vuonna 2009

Sisällysluettelo

1. Peruspalvelut	40
1.1 Neuvolatoiminta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	40
1.2 Kehitysneuvola Hattu	40
1.3 Neuvolan ennalta ehkäisevä perhetyö.....	40
1.4 Lasten ja nuorten suun terveydenhuolto.....	40
1.5 Lapsiperheiden kotipalvelu.....	41
1.6 Perheoikeudelliset palvelut.....	41
1.7 Kasvatus- ja perheneuvonta.....	42
1.8 Aikuissosiaalipalvelut ja päihdepalvelut.....	42
1.9 Vammaispalvelut.....	43
1.10 Sosiaalipäivystys.....	43
1.11 Varhaiskasvatus.....	43
1.12 Lastenhoidon tuet	44
1.13 Perusopetuspalvelut.....	44
1.14 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta	44
1.15 Kasvun ja oppimisen tukipalvelut	44
1.16 Toisen asteen opetuspalvelut.....	44
1.17 Nuorisopalvelut	46
1.18 Liikuntapalvelut	47
1.19 Kulttuuripalvelut	47
1.20 Kirjasto.....	47
1.21 Kansalaisopisto.....	48
1.22 Lasten ja nuorten elinympäristöön liittyvät palvelut.....	48
1.22.1 Yhdyskuntatekniset palvelut.....	48
1.22.2 Maankäyttö	49
1.22.3 Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut.....	49
1.22.4 Alue- ja rakennuspalvelut.....	49
1.22.5 Puhtauspalvelut	50
1.22.6 Ruokapalvelut	50
1.22.7 Tilaliikelaitos	50
1.23 Kouvolan seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön palvelut	51
1.24 Kolmannen sektorin palvelut	52
2. Korjaavat palvelut.....	52
2.1 Lastenpsykiatria	52
2.2 Nuorisopsykiatria	52
2.3 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu	54
2.3.1 Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö ja tukitoimet	54
2.3.2 Lasten sijaishuolto	55
2.3.3 Lastensuojelun jälkihuolto	55

Lasten ja nuorten palvelut

Viime vuosina lasten ja nuorten palveluja on Suomessa tarkasteltu jaottelemaan ne peruspalveluihin, ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin sekä korjaaviin palveluihin. Peruspalveluilla tarkoitetaan koko ikäryhmää koskevia palveluja kuten äitiys- ja lastenneuvolatoiminta, varhaiskasvatus, koulutuspalvelut ja oppilashuolto. Peruspalveluja ovat myös nuorisopalvelut, kulttuuri- ja kirjastopalvelut, liikuntapalvelut sekä yhdyskuntasuunnittelu. Myös perheoikeudellisia palveluja pidetään peruspalveluina.

Ehkäisevät palvelut ja varhainen tuki ovat tietyille kohderyhmille tiettyyn lapsen tai perheen tarpeeseen kohdennettua tukea. Tällaisia palveluja ovat esim. neuvolan ehkäisevä perhetyö, kehitysneuvolatoiminta, varhaiskasvatuksen erityinen tuki, perheneuvolapalvelut, lapsiperheiden kotipalvelu, kohdennettu oppilashuolto ja kohdennettu nuorisotyö. Myös monia lapsiperheille suunnattuja aikuispalveluja voidaan pitää ehkäisevinä palveluina.

Korjaavat palvelut ovat lapsen kasvua korjaavaa ja viimesijaista tukea kuten lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tai psykiatrinen hoito.

Voidaan myös puhua kasvua ja kehitystä edistävästä toiminnasta, johon kuuluu kasvuyhteisöjen turvallisuus, virikkeisyys ja riskiolosuhteita ehkäisevä toiminta sekä erilaiset peruspalvelut. Kasvua tukevalla toiminnalla tuetaan lasta ja huoltajia lasten kasvatuksessa. Kasvua korjaavia palveluja taas ovat perhe- ja yksilökohtainen lastensuojelu sekä muut lasten ja perheiden erityispalvelut. (Kuntaliitto 2008).

Käytännössä palveluiden ryhmittely ei ole näin yksioikoista ja sama palvelu saattaa sisältää useisiin ryhmiin kuuluvia elementtejä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin perustana ovat kaikille suunnatut laadukkaat peruspalvelut, joiden rinnalle tarvitaan ehkäiseviä ja korjaavia toimenpiteitä. Viime vuosina on myös alettu kiinnittää huomiota peruspalvelujen toimivuuteen, jotta korjaavien palvelujen pitkään jatkunut tarpeen kasvu saataisiin pysähtymään ja jopa väheneämään.

Palvelukuvaukset on koottu pääosin vuoden 2009 palvelusopimuksista. Tämän lisäksi tekninen toimiala on tehnyt kuvauksen lasten ja nuorten elinympäristöön liittyvistä palveluista. Lasten- ja nuorisopsykiatrian kuvaukset ovat Kymenlaakson sairaanhoitopiiriin kotisivuilta ja kuvaus Kouvolan seurakunnan lapsityöstä lapsityönjohtaja Hilikka Taipaleelta ja nuorisotyöstä nuorisohjaaja Tanja Pekalalta.

Tekstien alkuperästä johtuen palvelukuvaukset on jaoteltu vain kahteen ryhmään eli peruspalveluihin ja korjaaviin palveluihin. Peruspalvelut esitetään palvelusektoreittain alkaen terveydenhuollosta ja sosiaalipalveluista ja päättyen sivistyspalveluiden eri palveluihin, lasten ja nuoren elinympäristöön liittyviin palveluihin sekä seurakunnan lapsi- ja nuorisotyöhön. Peruspalvelut sisältävät myös kuvauksia ehkäisevistä ja varhaisen tuen palveluista joko tiettyihin peruspalveluihin sisältyen tai niiden rinnalla. Korjaaviin palveluihin on sisällytetty kuvaukset lasten- ja nuorisopsykiatriasta sekä lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta.

1. Peruspalvelut

1.1 Neuvolatoiminta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Neuvolatoiminta ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on kansanterveyslain mukaista toimintaa, jota kunnan on järjestettävä. Lisäksi kuntia velvoittaa kesällä 2009 voimaan tullut astus, jossa määritellään neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon sisältö.

Neuvolatoiminta tavoittaa lähes kaikki lasta odottavat ja alle kouluikäisen lapsen perheet. Neuvolatoimintaa on 16 toimipisteessä.

Äitiysneuvolassa seurataan ja tuetaan äidin, syntyvän lapsen ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Perhettä tuetaan vanhemmuuteen kasvussa ja vuorovaikutuksessa. Työmuotoina ovat terveystarkastukset seulontoineen, henkilökohtainen ohjaus ja perhevalmennus. Äitiysneuvolat toimivat läheisessä yhteistyössä keskussairaalan äitiyspoliklinikan kanssa.

Kouvolassa syntyy vuosittain noin 800 vauvaa. Käytännössä kaikki äidit käyttävät raskausaikanaan äitiysneuvolan palveluja.

Lastenneuvolassa seurataan ja tuetaan lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista sekä tunne-elämän kehitystä. Määräaikaiset terveystarkastukset tarjotaan kaikille lapsille. Määräaikaisten terveystarkastusten lisäksi tehdään terveystarkastuksia yksilöllisen tarpeen mukaan. Lasten rokottussuojaa ylläpidetään antamalla rokotusohjelman mukaiset rokotukset. Lisäksi lastenneuvolan työmuotona on ryhmätoiminta. Lastenneuvolatoiminnassa on keskeistä asiakaslähtöisyys ja perhekeskeisyys sekä yhteistyö eri toimijoiden (esim. sosiaalipalvelujen ja varhaiskasvatuksen) kanssa.

Lastenneuvolan palvelujen piirissä oli vuonna 2009 kaikkiaan noin 5.800 lasta.

Äitiys- ja lastenneuvolassa alkanutta lapsen ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin seuranta jatketaan **kouluterveydenhuollossa**. Määräaikaisissa terveystarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa ja pyritään löytämään mahdolliset sairaudet sekä terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät. Määräaikaisten terveystarkastusten lisäksi tehdään terveystarkastuksia yksilöllisen tarpeen mukaan. Koululaisten rokottussuojaa ylläpidetään antamalla rokotusohjelman mukaiset rokotukset. Lisäksi työmuotoina ovat ryhmätoiminta ja oppituntien pitäminen. Oppilaan terveyden edistämiseksi on kouluyhteisön terveellisyys ja turvallisuus tarkastettava joka kolmas vuosi yhteistyössä kouluterveydenhuollon, terveystarkastajan, työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Kouluterveydenhuolto osallistuu oppilashuollon toimintaan. Kouluja on yhteensä 48 ja jokaiselle koululle

on nimetty terveydenhoitaja, joka käy koululla. Oppilaita oli vuonna 2009 kaikkiaan 9.690.

Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on ylläpitää ja parantaa opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia järjestämällä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja. Työmuotoina ovat terveystarkastukset ja henkilökohtainen ohjaus. Opiskelijan terveyden edistämiseksi opiskeluympäristön työolot tarkastetaan joka kolmas vuosi yhteistyössä kouluterveydenhuollon, terveystarkastajan, työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Kouluterveydenhuolto osallistuu oppilashuollon toimintaan. Oppilaitosten eri toimipisteitä on yhteensä 19 ja jokaiselle oppilaitokselle on nimetty terveydenhoitaja. Opiskeluterveydenhuolto koski vuoden 2009 loppulla kaikkiaan 6.000 opiskelijaa.

1.2 Kehitysneuvola Hattu

Kehitysneuvola on lisäpalvelu lapsille, joilla on kehityksessään erityisiä haasteita. Kehitysneuvolan tehtävänä on keskitetty tukitoimien ja varhaiskuntoutuksen tarjoaminen lapsille, joilla on havaittu jokin lievä neuropsykiatrinen häiriö tai joilla vasta epäillään kehityksessä olevan kehitysviivettä tai oppimisvaikeuksia. Kehitysneuvolatoiminta on moniammatillista toimintaa yli hallintorajojen.

Kehitysneuvolan toiminta alkoi syyskuussa 2009 ja vuoden loppuun mennessä asiakkaaksi oli tullut 38 lasta.

1.3 Neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö

Kouvolan neuvoloissa työskentelee neljä perhetyöntekijää, jotka toimivat äitiys- ja lastenneuvoloiden terveydenhoitajien työpareina tukea tarvitsevilla perheillä. Ennaltaehkäisevä perhetyöntekijä tukee perhettä mm. perheen omien voimavarojen vahvistamisessa, arkielämän hallinnassa sekä muutostilanteissa. Ennalta ehkäisevä perhetyö on yksilöllistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista sekä pääsääntöistä lyhytkestoista tukea perheelle. Työ tapahtuu pääsääntöisesti kotikäynnillä.

Vuonna 2009 perhetyötä tehtiin kaikkiaan noin sadassa perheessä.

1.4 Lasten ja nuorten suun terveydenhuolto

Kouvolan kaupungin suun terveydenhuolto tuottaa lasten ja nuorten tarvitsemat suun terveydenhoidon palvelut, joihin kuuluvat ennalta ehkäisevä hoito ja terveyden edistämistoiminta, suusairauksien hoito sekä valtakunnallisten kriteerien mukainen oikomishoito. Lasten ja nuorten suun terveystarkastukset ja määräaikaiset tutkimukset sekä suusairauksia ehkäisevä hoito ja terveystarkastus toteutetaan suun terveydenhuollon terveyden edistämisen toimintasuunnitelman mukaisesti.

Kriittisiksi arvioidut ikäluokat tarkastetaan kokonaisuudessaan. Ikäluokkatarkastusten välillä noudatetaan yksilöllistä tarkastusfrekvenssiä, joka perustuu arvioituun sairastumisalttiuteen.

Lasten ja nuorten tarkastuksissa ja hoidossa noudatetaan sovittua ammattiryhmien välistä työnjakoa niin, että alle kouluikäisten tarkastuksista vastaavat pääosin hammashoitajat ja suuhygienistit, kouluikäisten tarkastuksista suuhygienistit ja hammaslääkärit. Kouluikäisistä 7-, 9- ja 15-vuotiaiden ikäluokat kutsutaan kokonaisuudessaan hammaslääkäriin tarkastukseen. Yksilölliset ehkäisevän hoidon ja terveysneuvonnan käynnit ovat käyntejä hammashoitajilla tai suuhygienisteillä. Hammashoitajat toteuttavat neuvontakäynnit kouluissa, päiväkodeissa ja perhekerhoissa. Terveystiedon edistämisen yhteistyötä tehdään terveydenhoitajien sekä koulujen ja päiväkotien henkilökunnan kanssa.

1.5 Lapsiperheiden kotipalvelu

Sosiaalihuoltolain mukaan kunnan tulee järjestää kotipalvelua, jolla tarkoitetaan asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Kotipalveluja tulee antaa alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, rasittuneisuuden, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua suo-riutuakseen edellä mainituista toiminnoista.

Kotipalvelua tuotetaan perusturvapalveluiden kotihoidon ja vanhuspalveluiden palvelualueella. Kotipalvelua on voitu antaa lapsiperheille vain, mikäli lapsella on sellaista hoidon tarvetta, johon tarvitaan terveydenhuollon ammatillista osaamista. Lisäksi perheille on pyritty järjestämään apua akuuteissa kriisitilanteissa (esim. synnytyksen jälkeinen masennus, huoltajan vakava sairastuminen ja monisikiöraskaus, johon liittyy terveydellinen vaara tai jotakin muuta erityistä). Tällöin palvelu on järjestetty enimmäkseen ostopalveluna.

Vuoden 2010 alussa vastuu lapsiperheiden kotipalvelun järjestämisestä siirtyi perhepalveluille, joka suunnittelee toiminnan aloittamista lapsiperhepalveluiden tuottamana.

1.6 Perheoikeudelliset palvelut

Perheoikeudellisiin palveluihin kuuluvat isyysasiat, sopimukset lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta, elatussopimukset, selvitykset kärjäoikeudelle lasten huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta sekä ottolapsiasiat. Perheoikeudelliset asiat on keskitetty Ässä-tornissa sijaitsevaan perheoikeudellisten asioiden yksikköön, jossa työskentelee kolme lastenvalvojaa ja yksi toimistos sihteeri.

Isyyden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellaisia tietoja, joiden perusteella isyys voidaan vahvistaa. Isyyden selvittämisestä huolehtii lastenvalvoja. Isyyden vahvistaa vapaaehtoisissa isyyden tunnustamisissa maistraatti ja muissa tapauksissa kärjäoikeus. Selvissä tapauksissa isyyden selvitys hoidetaan yhdellä vanhempien tapaamisella ja asiakirjojen laadinnalla. Epäselvissä tapauksissa selvitystyöhön kuuluu oikeusgeneettisten isyystutkimusten teettäminen ja tarpeen mukaan muita selvityksiä. Mikäli isyys joudutaan vahvistamaan tuomioistuimessa, lastenvalvoja nostaa isyyskanteen ja käyttää lapsen puhevaltaa oikeudenkäynnissä.

Vuonna 2009 vahvistettiin 321 ja vuonna 2008 345 isyyttä.

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Lapsen huoltajuudesta ja asuinpaikasta tulee sopia avio- ja avoerotilanteissa. Myös lapsen isyyttä selvittäessä tulee sopia huoltajuudesta, jos halutaan, että myös isä on lapsen huoltaja. Muutoin huoltajaksi jää äiti yksinään. Lapsen tapaamisista on tarpeen sopia silloin, kun yhdessä asuvat vanhemmat siirtyvät asumaan erilleen. Sopimuksen laadintaan liittyy neuvonta sopimusten merkityksestä ja oikeusvaikutuksista. Sopimuksia edeltävät usein neuvottelut. Ennen sopimuksen vahvistamista lastenvalvojan on arvioitava, onko sopimus lapsen edun mukainen. Mikäli sopimuksia ei saada syntymään, vanhemmat joutuvat viemään asiat oikeuteen.

Vuonna 2009 huoltosopimuksia vahvistettiin 578 ja vuonna 2008 671.

Lapsella on oikeus riittävään **elatuksen**. Se käsittää lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä tästä aiheutuvat kustannukset. Vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan. Tavallisimmin elatussopimus solmitaan avio- tai avoeron yhteydessä tai isyysasian yhteydessä, mikäli vanhemmat eivät asu yhdessä. Sopimuksen laadinnan olennaisena osana on vanhempien elatuskyvyn selvittäminen ja kohtuullisen elatusavun tason määrittäminen. Usein sopimuksen syntyminen edellyttää neuvotteluja vanhempien kanssa. Lastenvalvojan on arvioitava sopimuksen kohtuullisuus ennen sen vahvistamista. Mikäli elatussopimusta ei saada aikaan, vanhemmat voivat viedä asian oikeuteen. Koulutusavustussopimuksia voidaan vahvistaa 18 vuotta täyttäneen henkilön ja hänen vanhempiansa välisinä.

Vuonna 2009 vahvistettiin 821 elatussopimusta ja vuonna 2008 800.

Ottolapsineuvonnan tarkoituksena on lapsesiöttämistä koskevassa asiassa valvoa lapsen

etua sekä neuvotteluilla ja toimenpiteillä auttaa lasta, lapsen vanhempia ja lapseksiottajia ennen kuin tuomioistuin vahvistaa lapseksi ottamisen sekä tarvittaessa myös sen jälkeen. Ottolapsineuvontaa annetaan lapsen luovuttajalle sekä vanhemmille, jotka haluavat adoptoida lapsen joko kotimaasta tai ulkomailta. Adoptio voi olla myös perheen sisäinen, jolloin puoliso adoptoi toisen puolison lapsen. Neuvontaan liittyy ottolapsisuhteen oikeusvaikutusten selvittäminen, suostumuksen hankkiminen luovuttajilta, lapseksi ottajan olosuhteiden selvittäminen (ns. kotiselvitys) ja seuranta sijoituksen jälkeen. Kansainvälisissä adoptioissa kotiselvityksillä on luovuttajamaan mukaan vaihtelevat tarkat käytännöt. Ottolapsineuvonta on pitkäaikainen, vähintään usean kuukauden kestävä prosessi.

Vuonna 2009 ottolapsineuvontaa annettiin 31 ja vuonna 2008 21 asiakkaalle.

Käräjäoikeudelle tehtäviin **selvityksiin lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta** sisältyy vanhempien ja lapsen olosuhteiden ja lapsen kasvuolojen kuvaus sekä vanhempien ja lapsen näkemykset siitä, miten riidanalaiset asiat tulisi järjestää. Selvitykseen voi liittyä myös perheneuvolan tai muun lasta tutkineen tahon lausunto. Selvityksessä esitetään sen laatijoiden perusteltu näkemys siitä, miten asia tulisi lapsen edun kannalta ratkaista. Selvitykseen kuuluu useita tapaamisia ja kotikäyntejä ja se vaatii laatijoilta perusteellista paneutumista. Prosessin kesto on viikoista kuukausiin.

Vuonna 2009 tehtiin 16 ja vuonna 2008 22 selvitystä lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta.

1.7 Kasvatus- ja perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvonnasta säädetään sosiaalihuoltolaissa ja sillä tarkoitetaan asiantuntijaavun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa.

Kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävänä on tukea ja edistää lasten ja perheiden myönteistä kehitystä järjestämällä ohjausta, neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua ihmissuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sekä tutkimusta ja hoitoa lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä ongelmissa. Kasvatus- ja perheneuvonnan palveluihin kuuluvat Kouvolassa myös lausuntojen antaminen, tiedotus- ja vaikutustoiminta, erikoistumiskoulutuksen järjestäminen sekä avioliittolain mukainen perheasioiden sovittelu.

Ohjaus ja neuvonta ihmissuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sisältää myös nettineuvonnan ja perheohjaajan ohjauksen ja neuvonnan.

Tutkimukset lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä ongelmissa ovat lapsen emotionaalisten, sosiaalisten ja kognitiivisten valmiuksien psykologisia tutkimuksia, vanhemmuuden, perhetilanteen ja perhesuhteiden arviointia, vuorovaikutusarviointia, neuropsykologisia tutkimuksia, puheterapeuttisia tutkimuksia ja kouluvalmiuden yksilötutkimuksia.

Hoitona lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä ongelmissa annetaan mm. perheterapiaa, lasten ja nuorten yksilöterapiaa, parisuhdeterapiaa, neuropsykologista kuntoutusta, vuorovai- kusterapiaa, puheterapiaa, ryhmäterapiaa ja – kuntoutusta.

Lausuntoja annetaan lapsen ja/tai perheen tukitoimenpiteiden tarpeesta, huolto- ja tapaamis- selvityksiin liittyvinä, kouluvalmiudesta ja opetuksen järjestämistä koskevana.

Asiantuntija-apu kasvatus- ja perheasioissa on konsultaatiota, yksilö- ja ryhmätyönohjausta ja neuvotteluja.

Tiedotus- ja vaikutustoiminta sisältää alustuksia ja esitelmiä sekä koulutusta.

Perheasioiden sovittelijat antavat pyynnöstä apua ja tukea silloin, kun perheessä esiintyy ristiriitoja. Sovittelijat voivat antaa pyynnöstä apua ja tukea myös silloin, kun lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tai sopimuksen noudattamisessa ilmenee ristiriitoja. Sovittelijan tehtävänä on erityisesti kiinnittää huomiota perheeseen kuuluvien alaikäisten lasten aseman turvaamiseen.

Perheneuvola toimii kolmessa pisteessä. Nuorisoneuvola on Kuusankoskella.

1.8 Aikuissosiaalityö ja päihdepalvelut

Aikuisväestö ja lapsiperheet saavat toimeentuloturvan ja aikuissosiaalityön palveluja sosiaalipalvelutoimistoista. Sosiaalityön palveluja ovat neuvonta ja ohjaus, palvelutarpeen arviointi, arjen sujumiseen ja asumiseen liittyvä tuki, toimeentulotuki ja taloudellisiin asioihin liittyvä neuvonta ja ohjaus sekä vanhempien ja nuorten tukeminen työllistymiseen ja/ tai mielenterveys- ja päihdehoitoin hakeutumisessa.

Aikuissosiaalityössä otetaan huomioon asiakkaan huollossa olevien lasten tuen ja hoidon tarve sekä pyritään tukemaan kokonaisvaltaisesti perheitä, joilla on varhaisen tuen tarvetta tai sosiaalisia riskitekijöitä.

Uuden päihdestrategian mukaisesti aikuissosiaalityön ehkäisevällä työllä pyritään vaikuttamaan erityisesti lapsiperheiden vanhempien päihdeiden käyttöön ja elämäntapoihin sekä raskaana olevien hoitoonohjauksen ja päihdekuntoutuksen varmistamiseen. Aikuissosiaalityö tekee yhteistyötä lapsiperhepalveluiden kanssa.

Kouvola on jaettu kolmeen palvelualueeseen, joissa Eteläisellä palvelualueella sijaitsevat Inke-

roisten ja Korian sosiaalipalvelutoimistot, Keski-
sellä alueella Kouvolan sosiaalipalvelutoimisto ja
Pohjoisella alueella Kuusankosken ja Valkealan
sosiaalipalvelutoimistot.

Kaikista lapsiperheistä Kouvolassa on aikuis-
sosiaalityön asiakkaina 6,7 % (617).

Maahanmuuttotoimisto Kouvolan keskustassa
tarjoaa Kouvolaan muuttaneille pakolaisille ja
muille maahanmuuttajille kotoutumispalveluja,
ohjaa kotoutumisessa sekä koordinoi maahan-
muuttajien palveluja. Lapsiperheiden kotoutumi-
sen tavoitteena on tukea perheiden kotoutumista
yksilöllisesti jokaisen perheenjäsenen osalta.

1.9 Vammaispalvelut

Vammaiset ja kehitysvammaiset saavat palvelun-
sa ensisijaisesti peruspalveluina. Ne lapset ja
nuoret, jotka tarvitsevat peruspalvelujen lisäksi
 muita palveluja, saavat ne vammaispalvelulain ja
toissijaisesti kehitysvammaisten erityishuoltolain
perusteella.

Vammaispalveluyksikön vammaispalveluja
ovat mm. sosiaalityö, palveluasuminen, asunnon
muutostyöt, kuljetuspalvelut, henkilökohtainen
apu, tulkkipalvelut, kuntoutusohjaus ja sopeutu-
misvalmennus. Kehitysvammaisten palveluja ovat
lisäksi mm. asumispalvelut, päivä- ja työtoiminta,
kotihoidon ohjaus, leirit toiminta, laitospalvelut ja
lyhytaikaishoidon palvelut.

Vammaispalvelutoimisto sijaitsee Kouvolan
kaupungintalolla. Lisäksi vammaisten palveluoh-
jausta annetaan Kuusankosken sosiaalipalvelu-
toimistossa.

Vuonna 2009 Kouvolassa vammaispalvelujen
asiakkaina oli alle 18-vuotiaita lapsia yhteensä
noin 130.

1.10 Sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan välttämättömi-
en ja kiireellisten sosiaalipalvelujen järjestämistä
toimintayksikön tavanomaisen aukioloajan jälkeen
siten, että pystytään eri vuorokauden aikoina vas-
taamaan välittömiin avun tarpeisiin erilaisissa
häätä- ja kriisitilanteissa (STM Oppaita 2005:8).

Sosiaalihuoltolain 40 a §:n mukaan kiireellisissä
tapauksissa sosiaalipalvelujen tarve on arvioi-
tava viipymättä.

Kouvolan sosiaalipäivystys on järjestetty poli-
silaitoksella työskentelevien sosiaaliohjaajien ja
Kouvolan perhetukikeskuksen Kuusankosken
yksikön hoitamana etupäivystyksenä ("viran-
omaispuhelin") sekä toimivaltaisen viranomaisen
(12 sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaavaa
viranhaltijaa) varallaolona ja tarvittaessa aktiivi-
työnä erityisesti lastensuojelulain mukaisten teh-
tävien hoitamista varten.

Valtaosa sosiaalipäivystykseen tulevista tapa-
uksista koskee lapsia ja nuoria ja heidän perhei-
tään.

1.11 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus (päiväkotihoido, esiopetus, koti-
perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito ja avoin
varhaiskasvatus) on pienten lasten elämänpiireis-
sä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta,
jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista
kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus
koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen koko-
naisuudesta.

Kasvattajayhteisön tulee olla tietoinen lapsille
ominaisista tavoista toimia. Omalla toiminnalla
sekä varhaiskasvatusympäristöä muokkaamalla
kasvattajayhteisö mahdollistaa lapsille ominaisen
tavan toimia ja sitä kautta antaa lapselle merkityk-
selliset kokemukset.

Kasvatuskumppanuus on suhde, jossa var-
haiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat tietoisesti
sitoutuvat lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimisen
tukeamiseen. Kasvatuskumppanuudessa van-
hemmat ja työntekijät ovat tasavertaisia ja kuiten-
kin erilaisia lapsen tuntijoita.

Lapsen ohjauksen tehtävänä varhaiskasvatuk-
sessa on tukea lapsen kasvuun ja kehitystä siten,
että lapsi kykenee edistämään oppimisvalmiuksi-
aan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään
elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja
taitoja. Lapsi oppii itsenäisyyteen, vastuullisuu-
teen ja itsetuntemukseen sekä oppii yhteistyö- ja
vuorovaikutustaitoja.

Yleinen tuki varhaiskasvatuksessa vastaa
lapsen kasvatuksellisiin tarpeisiin ja on luonteel-
taan ennaltaehkäisevää. Tuen tarpeen varhainen
havaitseminen ja varhainen tuki vähentävät on-
gelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia.

Tehostettua tukea annetaan lapselle, joka
tarvitsee kasvussaan ja kehittymisessään sään-
nöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuo-
toja. Tehostetun tuen päätös tehdään pedagogi-
sen arvioinnin pohjalta. Tehostettua tukea toteute-
taan lapselle tehtävän tehostetun tuen suunnit-
telman mukaisesti.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä lapselle
ennen esiopetuksen alkamista. Se voidaan tehdä
ilman edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimi-
sen tehostettua tukea, jos psykologisen tai lääke-
tieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen
opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä
viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun
vastaavan erityisen syyn vuoksi voida muuten
antaa.

Varhaiskasvatuksen toiminnassa, samoin kuin
perusopetuksen oppilashuollossa, on tavoitteena
luoda terve ja turvallinen kasvu - ja oppimisympä-
ristö sekä lapsen kehityksen ja oppimisen estei-
den varhainen tunnistaminen. Siinä pyritään lap-

sen kasvun, kehityksen ja oppimisen sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. Varhainen tuki rakentuu vahvan perusosaamisen ja peruspedagogiikan varaan. Huoli otetaan puheeksi heti, kun tuen tarve on havaittu ja tukitoimet aloitetaan yhdessä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksen oppilashuollollinen toiminta on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Lapsen ja perheen tukeminen perustuu luotamukselliseen ja vastuulliseen yhteistyöhön vanhempien, henkilöstön ja muiden lasta hoitavien tahojen kanssa.

1.12 Lastenhoidon tuet

Vaihtoehtona kunnalliselle päivähoitolle on kunnan rahoittamat mutta Kelan maksamat lastenhoidon tuet, joita ovat yksityisen hoidon tuki ja kotihoidon tuki. Näiden lisäksi Kouvolan kaupunki maksaa kuntalisää, joista yksityisen hoidon tuen kuntalisä on jo käytössä ja kotihoidon tuen kuntalisä astuu voimaan 1.8.2010 alkaen.

Yksityisen hoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle kouluikäistä lasta hoitaa perheen palkkaama hoitaja tai yksityinen palveluntuottaja. Edellytyksenä on, että lapsi ei osallistu kunnan järjestämään päivähoitoon eikä hänelle ole varattu sieltä paikkaa. Lapsi voi kuitenkin osallistua kunnan järjestämään maksuttomaan esiopetukseen.

Kotihoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle 3-vuotiaista lasta hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja, eikä lapselle ole myönnetty kunnallista hoitopaikkaa. Myös perheen yli 3-vuotiaista lapsista voidaan maksaa kotihoidon tukea, mikäli perheessä on alle 3-vuotias tukeen oikeutettu.

1.13 Perusopetuspalvelut

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuvalle oppivelvollisuusikäiselle perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Perusopetuksen järjestämistä säätelevät perusopetuslaki ja -asetus sekä valtioneuvoston asetus perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta. Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisytyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Kaupunki osoittaa oppilaalle koulupaikan ns. lähikoulusta, mutta oppilas voi halutessaan tietyin edellytyksin hakeutua myös muuhun kouluun, jos siellä on vapaita paikkoja.

Kouvolassa on 48 perusopetuksen koulua. Näistä alakouluja on 35, yläkouluja 7 ja yhtenäiskouluja 6.

Yleisopetus

- joillakin kouluilla esiopetusta
- yleisopetuksen opetussuunnitelman mukainen opetus peruskouluissa
- erikoisluokat; musiikki, liikunta, luonnontieteet, matemaattiset aineet, ilmaisutaito
- Svenska skolan; ruotsinkielinen opetus luokilla 1-6

1.14 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään 1-2 -luokkalaisille sekä 3-9 -luokkalaisille erityisopetuksen oppilaille. Siihen kuuluu myös kehitysvammaisten ja autistien lasten hoito lomakautena.

1.15 Kasvun ja oppimisen tukipalvelut

Lasten ja nuorten palveluissa on uusi kasvun ja oppimisen tukipalveluyksikkö, joka ohjaa ja koordinoi lasten ja nuorten erityisen tuen palveluita 0-20 -vuotiaille lapsille ja nuorille. Tämä yksikkö tuottaa seuraavia palveluita perusopetusikäisille lapsille:

- luokkamuotoinen erityisopetus
- osa-aikainen erityisopetus
- joustavan perusopetus - JOPO
- koulunkäyntiavustajapalvelu
- maahanmuuttajaopetus
- psykososiaalinen oppilashuolto
- joustavat tukimuodot
- väline- ja materiaalipalvelu

Lisäksi yksikkö ohjaa ja koordinoi uuden erityisopetuksen strategian mukaisten käytänteiden ottamista käytäntöön. Tätä varten on kaikilla ammattilaisilla käytössä syksystä 2009 alkaen KOT-käsikirja (Kasvun ja oppimisen tukipalveluiden käsikirja).

Erityisen tuen koordinoitua varten on muodostettu moniammatilliset aluekoordinaatioryhmät, joiden tehtävänä on varmistaa erityisen tuen resurssien oikeaa kohdentumista sekä oikeudenmukaista ja tarkoituksenmukaista erityisen tuen saamista.

Nuorisotyö kouluissa on yhteistyömuoto nuorisopalveluiden kanssa.

1.16 Toisen asteen opetuspalvelut

Toisen asteen koulutus jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen tavoitteena on

tukea opiskelijoiden kasvamista tasapainoisiksi ja sivistyneiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa heille valmiudet jatko-opintoihin ja itsensä monipuoliseen kehittämiseen. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä muiden alueella toimivien koulutuksen järjestäjien kanssa.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys ja kelpoisuus jatko-opintoihin. Lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen ja se sisältää vähintään 75 kurssia. Kurssin pituus on 38 tuntia. Aikuisille tarkoitetussa opetuksessa kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia ja oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia, Iltalukio aikuislukiona on nuorten ja aikuisten oppilaitos, jossa opiskelu tähtää ennalta määrättyyn tavoitteeseen peruskoulun, lukion, ylioppilastutkinnon tai yksittäisen aineen oppimäärän suorittamiseen.

Kouvolassa toimii 7 lukiota. Oppilaita oli vuoden 2009 lopulla 1.460.

Ammatillinen koulutus

Kouvolan seudun ammattiopiston tuottama ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Opetushallituksen laatimaan tutkinnon perusteisiin sisältyy sekä ammatillisen perustutkinnon perusteet että näyttötutkinnot. Tutkinnon perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjä laatii tutkintokohdittaiset toteuttamissuunnitelmat. Tutkinnon suoritukseen opiskeleva saa opiskelemaisensa alan tutkintotodistuksen sekä ammattiosaamisen näyttötodistuksen.

Ammattiopisto toteuttaa ammatillista peruskoulutusta seitsemällä eri koulutusalueella, 40:ssä eri tutkinnossa. Ammatillisena koulutuksena suoritettu perustutkinto on laajuudeltaan 120 opintoviikkoa. Tutkintojen osat ja niiden ammattitaitovaatimukset ovat keskeinen osa työelämän aitoja toimintakokonaisuuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tutkinnon osan suorittaminen antaa pätevyyden työelämän kannalta tarvittaville tehtäväalueille.

Ammattiopistolla on 7 toimipistettä. Tutkintoon johtavassa ammatillisessa peruskoulutuksessa oli vuoden 2009 lopulla 2.230 opiskelijaa.

Näyttötutkinnot

Näyttötutkintojen ammattitaitovaatimuksia valvoo ja arvioi opetushallituksen asettamat tutkintotoimikunnat. Tutkintotoimikunnat on koottu työnantajista, työntekijöistä, opettajista ja itsenäisistä ammatinharjoittajista. Tutkintotoimikunta myöntää koulutuksen järjestäjälle anomuksesta luvan tutkintojen järjestämiseen. Näyttötutkintoina suoritettavat opinnot henkilökohtaistetaan. Henkilökohtaistamisen tarkoituksena on selvittää opiskelijan osaamisen suhteessa tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin. Niitä osin, kun opiskelijalla todetaan ko. tutkinnon osan osaaminen ja valmiudet suoritua tutkinnosta ilman valmistavaa koulutusta, hän voi osallistua suoraan ko. tutkinnon osan tutkintotilaisuuteen. Mikäli opiskelijalla on osaamisvajae, hänet ohjataan valmistavaan koulutukseen hakemaan lisävalmiuksia.

Näyttötutkintona suoritettavassa perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa oli vuoden 2009 lopulla 180 opiskelijaa.

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutus on määräaikaiseen työsuhteeseen perustuvaa ammatillista koulutusta, jota täydennetään ammattioppilaitoksissa järjestettävillä tietopuolisilla kursseilla. Oppisopimuskoulutuksella voi opiskella pääasiassa samoihin ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin kuin oppilaitosmuotoisessa eli ammatillisessa koulutuksessa. Oppisopimuskoulutus tarjoaa lisäksi laajat mahdollisuudet ammatilliseen lisäkoulutukseen eli ei tutkintotavoitteeseen koulutukseen. Myös yrittäjillä on mahdollisuus kouluttautua oppisopimuksella. Oppisopimuskoulutus on tutkintoon valmistavassa/johtavassa koulutuksessa kestoltaan yleensä 2-4 vuotta. Lisäkoulutuksessa koulutusaika vaihtelee 4 kk - 12 kk:n välillä. Oppisopimuskoulutukseen liittyy henkilökohtainen opiskeluohjelma, jossa opiskelijan aikaisempi työkokemus ja koulutus voidaan ottaa huomioon.

Sopimuskaudelta työnantajalle maksetaan koulutuskorvausta ja opiskelija saa työehtosopimuksen mukaista palkkaa työssäoppimisen ajalta sekä taloudellista tukea tietopuolisen opetuksen ajalta. Yleensä opiskelija hankkii oppisopimustyöpaikan itse ottamalla yhteyttä työnantajiin.

Tutkintoon johtavassa oppisopimuskoulutuksessa oli vuoden 2009 lopulla yhteensä 197 oppilasta. Näistä oli nuoria 64 ja aikuisia 133.

Työelämän palvelu- ja kehittämistehtävä

Opetusministeriö on hakemuksesta myöntänyt Kouvolan seudun ammattiopistolle luvanvaraisen TYKE-tehtävän toistaiseksi. Opetusministeriön tuotekehitysperusteisesti myöntämää kehittämisavustusta ammattiopisto voi hakea työelämän palvelu- ja kehittämistehtäviin liittyviin kehittämis-hankkeisiin.

Kehittämis- ja palvelutuotteita ovat esim.

- toimialakohtaisen substanssin lisääminen ammatillisen aikuiskoulutuksen avulla (palvelujen toimiala, tekniikan toimiala, hyvinvointitoimiala)
- yritysasiamespalvelut
- kehittämisprojektien hallinnointi ja toteutus
- kumppanuudet
- asiakaspalveluun ja kielitaitoon liittyvät sekä tietotekniikan valmiuksia lisäävät koulutukset
- henkilöstön osaamiskartoitukset
- oppilaitosten tilojen, koneiden ja laitteiden vuokraus
- yrittäjien osaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen ammatillisen aikuiskoulutuksen keinoin
- yritysکوhtaiset tilauskoulutukset
- ravitsemis- ja majoituspalvelut

1.17 Nuorisopalvelut

Nuorisolain mukaan nuorisotyöllä ja nuorisopolitiikalla kunnan tehtävänä tarkoitetaan kasvatuksellista ohjausta, toimintatiloja ja harrastusmahdollisuuksia, tieto- ja neuvontapalveluja, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tukea, liikunnallista, kulttuurista, kansainvälistä ja monikulttuurista nuorisotoimintaa, nuorten ympäristökasvatusta sekä nuorten työpajapalveluja ja muita paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivia toimintamuotoja.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan edistäminen ei ole mahdollista ilman eri toimijoiden vuorovaikutusta ja tietoisesti rinnakkaista roolia yhteisten tavoitteiden toteuttamisessa. Kunnallinen nuorisotyö tekee nuorten sosiaalisesti vahvistamiseksi, nuorten kasvun tukemiseksi ja aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi yhteistyötä kunta- ja hallintorajat ylittäen.

Lain mukaan nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja –politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Nuorisotyön kohderyhmänä ovat alle 29-vuotiaat.

Nuorisopalvelut järjestävät lasten ja nuorten kasvua tukevaa toimintaa, joka täydentää kodin ja koulun kasvatustehtävää.

Nuorisopalveluilla on neljä tuoteryhmää: perusnuorisotyö, erityispalvelut, tiedotus ja vaikuttaminen ja OTE nuorten työpajat.

Perusnuorisotyö

Perusnuorisotyö tarjoaa lapsille ja nuorille yhteisen paikan monipuoliseen, omaehtoiseen ja ohjattuun toimintaan aikuisten kanssa. Perusnuorisotyössä tuetaan lasten ja nuorten kasvua yhteistyössä muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa.

Perusnuorisotyö sisältää nuorisotalotoimintaa, nuorisotilojen ja –alueiden vuokraamista, kerhotoimintaa, leiri- ja retkitoimintaa, tapahtumia, kansainvälistä nuorisotyötä, verkkonuorisotyötä ja nuorisotyötä kouluilla.

Erityispalvelut

Motiimi tuottaa kohdennettuja erityispalveluja lapsille, nuorille ja heidän sosiaalisille verkostoilleen, pyrkien vahvistamaan yksilöllistä kykyä kasvaa ja kehittyä. Motiimin palveluissa korostuvat erilaiset yksilö- ja ryhmätyömuodot, joita toteutetaan räätälöidysti yksilön/ryhmän/ yhteisön tarpeista käsin.

Motiimi tekee ehkäisevää päihdetyötä ja erityisnuorisotyötä mm. kouluissa, oppilaitoksissa ja vapaa-aikana, pyrkii tunnistamaan ja pysäyttämään syrjäytyneen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Motiimi tukee vanhemmuuden vahvistamista, työskentelee päihteidenkäyttäjien läheisten kanssa, tukee vapaaehtoistyötä ja kehittää työmuotoja ko. työtä tekevien organisaatioiden kanssa, kouluttaa ja konsultoi toimialaansa liittyvissä asioissa, käynnistää kehittämishankkeita ja osallistuu muiden toimijoiden hankkeisiin (JO-PO), välittää tietoa toimialaansa liittyvistä asioista.

Tiedotus ja vaikuttaminen

Nuorten osallisuutta ja vaikuttamista lisäämällä annetaan mahdollisuuksia oppia uusia vaikuttamisen tapoja ja tarjotaan mahdollisuuksia kehittää omaa elinympäristöä.

Nuorten tiedotus- ja vaikuttamispalveluihin sisältyvät seuraavat toiminnot:

- Nuorten tieto- ja neuvontapisteverkosto ja nettisivusto majakat.fi
- Kouvolan nuorisovaltuuston toiminnan ohjaus ja koordinointi

Järjestöyhteistyöllä tuetaan nuorten harrastusmahdollisuuksia ja kannustetaan aktiiviseen osallistumiseen.

OTE nuorten työpajat

Työpajoja ovat Spiraali, Sinko ja Tikki. Pajatoiminnan perustehtävänä on tukea ja vahvistaa nuoren kokonaisvaltaista kasvua, työssäoppimisen, koulutuksen ja valmennuksen keinoin.

Pajassaoloaikana nuori (17–28 -vuotias) on sosiaalisessa verkostossa, hänellä on säännöllinen päivärutmi ja hän oppii työelämän pelisäännöt. Työpajoilla luodaan edellytykset elinikäiseen oppimiseen ja laaja-alaiseen työelämätaitojen hallintaan. Työpajoilla nuorta tuetaan erilaisissa elämäntilanteiden haasteissa. Vuonna 2009 pajalla oli kaikkiaan 109 nuorta erilaisissa toimenpiteissä. Työpajoilla nuorta ohjaavat työvalmentajat ja yksilövalmentaja.

Osana Kouvolan nuorisopalvelujen työpajoja toimii etsivä työpari ja työpajoilla on mahdollista järjestää yhdessä ammattioppilaitosten kanssa työvaltaista ammattiopiskelua.

Asiakkailla työpajat tarjoavat lahjatavaroita, huonekalujen kunnostusta ja verhoilua, huoneistojen pintaremontteja, kunnossapito- ja muuttopalveluja, kotipalveluja sekä matkahuoltopalveluja.

Nuorten omaehtoisen toiminnan tukemiseksi nuorisotoimiala myöntää toiminta-avustusta kouvolalaisille nuorisoyhdistyksille ja nuorten toimintaryhmille. Nuorten tapahtumia ja kertaluonteisempaa toimintaa tuetaan kohdeavustuksilla. Nuorisoleirialueet ja nuorisotalot ovat nuorten ryhmien, nuorisoyhdistysten ja tapahtumajärjestäjien käytössä.

1.18 Liikuntapalvelut

Kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, tuemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon myös erityisryhmät.

Liikuntapalveluilla on kaksi tuoteryhmää: liikuntatoiminta ja liikuntayhteistyö. Liikuntatoiminta jakautuu erityisliikuntapalveluihin, terveysliikuntapalveluihin, uimahallipalveluihin ja uimaopetuspalveluihin. Liikuntayhteistyö jakautuu sidosryhmäyhteistyöhön, tilavarausjärjestelmäpalveluihin ja tapahtumatuotantoon.

Liikuntatoiminnassa erityisliikuntapalvelujen kohderyhmänä ovat kaiken ikäiset henkilöt, joilla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja joiden liikunta vaatii soveltamista ja erityisosaamista. Toimintamuotoina ovat ohjatut ryhmät, tapahtumat, koulutus, tiedotus ja neuvonta. Erityislapsille järjestetään Minimotori- ja uintikerhoja. Lisäksi Jaalassa on Lasten liikuntaryhmä. Kesäisin järjestetään ohjattua liikuntatoimintaa lapsille.

Uimahallipalveluina on vauva- ja perheuintitoimintaa, jota järjestetään 3 kk - 1½ -vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen sekä naperouinti-toimintaa, joka on suunnattu 1½ - 4 -vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen ja sisaruksilleen. Naperouinti toimii vauva- ja perheinnin jatkona.

Liikuntayhteistyössä sidosryhmäyhteistyö on erilaisia yhteistyömuotoja ja niiden kehittämistä sidosryhmien kanssa (järjestöt, yritykset, eri toimialat, mm. lasten- ja nuorten liikunta ja iltapäiväkerhotoiminta).

1.19 Kulttuuripalvelut

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta määrittelee kunnan tehtäväksi edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa. Kunnan tehtävänä on myös järjestää kunnan asukkaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan kulttuuritoimintalaissa mainittua taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelusten tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä.

Kulttuurituotanto sisältää vuotuistapahtumia, juhlia ja kulttuuritilaisuuksia, joita järjestetään itse ja yhteistyössä eri tahojen kanssa. Pitkäjänteinen kotiseututyö sekä kaikenikäisten kulttuuri- ja taidekasvatus on olennainen osa työtä, jossa korostuu yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Kulttuurituotannon painopisteenä on lastenkulttuurin kehittäminen. Kulttuuripalvelut on mukana valtakunnallisessa Taikalamppu -kehittämisverkostossa naapurikuntien kanssa. Verkostoyhteistyö on laajaa, kulttuurituotannolla on sekä asiantuntijan että tekijän rooli.

Museopedagogiikka tutustuttaa lapset ja nuoret museotoimintaan ja paikallishistoriaan. Työmenetelminä ovat mm. työpajat ja pedagogiset museokierrokset. Museopedagogiikassa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja nuorisopalveluiden kanssa.

1.20 Kirjasto

Kirjastolain mukaan yleisten kirjastojen **kirjasto- ja tietopalvelujen** tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen sekä edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittämistä.

Kirjasto on kaikille avoin, lakisääteisesti maksuton ja kaupallisesti riippumaton palvelu.

Lapsi saa oman kirjastokortin perheen harkinnan mukaan. Alakoululainen kykenee asioimaan kirjastossa itsenäisesti, jos liikenneyhteydet kirjastoon ovat turvalliset ja matka lyhyt. Huoltaja vastaa lapsen lainoista 15-vuotiaaksi.

Yli 15-vuotias on itse vastuullinen kirjaston käytöstään. Kirjastoa käyttävät nuoret hallitsevat pääsääntöisesti helpon netissä tehtävän tiedonhauksen, varausten teon ja lainojen uusimisen. Osal-

taan opitut taidot ovat myös koulujen aktiivisuuden harteilla. Nuorten kirjastonkäyttöä ja medialukutaitoa edistämässä on käynnissä kolmen vuoden Mediamaja-hanke.

Lastenkirjastotoiminta on yksi perinteisin kirjastotoiminnan osa-alue. Kaikissa Kouvolan kirjastoissa on lapsia ja heidän aineistojaan varten varustetut tilat. Osa henkilöstöstä on kokonaan erikoistunut lasten kirjastotyöhön, moneen työtehtävään sisältyy lasten palveluja. Lasten kirjastotyötä koordinoi pääkirjastossa toimiva erikoiskirjastonhoitaja. Kymenlaakson kirjastoilla on yhteistyöryhmä Rinki, joka yhdistää lasten kirjastotyötä tekevät sekä toteuttaa erilaisia projekteja.

Lasten aineistokokoelmaa kartutetaan jatkuvasti: v. 2009 hankittiin liki 24 000 uutuuskirjaa, yli 2000 elokuvaa ja äänitettä. Lasten lainattavissa ja kirjastoissa käytettäväksi on tarjolla kirjoja, aikakauslehtiä, musiikkia sekä elokuvia ja pelejä eri tallennemuodoissa. Lasten osastojen aineiston varaaaminen on maksutonta.

Kymenlaakson kirjastot kehittävät verkkoon Kyyti.fi-sivustoa, jossa on myös oma lapsille ja nuorille tarkoitettu osuus. Kyyti.fi-verkkopalvelujen kehittämisen tavoitteena on vuorovaikutteisuus. Kouluyhteistyön muodot ovat kirjastonkäytön opetus, tiedonhaun opetus sekä kirjavinkkaus. Koulun ja kirjaston yhteistyöstä tulisi sopia Kouvolan kaupungin opetussuunnitelmassa.

Tapahtumat edistävät tiedonsaantia, tukevat erilaisten lukutaitojen kehittymistä, avaavat ja syventävät kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen kokemista, tekevät kirjaston palveluja tunnetuksi ja madaltavat kirjaston kynnystä. Tapahtumien myötä houkutellessaan kirjastonkäytön piiriin myös niitä perheitä, jotka eivät muutoin käytä kirjaston palveluja. Kirjastojen avoimet tilat ja pitkät audioloajat luovat edellytykset yhteisöllisyyden kehittymiselle. Kirjaston lapsille järjestämiä tapahtumia ovat satutuokiot, kirjavinkkaus, nukketeatteriesitykset, kirjailijavierailut. Kirjastoissa järjestetään vuosittain varhaiskasvatukseen ja koulujen oppilastöiden näyttelyjä.

Aikuisten aineistoissa on tarjolla eri muodossa terveyttä, hyviä ihmissuhteita, kasvua ja kasvatusta käsittelevää uusinta tutkimusta sekä ikäikäistä kokemusta ja perinnettä perheille samoin kuin monipuolista ammattikirjallisuutta eri alojen ammattilaisille. Kirjasto tekee yhteistyötä järjestöjen ja kunnan muiden toimijoiden kanssa omissa tiloissaan, vuokraa näyttelytilojaan ja auditoriota sekä on valmis esittelemään eri teemoihin liittyvää aineistoa.

Palvelua tuottavat yksiköt:

- Kouvolan pääkirjasto
- Elimäen ja Inkeröisten kirjastot
- Myllykosken kirjasto
- Haanojan ja Korian kirjastot
- Kuusankosken ja Lehdokin kirjastot

- Valkealan, Jaalan, Pilkanmaan, Voikkaan, Kääpälän ja Utin kirjastot
- Kirjastoautot Regina ja Valkeala, joilla on yhteensä n. 200 pysäkkiä

1.21 Kansalaisopisto

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on lain mukaan elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa.

Vapaan sivistystyön palvelujen asiakkaita ovat pääosin aikuiset **mutta palveluja voivat käyttää myös nuoret ja lapset**. Palveluja kohdennetaan tarvittaessa erityisryhmille, kuten ikäihmisille ja maahanmuuttajille. Nuorille on mm. kehitysvammaisten teatteriryhmä. Palveluissa tarjotaan aikuiselle ja lapselle yhteisenä harrastuksena tarkoitettuja kursseja.

Taiteen perusopetus on pääasiassa lapsille ja nuorille suunnattua tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää taideopetusta, joka perustuu lakiin ja asetukseen. Järjestävä taho sitoutuu antamaan opiskelijalle mahdollisuuden edetä perustasolta syventäviin opintoihin siten, että kaikki opetussuunnitelmaan kirjatut osiot on mahdollista suorittaa.

Kouvolan kansalaisopistossa järjestetään taiteen perusopetusta musiikissa, kuvataiteissa, käsityössä, sanataiteessa ja teatteri-ilmaisussa

Oman erityisen osansa kansalaisopiston toiminnassa saavat tapahtumat. Näyttelyissä, konserteissa ja muissa teematilaisuuksissa opiston opintoryhmät pääsevät esittelemään lukuvuoden aikana valmistamia käsitöitä, taidetta, musiikkiesityksiä ym. Näyttelyt, konsertit ja muut taiteelliset tapahtumat ajoittuvat enimmäkseen kevääseen, jolloin lukuvuosi päättyy. Tapahtumia järjestetään eri puolilla Kouvola, kaikissa opiston osastoissa.

Kansalaisopiston ryhmissä oli vuonna 2009 yhteensä 1.663 lasta ja nuorta. Nuoria aikuisia, 20 - 29-vuotiaita, oli yhteensä 574. Tarkoituksena on tarjota palveluita lähipalveluperiaatteella, jolloin kursseja on myös haja-asutusalueilla.

1.22 Lasten ja nuorten elinympäristöön liittyvät palvelut

1.22.1 Yhdyskuntatekniset palvelut

Lasten ja nuorten liikenne- ja liikkumisympäristöjä suunniteltaessa sekä nykyisiä kaupunkiympäristöjä parannettaessa pyritään lähtökohtaisesti lisäämään niiden turvallisuutta ja esteettömyyttä, koska lapsille ja nuorille turvallinen kaupunki on turvallinen myös sen muille asukkaille. Kouvolan ja

Kaakkois-Suomen tiepiirin yhteisessä liikenneturvallisuussuunnitelmassa vuonna 2007 määriteltiin seudun liikenneturvallisuuden tavoitteiksi mm. mopoilijoiden ja nuorten aikuisten onnettomuuksien vähentäminen, ajoneuvoliikenteen nopeuksien hillitseminen sekä liikenneympäristön suunnittelu heikoimpien tienkäyttäjien, eli lasten ja vanhusten ehdoilla. Entisen Kouvolan alueella on hyväksytty kaupungin esteettömyysohjelma, jonka vision mukaan ”vuonna 2015 Kouvola on kaikille esteetön kaupunki, jossa kaikkien ihmisten liikkuminen ja toimiminen on turvallista, omatoimista ja sujuvaa.” Hyväksytyin ohjelman periaatteet pyritään toteuttamaan myös koko Kouvolan alueella. Esteettömyyteen pyritään suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Esteettömyyden lisäksi on tärkeitä huomioida myös yleisten kaupunkiympäristöjen esteettiset laatuksiteerit. Selkeiden materiaali- ja värivalintavaihtoehtojen avulla voidaan tarpeen mukaan parantaa alueiden hahmotettavuutta ja niiden toiminnallisuutta.

Kouvolassa viheralueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja hoidosta vastaa yhdyskuntatekniikan palvelualue. Se vastaa myös kaupungin puistojen, katuviheralojen, julkisten rakennusten pihojen, taajamametsien ja muiden yleisten alueiden hallinnoinnista ja huolehtii myös näitä asioita koskevista asiakaspalvelu- ja viranomaistehtävistä. Merkittävä osa tehdystä suunnittelusta kohdistuu nykyisten alueiden saneerauksiin. Kouvolassa on tällä hetkellä 56 eritasoista leikkialuetta, jotka jaetaan varustuksensa mukaan leikkipaikoiksi, leikkikentiksi ja perhepuistoiksi. Niiden lisäksi kaupungissa on lähiliikuntapaikkoja. Kaikki leikkialueet kartoitetaan, nimetään ja varustetaan kyltilä, joka sisältää ko. kohteen tiedot. Toimenpiteellä pyritään parantamaan alueiden saavutettavuutta esimerkiksi hätätapauksissa sekä parantamaan alueiden kunnossapidon kohdentumista. Kartoituksen jälkeen puisto- ja leikkialueille laaditaan hoitoluokitus.

1.22.2 Maankäyttö

Maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa noudatetaan maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä maankäyttö- ja rakennusasetuksessa määriteltyjä toimintatapoja kaikille avoimen, laadukkaan sekä turvallisen asuin- ja elinympäristön suunnittelussa. Eri alueiden suunnittelutavoitteiden osalta pyritään tunnistamaan ne liikkumis- ja toimintamahdollisuudet, joita julkiset ulkotilat lapsille ja nuorille tarjoavat. Kohdekohtaisesti pyritään myös tutki- maan sitä, miten mm. koulujen, päiväkotien ja vapaa-ajan tilojen lähiympäristön suunnittelu ja toteutus tukevat lasten terveellistä kasvua ja kehitystä. Tavoitteena on varata riittävästi uusia alueita leikille, liikunnalle ja virkistykselle. Tärkeitä on myös analysoida jo olemassa olevien alueiden

riittävyttä ja laatua sekä pyrkiä parantamaan alueiden yleistä saavutettavuutta.

Kouvolan kaupungin leikkipuisto- ja viheralueverkoston inventointi on aloitettu ns. vanhan Kouvolan osalta Kouvolan viherosayleiskaavan laatimisen yhteydessä vuonna 2007. Inventointia on jatkettu Kuusankosken viherosayleiskaavassa entisen Kuusankosken alueella. Kaavoissa tarkastellaan kaupungin olemassa olevia ulkoilu- ja liikuntareittejä ja täydennetään niitä tulevaisuudessa toteutettavilla uusilla yhteyksillä.

1.22.3 Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut

Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut vastaavat ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kautta mm. terveellisen ja turvallisen asuinympäristön syntymisestä.

Ympäristönsuojelun tehtävänä on toiminnallaan vähentää ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta ja estää ympäristön pilaantumista. Tavoitteena on vaikuttaa positiivisesti ympäristön tilaan toimimalla lupa- ja ympäristöviranomaisena eri lakien määräämissä tehtävissä, kuntia ja seutukuntaa koskevaan suunnitteluun osallistumalla, erillisprojekteilla ja ympäristöasioista tiedottamalla sekä edistämällä kestävän kehityksen toteutumista.

Terveysvalvonnan tehtävänä ja tavoitteena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa.

Rakennusvalvonta ohjaa, neuvoo ja valvoo rakentamista ja rakennettavaa ympäristöä siten, että se on turvallinen kaikille kuntalaisille. Rakennusvalvontatoimistossa käsitellään ja myönnetään rakennus- ja toimenpidelupia sekä valmistellaan rakennus- ja ympäristölautakunnassa käsiteltäviä lupia.

1.22.4 Alue- ja rakennuspalvelut

Kouvolan kaupungin hoito- ja kunnossapitopalvelut tuottavat sekä lapsille ja nuorille että kaikille muille kuntalaisille mahdollisuuden päivittäiseen liikkumiseen ja liikunnan harjoittamiseen. Palveluja kohdennetaan tarvittaessa myös erityisryhmille. Palveluja on tarjolla niin terveys- ja harrasteliikku- jille, erityisliikunnan kohderyhmille, kuin kilpa- ja huippu-urheilijoille. Kuntalaisten lisäksi keskeinen asiakasryhmä ovat kouvolaalaiset liikunta- ja urheiluseurat. Monipuolisia luonnonoloja hyödynnetään liikuntapaikkarakentamisessa siten, että jokaisen kouvolaalaisen elinympäristö kannustaa vapaa-ajanviettoon ulkoiluun ja liikunnan parissa. Yleisten ja liikunta-alueiden hoidossa ja kunnossapidossa huomioidaan tasapuolisesti eri väestöryhmien tarpeet sekä perusliikuntapaikkojen alueellinen saavutettavuus.

1.22.5 Puhtauspalvelut

Puhtauspalvelut tuottavat ylläpito- ja perussii-
vospalvelua sekä erityisiä lisäpalveluja lapsille ja
nuorille. Päiväkodeissa tehdään tekstiilipalveluja
(mm. vuodehuolto) ja kouluissa tehdään pieni-
muotoisia kiinteistönhoitotehtäviä ja ateriapalvelu-
ja. Puhtauspalvelut tarjoavat kouluille **vahtimes-
taripalveluja**. Kouluissa vahtimestarit huolehtivat
turvallisuudesta ja kiinteistönhoitotehtävistä, ope-
tukseen liittyvistä pienhankinnoista ja av-laitteiden
kunnosta ja opastuksesta. Vahtimestarit avustavat
lapsia koulussa myös äkillisissä lääkärikäynneis-
sä. **Siivoojat ja vahtimestarit toimivat kouluis-
sa oheiskasvattajina**. Opetus ja ohjaus liittyvät
TET-jaksoihin, kesätyöntekijöihin, koulujen ja op-
pilaitosten siivouspäiviin ja tempauksiin, oppilai-
tosvierailuihin sekä aikuisen ammattilaisen mallin
antamiseen.

Alle kouluikäiset lapset

Siivottavia rakennuksia ovat äitiys- ja lastenneu-
volat, hammashoitolat, lääkäreiden ja sairaanhoi-
tajien vastaanotot, fysio- ja puheterapiat, päiväko-
dit (osittain), musiikkiopistot, kansalaisopistot,
perhepuistot, liikuntatilat (uimahallit, jäähallit, lii-
kuntahallit, urheilukentät) ja kirjastot

Siivoojat ja laitosapulaiset toimivat päiväko-
deissa oheiskasvattajia. Osassa päiväkoteja jär-
jestetään esikoululaisille **Sipisammakon sii-
vuskoulua**.

Peruskouluikäiset lapset

Siivottavia rakennuksia ovat koulut, liikuntatilat,
iltapäivätoimintatilat, terveydenhoitajan ja kuraat-
toreiden ym. tilat, musiikkiopistot, kansalaisopis-
tot, kirjastot, lääkäreiden ja sairaanhoitajien vas-
taanotot, hammashoitolat, fysioterapiat ja nuorisoi-
tilat ym. harrastustilat

II-asteen oppilaitoksissa opiskelevat nuoret

Siivottavia rakennuksia ovat koulut ja oppilaitok-
set, liikuntatilat, musiikkiopistot, kansalaisopistot,
terveydenhoitajien ja muun opiskelijoiden tukihen-
kilöstön tilat, hammashoitolat, lääkäreiden ja sai-
raanhoitajien vastaanottotilat, kirjastot

1.22.6 Ruokapalvelut

Ruokapalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille moni-
puolisia, laadukkaita ja ravitsemussuosittelusten
mukaisia ateriapalveluja. Ruokapalveluita tarjo-
taan päiväkodeissa, kouluissa sekä toisen asteen
oppilaitoksissa. Ruokapalveluhenkilöstö toimii
myös oheiskasvattajana.

Alle kouluikäiset

Päiväkodeissa tarjottavat ruokapalvelut päiväko-
din toiminnasta riippuen ovat aamupala, lounas,
välipala, päivällinen ja iltapala. Osa ateriapalve-
luista valmistetaan paikan päällä, osa toimitetaan
valmiina ja osa toimitetaan tarvikkeina.

Peruskouluikäiset ja 2. asteen oppilaitoksissa opiskelevat

Ruokapalvelut tarjoavat kaikkina koulupäivinä
koululounaan, jonka tarkoituksena on ylläpitää
oppilaan työvireyttä ja hyvinvointia sekä tervettä
kasvua ja kehitystä. 1-2 luokkalaisille on iltapäivä-
kerhotoimintaa, joihin ruokapalvelut valmistaa
välipalan.

1.22.7 Tilaliikelaitos

Kouvolan tilaliikelaitos on palveluhenkinen, inno-
vatiivisuutta ja ammattiosaamista hyödyntävä ja
kestävän kehityksen periaatetta hyödyntävä toimi-
tilapalveluiden tuottaja, joka mahdollistaa asiak-
kaiden toimimisen asianmukaisissa tiloissa palve-
lukykyisesti. Tilaliikelaitos tuottaa, ylläpitää ja
vuokraa kunnan eri hallintokuntien käyttöön tiloja,
joiden järjestämisessä huomioidaan asiakkaiden
toiminnassa ja tilatarpeessa tapahtuvat muutokset
sekä oman toimialan kehittyminen. Rakennus-
omaisuutta kehitetään aktiivisesti ottamalla huo-
mioon omistajan asettama tuottovaatimus, elin-
kaaritaloudellisuus ja yhteiskuntavastuu. Palvelu-
kyky perustuu erinomaiseen asiantuntemukseen
sekä kehittyneisiin ja tuottavuutta edistäviin toi-
mintatapoihin ja palveluprosesseihin, jotka perus-
tuvat luotettaviin sisäisiin sekä ulkoisiin kump-
panuus- ja yhteistoimintaverkostoihin.

Lasten ja nuorten hyvinvointiin heijastuvat
niiden kaupungin omistamien kiinteistöjen ja nii-
den piha-alueiden (mm. päiväkodit ja koulut) toi-
mivuus, turvallisuus ja viihtyisyys, joissa lapset ja
nuoret viettävät päivittäin aikaansa. Rakennuksis-
sa mahdollisesti esiintyvät kosteus-, ilmanvaihto-,
melu- ja toiminnallisuusongelmat voivat vaikuttaa
rakennuksissa hoidossa olevien sekä niissä opis-
kelevien lasten ja nuorten viihtyvyyteen ja tervey-
teen. Unohtaa ei saa rakennuksissa työskentele-
viä aikuisia.

Varsinaisten rakennusten lisäksi leikkipuistot
sekä päiväkotien ja koulujen pihat ovat tärkeä osa
lasten kasvuympäristöä ja niiden kunto vaikuttaa
sekä alueiden turvallisuuskokemukseen että nii-
den viihtyvyyteen. Euroopan neuvosto on asetta-
nut näille alueille Suomessakin vahvistetut tur-
vanormit, joiden noudattamista tulisi valvoa aluei-
den suunnittelun ja toteutuksen yhteydessä.

1.23 Kouvolan seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön palvelut

Kouvolan seurakuntayhtymään kuuluvat Kouvolan, Kuusankosken, Anjalankosken, Elimäen ja Valkealan seurakunnat sekä Jaalan kappeliseurakunta.

Seurakuntien toiminnan lähtökohtana on evankeliumin ilosanoma. Lapsi syntyy perheen ja suvun jäseneksi. Seurakunnan jäseneksi liitytään kasteessa. Kastetilaisuus siihen liittyvine tapaisineen on seurakunnan ja perheen yhteinen kohtaaminen. Kasteessa perhe ja kummit sitoutuvat kristilliseen kasvatukseen ja seurakunta lupaa tukea heitä siinä.

Seurakunnista löytyy seuraavia **varhaiskasvatuksen** palveluja:

Seurakunnissa jaetaan perheille eri tilanteissa kristilliseen opetukseen ja kasvatukseen liittyvää **materiaalia ja kirjallisuutta**. Avioliittoon vihittävät saavat Raamatun. Kastetilaisuuksissa annetaan todistusten ja kastekynttilän ohella mm. kotien rukouskirjaa ja virsikirjaa. Sippolan alueella toimii kirjepyhäkoulu ja lasten pyhäkoululehteä tai Lastenmaa lehteä jaetaan useammassa seurakunnassa. Kastettuihin pidetään yhteyttä myös onnitelukortein syntymäpäivinä.

Kotikäyntityö lasten syntymäpäivänä ja erilaissa perhejuhla tms. tilanteissa toimii kaikissa seurakunnissa pappien ja lapsityön henkilöstön toimesta. Päivänsankari saa kirjalahjan. Seurakunnat tarjoavat kotikäyntejä, mutta myös kodeista tulee vierailupyynnöitä.

Seurakunnissa on runsaasti erilaista **kerhotoimintaa**:

Avoinkerhot/perhekerhot/vanhempi-lapsikerhot (hieman eri nimillä eri seurakunnissa) ovat toimintaa pikkulapsille vauvasta alkaen, ja heidän vanhemmilleen ja hoitajilleen. Ryhmät toimivat kristillisen kasvatuksen ohella myös vertaistukityhminä pikkulapsia kotonaan hoitaville.

Päiväkerhot ovat kerhotoimintaa 3-6-vuotiaille kerran tai kaksi viikossa 1½-3 tuntia kerrallaan. Kerhot ovat lasten kokonaiskehitystä tukevaa toimintaa kristilliseltä arvopohjalta. Kerhojen sisältö määräytyy lasten iän ja lapsiryhmän koostumuksen mukaisesti.

Seurakunnissa on paljon myös erityiskerhoja. Teemoilla: lähetytys, gospeltanssi, musiikki ja liikunta on kerhoja ja kuoroja eri-ikäisille lapsille eri seurakunnissa.

Kouvolan seurakunnassa on kesäkerhoja, jotka ovat kaikkina arkipäivinä kokoontuvaa toimintaa 4-8 -vuotiaille kesäkuussa ja 7-10 -vuotiaille heinäkuussa.

Perinteiset partion sudenpentulaumat ja vartiot, joiden taustayhteisönä on seurakunta kokoontuvat Valkealan ja Elimäen seurakunnissa.

Pyhäkoulu, joiden sisältö on selkeästi raamatun sanomasta, mutta jotka nykyisellään saattavat

olla hyvin toiminnallisiakin, on joissakin seurakunnissa sunnuntaisin, mutta myös arkisin.

Päiväkotipyhäkoulu/-hartaudet ja muu päiväkotien ja perhepäivähoitajien kanssa tehtävä yhteistyö on osa varhaiskasvatukseen kuuluvaa uskonkasvatusta, jolla halutaan tukea päiväkotien ja perhepäivähoitajien työtä.

Muuhun yhteistyöhön kuuluvat erilaiset perhetapahtumat ja kirkkovuoden juhliin liittyvät tapahtumat, joita järjestetään seurakunnan tiloissa sekä päiväkodeissa sekä henkilökunnan koulutusta.

Peruskoulun 1. ja 2. luokan oppilaille kaikkina koulupäivinä järjestettävää iltapäivähoitoa on Kouvolan, Kuusankosken ja Anjalankosken seurakunnissa. Kouvolan kaupunki avustaa ja koordinoi tätä toimintaa. Muissa Kouvolan alueen seurakunnissa ap-ip -toiminnassa tehdään yhteistyötä lähinnä säännöllisten uskonkasvatukseen painotuvien vierailuiden merkeissä.

Vanhempainillat ja vanhemmille järjestettävät kurssit, parisuhdeillat, perhekeskustelut, vanhempien vartit, yksinhuoltajakerhot. tms., joita seurakunnissa eri nimikkeillä järjestetään, ovat perheitä ja heidän arkeaan tukevaa sekä kasvatuskumppanuutta edistävää toimintaa. Usein tapaamisissa käsitellään erilaisia kasvatukseen liittyviä kysymyksiä. Asiantuntijoita käytetään apuna tarvittaessa.

Lapsille ja perheille tarkoitetut retket, joiden kohteena voivat olla omat leirikeskukset, kotimaan nähtävyydet tai esim. kirkolliset kesäjuhlat järjestetään kaikissa seurakunnissa.

Leirejä perheille, erityisryhmille (esim. yksinhuoltajat) ja eri-ikäisille lapsille järjestetään kaikissa Kouvolan seurakunnissa. Leireistä monet ovat ns. viikonloppuleirejä, joissa ollaan perjantaista sunnuntaihin tai esim. päiväleirejä, joita mm. Valkealan seurakunta järjestää kesällä.

Jumalanpalvelukset ovat seurakuntien perustyötä. Päiväjumalanpalvelusten ohella lapsille ja perheille järjestetään omia perhejumalanpalveluksia, koululaisjumalanpalveluksia, erikoismessuja, kouluun - ja esikouluun siunaamisjuhlia ja kirkkovuoden juhliin liittyviä kirkkojuhlia. Erityisesti joulu ja pääsiäinen ovat korostuneesti esillä. Kirkkoretkiä, urkutuokioita lapsille yms. löytyy myös seurakuntien tapahtumaluettelosta.

Seurakuntien varhaiskasvatuksen henkilöstö, johon kuuluu mm. 57 päätoimista koulutettua lapsityöntekijää, on valmiina toimimaan lasten ja perheitten parhaaksi ja tekemään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Varhaisnuoriso-, nuoriso- ja rippikoulutyön palvelut

Tytöille ja pojille (7–14-vuotiaat) järjestetään kerhoja, leirejä ja retkiä. Nuorille (15–24-vuotiaat) järjestetään nuorteniltoja, avointen ovien iltoja, raamattu-, rukous- ja keskustelupiirejä, leirejä,

retkiä, bänditoimintaa, sählyvuoroja, erilaisia toiminnallisia kerhoja sekä isoskoulutusta. Yhteistyössä koulujen kanssa järjestetään päivänavauksia, koululaisjumalanpalveluksia, retkipäiviä ja erilaisia tapahtumia.

Rippikouluun voi osallistua sinä vuonna, jona täyttää 15 vuotta. Rippikouluvaihtoehtoja ovat leiririppikoulu, päivä- tai iltarippikoulu sekä erikoisleirit kuten laskettelu- ja vaellusrippikoulu. Erityisryhmien rippikoulu järjestetään rovastikunnallisesti tai valtakunnallisesti. Rippikoulun voi käydä myös yksityisesti.

1.24 Kolmannen sektorin palvelut

Kansalaisjärjestöjen, liikunta- ja nuorisoyhdistysten tuottamat lasten ja nuorten vapaa-ajanpalvelut ovat merkittävä osa kouvolaista harrastetarjontaa. Kolmas sektori tuottaa säännöllistä kerhotoimintaa, leirejä ja retkiä sekä perheille tarkoitettuja palveluja ja tapahtumia.

Kouvolan kaupunki tukee vuosittain nuorisoyhdistyksiä, liikuntayhdistysten junioritoimintaa ja kulttuuriyhdistyksiä erilaisin avustuksin ja ylläpitämällä toimintaan tarkoitettuja tiloja ja alueita. Kolmannella sektorilla on merkittävä osa asukkaiden oman toiminnan ja yhteisöllisyyden mahdollistamisessa.

2. Korjaavat palvelut

2.1 Lastenpsykiatria

Lastenpsykiatrian palvelut järjestää Kymenlaakson sairaanhoitopiiri. Lastenpsykiatrian toimintayksikkö muodostuu Kuusankosken aluesairaalan ja Kymenlaakson psykiatrisen sairaalan läheisyydessä sijaitsevasta kahdeksanpaikkaisesta lastenpsykiatrian viikko-osastosta ja Kouvolassa sekä Kotkassa sijaitsevista lastenpsykiatrian poliklinikoista. Tavoitteena on tarjota erikoissairaanhoidon tasoista tutkimusta ja hoitoa Kymenlaakson alueen alle 13-vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen.

Kouvolan lastenpsykiatrian poliklinikka tarjoaa palveluja Kouvolan alueen lapsiperheille. Poliklinikka tarjoaa lastenpsykiatrista erikoissairaanhoidon ensisijaisesti 0-12 -vuotiaille lapsille ja varhaisnuorille sekä heidän perheilleen. Poliklinikalle hakeudutaan lääkärin tai jonkun muun lasta tutkineen tai hoitaneen tahon läheteellä. Käynnit ovat perheelle maksuttomia.

Moniammatilliseen työryhmään kuuluvat lastenpsykiatrian erikoislääkäri, kaksi sairaanhoitajaa, kaksi psykologia, sosiaalityöntekijä, toimintaterapeutti ja osastonsihteri. Hoidon tarve arvioidaan yksilöllisesti. Hoitomuotoja ovat, mm. yksilö- ja toimintaterapia.

Lastenpsykiatrian osaston perustehtävänä on lapsen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja kehi-

tyksen edistäminen sekä mielenterveyden tutkiminen ja hoito yhdessä lapsen, perheen ja verkoston kanssa. Osasto toimii maanantaista perjantaihin viikko-osastona.

Hoito osastolla muodostuu tutkimusjaksoista, joiden kesto on kuusi viikkoa, hoitajaksoista, joiden kesto on muutamista kuukausista puoleen vuoteen, joissakin tapauksissa pidempäänkin. Osastolla on mahdollisuus tarvittaessa ottaa lapsi nopeaan kriisihoitoon, jonka kesto on kaksi viikkoa. Osastolla on perhekeskeinen työskentelytapa, sekä yksilövastuinen, lapsen tarpeisiin vastaava omahoitajasuhde. Yhteistyö perheen, sosiaali-, terveys- ja koulutoimen sekä kasvatus- ja perheneuvoloiden kanssa on keskeistä.

Lapsi käy tutkimus- ja hoitajaksolla ollessaan sairaalakoulua, jonka kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Osastolla hyödynnetään ryhmätöitä ja yhteisöllisyyttä.

Lastenpsykiatrian suoritteet ja asiakkaat vuosina 2008 ja 2009

Lastenpsykiatrian	2008	2009
- poliklinikkakäyntejä	1.218	1.222
- asiakkaita	164	160
- hoitopäiviä	922	1.378
- potilaita	24	21

Vuonna 2009 lastenpsykiatrian poliklinikkakäynnin hinta oli 362,31 € ja hoitopäivän hinta 810,68 €. Poliklinikkakäyntien kustannukset vuonna 2009 olivat 442.744 € ja vuodeosastohoidon kustannukset 1.117.113 €.

2.2 Nuorisopsykiatria

Nuorisopsykiatrian palvelut järjestää Kymenlaakson sairaanhoitopiiri. Avohoito toteutuu nuorisopsykiatrian poliklinikoilla Kotkassa ja Kouvolassa ja osastohoito Kuusankosken aluesairaalan yhteydessä sijaitsevilla nuorisopsykiatrian suljetulla akuuttiosastolla sekä avoimella kuntouttavalla viikko-osastolla.

Nuorisopsykiatrian tehtävä on nuoren psykisen kehityksen häiriöiden tutkiminen ja hoitaminen yhdessä nuoren kanssa, perhettä ja muuta lähiverkostoa voimavarana käyttäen. Nuorisopsykiatrisen hoito on perhe- ja verkostokeskeistä. Jokaisen nuoren hoito suunnitellaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Nuorisopsykiatria antaa palveluja myös työnohjauksena ja konsultaationa.

Nuorisopsykiatriseen hoitoon hakeutumisen syynä ovat mm. masentuneisuus, ahdistusoireet, itsetuhoisuus, käyttäytyminen, psykoottiset tilat, syömishäiriöt, perheen kriisitilanteet, kouluvaikeudet ja -poissaolot.

Kouvolan nuorisopsykiatrian poliklinikka vastaa 13-17-vuotiaiden nuorten psykiatrisesta tutkimuksesta ja avohoidosta. Mikäli nuoren hoito on alkanut alle 18-vuotiaana, sitä voidaan jatkaa 21 ikävuoteen asti. Nuorten psykiatrisen tutkimus ja hoito toteutuu ensisijaisesti avohoidossa.

Poliklinikalle hoitoon hakeutuvalla tulee olla kirjallinen lähete. Lähetteen perusteella nuorelle/perheelle lähetetään ensimmäinen käyntiaika, jolloin paikalla on myös lääkäri mahdollisuuksien mukaan. Kouvossa toimii virka-aikana kriisiryhmä, jonka palveluja voi kiireellisissä tapauksissa tiedustella puhelimitse myös ilman lähetettä. Kotkassa toimii virka-aikana päivittäinen puhelinpäivystys. Kriisiryhmien tehtävänä on tarjota nuorelle ja hänen lähiverkostolleen nopeaa psyykkisen tilan arviointia. Kriisityöntekijät voivat jalkautua joko kotiin tai esim. kouluun nuoren ja lähiverkoston avuksi/tueksi.

Nuorisopsykiatriseen tutkimukseen kuuluvat yksilökäynnit, perhe- ja verkostotapaamiset, psykologiset tutkimukset ja tarvittaessa toimintaterapeuttiset tutkimukset. Hoitomuotoina ovat yksilökeskustelut, perhe- ja verkostotapaamiset, erilaiset ryhmähoidot (esim. jännittäjien ryhmä, kuvataideryhmä, toiminnallinen ryhmä ja vanhempainryhmä), toimintaterapia, kuntoutusohjaus ja tarvittaessa lääkehoito.

Nuorisopsykiatrian vuodeosastot sijaitsevat erillisessä kiinteistössä ns. "Nuorten talossa" Kymenlaakson psykiatrisen sairaalan läheisyydessä. Nuorisopsykiatrian akuuttiosasto 8 on suljettu tutkimus- ja hoito-osasto ja viikko-osasto 9 on pitempikestoisen kuntouttavan hoidon avo-osasto. Osastoille nuoret tulevat lääkärin läheteellä. Jos osastohoito on ennalta suunniteltua, niin nuori vanhempineen kutsutaan tutustumiskäynnille ennen sairaalahoidon alkamista.

Nuorisopsykiatrian akuuttiosasto on 8-paikkainen suljettu akuuttiosasto (+ 2 kriisihoito- ja 2 päivänuoripaikkaa). Se on tarkoitettu 13-17-vuotiaille suljettua osastohoitoa tarvitseville nuorille ja joiden kotipaikka on Kymenlaakson sairaanhoitopiisin alueella. Osasto toimii päivystysluonteisesti. Nuori tulee osastolle aina lääkärin läheteellä joko vapaaehtoisesti tai tarvittaessa tahdosta riippumatta. Osasto tarjoaa lyhyttä kriisihoitoa (n.2 viikkoa), tutkimusjaksoja (6-8 viikkoa), pidempiä osastohoitojaksoja ja päivänuorijaksoja.

Hoidon tavoitteena on auttaa nuorta psyykkisen oireilun vaikean vaiheen yli. Tutkimuksella saadun tiedon avulla nuorelle järjestetään tarpeen mukainen jatkohoito. Nuorelle nimetään koko hoidon ajaksi omahoitajapari, joka koordinoi nuoren yksilöllisen hoidon kulun moniammatillisen työryhmän kanssa ja nuoren perhettä ja lähiverkostoa voimavarana käyttäen. Hoitomuotoina ovat

yksilökeskustelut, perhetapaamiset, verkostotapaamiset ja ryhmähoidot. Yhteisöhoitoa toteutetaan keskustelemalla ja tekemällä sopimuksia nuorten palaverissa.

Hoitoon kuuluvat myös viikonloppulomat, jotka arvioidaan nuoren psyykkisen voinnin mukaan. Osastohoidon jälkeen nuori voi tarvittaessa siirtyä jatkohoitoon kuntouttavalle viikko-osastolle tai kuntoutuskotiin. Hoito jatkuu kuitenkin aina yleensä nuorisopsykiatrian poliklinikalla.

Nuorisopsykiatrian viikko-osasto on 6-paikkainen avo-osasto, joka on tarkoitettu 13-18-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat pitempiaikaista kuntouttavaa osastohoitoa. Osastolle tulevilla nuorilla ei ole suljetun nuorisopsykiatrisen osastohoidon tarvetta, mutta kuntoutuskoti- ja avohoitopalvelut ovat riittämättömiä. Osasto on suljettu viikonloppuisin ja koulujen lomien aikana.

Osastohoidon tehtävänä on tarjota kuntouttavaa ja yksilöllisesti suunniteltua ja toteutettua, nuoren kasvua ja kehitystä tukevaa hoitoa yhdessä perheen ja verkoston kanssa huomioiden hänen voimavaransa. Nuoren mahdollista viikko-osastolle siirtymistä suunnitellaan yhdessä akuuttiosaston tai avohoidon työntekijöiden kanssa.

Jokaisella nuorella on omahoitaja, joka koordinoi nuoren kokonaisuuden. Yksilöllinen hoito-/kuntoutussuunnitelma tehdään yhdessä nuoren ja perheen kanssa.

Osaston toiminta perustuu yhteisöllisyyteen, joten yhtenä hoidon tavoitteena on nuoren vastuullisuuden lisääntyminen. Jokainen vastaa päivittäisen toiminnan sujumisesta osastolla. Asioista keskustellaan ja sovitaan yhdessä yhteisöpalaverissa. Hoitoon kuuluvat yhteisöllisyyden lisäksi yksilöterapia, perhetapaamiset, verkostotapaamiset, ryhmähoito ja erilaiset toiminnalliset kuntoutustoiminnot esim. retket ja leirit. Hoito suuntautuu tulevaisuuteen ja nuorta autetaan tulevaisuuden suunnittelussa. Opiskelu joko sairaalakoulussa tai muissa oppilaitoksissa on osa nuoren hoitoa. Jonkun nuoren kohdalla voi toteutua esim. työharjoittelu, yhteistyössä työvoimatoimiston kanssa.

Nuoren jatkohoito toteutuu avohoidossa ja avohoitokäynnit aloitetaan jo osastohoidon aikana.

Sairaalakoulu sijaitsee saman rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa. Sairaalakoulu toimii Kouvolan kaupungin (Tähtenkadun koulu) alaisena ja siellä on kaksi luokkaa nuorisopsykiatrian osastoja varten. Koulu antaa peruskouluopetusta nuorten omien koulujen opetussuunnitelmien mukaan.

Nuorisopsykiatrian suoritteet ja asiakkaat vuosina 2008 ja 2009

Nuorisopsykiatrian	2008	2009
- poliklinikakäyntejä	3.792	3.911
- asiakkaita	345	326
- hoitopäiviä	1.774	1.849
- potilaita	39	38

Vuonna 2009 nuorisopsykiatrian poliklinikakäynnin hinta oli 187,55 € ja hoitopäivän hinta 669,25 €. Poliklinikakäyntien kustannukset vuonna 2009 olivat 733.525 € ja vuodeosastohoidon kustannukset 1.237.441 €.

2.3 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

2.3.1 Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö ja tukitoimet

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityön palveluihin kuuluvat

- lastensuojelutarpeen arviointi ja selvityksen tekeminen
- avohuollon tukitoimet
- huostaanotto ja sijoitus

Lastensuojeluasia tulee vireille joko lapsen tai perheen omasta yhteydenotosta tai lastensuojeluilmoituksesta. On myös tilanteita, joissa työntekijä itse havaitsee, että lastensuojelutarpeen selvittämiseen on ryhdyttävä.

Kun hakemus tai ilmoitus on vastaanotettu, arvioidaan välittömästi, onko lastensuojelun tarve kiireellinen. Tällöin on toimittava heti. Tilanne voi johtaa kiireelliseen sijoitukseen. Lisäksi sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai hakemuksen vastaanottamisesta ratkaistava, onko sen johdosta ryhdyttävä lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, vai onko ilmoitus sellainen, ettei se anna aihetta toimenpiteisiin. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys tai kun ryhdytään kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä huolehtii lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisestä. Selvityksessä arvioidaan lapsen suojelun ja tuen tarvetta suhteessa vanhempien mahdollisuuksiin vastata niihin. Selvitys tehdään siinä laajuudessa kuin tilanne vaatii. Selvitys tehdään yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiensa sekä mahdollisesti lapselle läheisten ihmisten kanssa. Selvitystä laadittaessa voidaan olla yhteydessä

lapselle tai nuorelle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin. Selvityksen valmistuttua ratkaistaan, jatkuuko lastensuojeluasiakkuus vai päättykö se. Selvitys voi myös johtaa siihen, että lastensuojelun avustuksella lapsi, nuori tai perhe ohjataan muiden palvelujen tai tuen piiriin.

Avohuollon tukitoimet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja myönnettyistä tukitoimista tehdään lisäksi päätös. Asiakassuunnitelmaan kirjataan myös se, mihin ja millä aikataululla tukitoimilla pyritään saamaan muutosta aikaiseksi. Tukitoimien on oltava suunnitelmallisia ja vastattava lapsen ja perheen yksilöllisiin, tilannekohtaisiin tarpeisiin.

Asiakassuunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Kun asiakassuunnitelmaa tehdään, pyritään löytämään sellaisia tukemisen ja auttamisen muotoja, jotka asiakkaat itse hyväksyvät ja joista he kokevat olevan apua.

Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta ja sijaishuollosta selvitetään lapsen oma mielipide ja lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka kasvatuksessa lapsi on, varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöksen huostaanotosta tekee lain määräämä viranhaltija tai tahdonvastaisissa tapauksissa hallinto-oikeus.

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö on keskitetty Hallituskadulla sijaitsevaan avohuoltotoimistoon, mutta palvelut hoidetaan päivystystiimin ja kolmen alueellisen tiimin toimesta. Tarvittaessa työntekijät ovat tavattavissa myös eri kaupunginosissa sijaitsevista toimistoista.

Perhekuntoutus on avohuollon tukitoimena annettavaa perhetyötä, joka on lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista.

Perhekuntoutuksen perustehtävänä on lapsiperheiden tukeminen ja kuntouttaminen vaikeissa elämäntilanteissa lastensuojelun sosiaalityön tukitoimena, kun lapsen huolenpito, tarpeet ja turvallisuus ovat uhattuna.

Perhekuntoutuksessa on mukana vahvasti myös kontrolli. Perhe voidaan velvoittaa osallistumaan perhekuntoutukseen lastensuojelun toimesta. Työskentelyn aloittamisesta, työskentelyjakson pituudesta, seurannasta ja arvioinnista päätetään yhdessä lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa.

Perhekuntoutusta toteutetaan perhetapaamisina, perheen ja lapsen kanssa käytävinä keskusteluin, kotikäynteinä ja ryhmätoimintana.

Perhekuntoutusyksikkö toimii hajautettuna Keltakankaalla, Kouvolassa, Kuusankoskella ja Valkealassa sijaitsevista toimipisteistä käsin. Perhekuntoutusyksikössä on johtavan sosiaalityöntekijän lisäksi kahdeksan perheohjaaja. Vuonna 2009 palvelujen piirissä oli 76 perhettä ja 120 lasta.

2.3.2 Lasten sijaishuolto

Sijaishuollon sosiaalityöhön kuuluu sijoitusten valmistelu ja toimeenpano, sijoitetun lapsen tuki ja seuranta, sijaisperhetoiminta, tukihenkilö- ja tukiperhepankkitoiminta ja sijaishuollon valvonta.

Sijoitusten valmistelu ja toimeenpano on prosessi, jossa sijaishuollon sosiaalityöntekijä menee avohuollon sosiaalityöntekijän työpariksi huostaanotto prosessiin. Sijaishuoltoyksikkö etsii lapselle sopivan sijoituspaikan ja tarkastaa sen, tekee toimeksiantosopimukset sijaiskotien kanssa ja antaa maksusitoumukset laitoksiin ja ammatillisiin perhekoteihin sekä päättää perinnästä. Sosiaalityöntekijä kartoittaa lapsen läheisverkoston ja on mukana lapsen ja vanhempien tutustuessa sijoituspaikkaan.

Sijoitetun lapsen tuki ja seuranta alkaa lapsen asiakassuunnitelman laadinnasta yhdessä lapsen, hänen vanhempiensa ja sijoituspaikan kanssa. Asiakassuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa mutta vähintään kerran vuodessa. Huostaan otetun lapsen vanhemmille laaditaan vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja on sijoituksen aikana yhteydessä lapseen ja hänen vanhempiinsa tapaamalla heitä, puhelimitse ja kirjeitse. Sijaisvanhempia ja sijoituspaikkaa tuetaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa.

Sijaisperhetoimintaan sisältyy sijaisperheiden hankinta, selvityskäynnit sijaisperheiksi haluaville ja sijaisperheiksi haluavien luettelon ylläpito (sijaisperhepankki). Uusille sijaisperheille järjestetään kerran vuodessa valmennuskurssi. Sijaisperheille järjestetään kerran vuodessa koulutus- ja työnohjausviikonloppu. Sijaisperheille lähetetään kaksi kertaa vuodessa tiedote ja kerran vuodessa järjestetään tiedotustilaisuus.

Tukihenkilö- ja tukiperhepankkitoimintaan sisältyy tukihenkilöiden hankinta, kerran vuodessa järjestettävä koulutus tukihenkilöiksi ja tukiperheiksi haluaville, sekä tukihenkilöiksi ja tukiperheiksi haluavien luettelon ylläpito (tukihenkilö- ja tukiperhepankki). Sijaishuollon työntekijä on mukana avohuollon työntekijän työparina aloitettaessa tukisuhdetta. Tukihenkilöille ja tukiperheille järjestetään kerran vuodessa koulutus- ja työnohjauspäivä ja lähetetään kaksi kertaa vuodessa tiedote. Sijaishuolto vastaa toiminnan mallintamisesta.

Lasten sijaishuollon sosiaalityö on keskitetty Valkealassa sijaitsevaan sijaishuoltotoimistoon. Tarvittaessa työntekijät ovat tavattavissa myös eri kaupunginosissa sijaitsevilla toimistoissa.

Lasten sijaishuollon hoito ja kasvatus voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kas-

vatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua (LsL 49 § 2-3 mom).

Perhehoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa (SHL 25 §) eli sijaisperheessä. Lasten ja nuorten perhehoitajia kutsutaan myös sijaisvanhemmiksi. Sijaiskodilla tarkoitetaan perhehoitajalain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneen perhehoitajan omassa kodissaan antamaa lapsen hoitoa ja kasvatusta siten, että lapsi ja perhehoitaja asuvat yhteisessä kodissa.

Laitoshuollolla tarkoitetaan hoidon, ylläpidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä (SHL 24 §). Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit ja nuorisokodit sekä koulukodit. Lisäksi lastensuojelulaitoksina pidetään muita näihin rinnastettavia yksiköitä kuten vastaanottokoteja.

Ammatilliset perhekodit ovat perhehoidon ja laitoksen väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto. Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain mukaisesti lääninhallituksen luvan saanutta perhekotia, jossa sijoitettujen lasten kanssa yhteisessä kodissa asuu pääsääntöisesti kaksi hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa henkilöä.

Hoito ja kasvatus sijaishuollossa sisältävät lapsen ja nuoren arjesta huolehtimisen ja perushoidon. Hyvä hoito ja kasvatus toteutetaan työskentelemällä lapsilähtöisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Lapselle ja nuorelle tarjotaan hänen etunsa mukainen kasvuympäristö. Lasta ja nuorta kohdellaan arvostavasti ja häntä autetaan luomaan myönteisiä ja läheisiä ihmisuhteita.

Sijaishuollon aikana huolehditaan lapsen oikeuksien toteutumisesta. Lapsen oikeuksiin kuuluu oikeus tavata hänelle läheisiä ihmisiä, oikeus tavata sosiaalityöntekijää ja saada tietoa omasta tilanteestaan, oikeus käyttövaroihin ja oikeus palveluihin sijaishuollon aikana.

Sijaishuoltopaikka tekee yhteistyötä lapsen biologisten vanhempien kanssa.

2.3.3 Lastensuojelun jälkihuolto

Lastensuojelun jälkihuollon sosiaalityöhön sisältyy jälkihuollon suunnittelu, nuoren tukeminen jälkihuollossa ja jälkihuollon päättäminen

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä rakentaa yhdessä lapsen tai nuoren sekä hänen verkostonsa kanssa nuoren tarpeita vastaavan ja parhaalla mahdollisella tavalla tukevan palvelukonaisuuden, joka kirjataan jälkihuoltosuunnitelmaksi. Suunnitelmaa varten kartoitetaan itsenäistyneen nuoren tilanne ja nuoren toiveet tulevaisuudelle sekä mahdollinen tuen tarve sekä otetaan huomioon myös nuoren läheisverkosto.

Nuorta tuetaan jälkihuollossa antamalla psykososiaalista tukea, apua omien voimavarojen löytämiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun, apua asunnon hankkimiseksi, tukea koulunkäynnin ja opintojen aloittamiseen ja niissä suoriutumiseen sekä tukea työllistymiseen ja harjoitteluun. Nuorelle voidaan tarjota tukea harrastuksiin ja loma- ja virkistymämahdollisuuksia sekä mahdollisuutta osallistua vertaistukiryhmään. Myös taloudellista tukea voidaan antaa.

Itsenäistyvää nuorta ei jätetä ilman tukea jälkihuollon päättymisen jälkeen vaan hänet ohjataan ja tarvittaessa saatetaan käyttämään muita kunnan järjestämiä yleisiä palveluja, tukitoimia ja etuusjärjestelmiä. Sosiaalityöntekijä laatii tarvittaessa yhdessä nuoren kanssa suunnitelman, jossa kuvataan jälkihuollon jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut.

Lastensuojelun jälkihuollon sosiaalityö on keskitetty Valkealassa sijaitsevaan sijaishuoltotoimistoon. Tarvittaessa työntekijät ovat tavattavissa myös eri kaupunginosissa sijaitsevilla toimistoilla.